

UCHWAŁA Nr XXXIV/245/2018
RADY MIEJSKIEJ
W ŁASZCZOWIE
z dnia 28 czerwca 2018 roku

w sprawie zmiany Planu Odnowy Miejscowości Łaszczów na lata 2010-2020

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 994 z późn. zm.) – Rada Miejska uchwala, co następuje:

§ 1

Załącznik do Uchwały Nr XVI/120/12 Rady Miejskiej w Łaszczowie z dnia 10 sierpnia 2012 roku w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu Planu Odnowy Miejscowości Łaszczów na lata 2010-2020 otrzymuje brzmienie zgodnie z załącznikiem do niniejszej uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi.

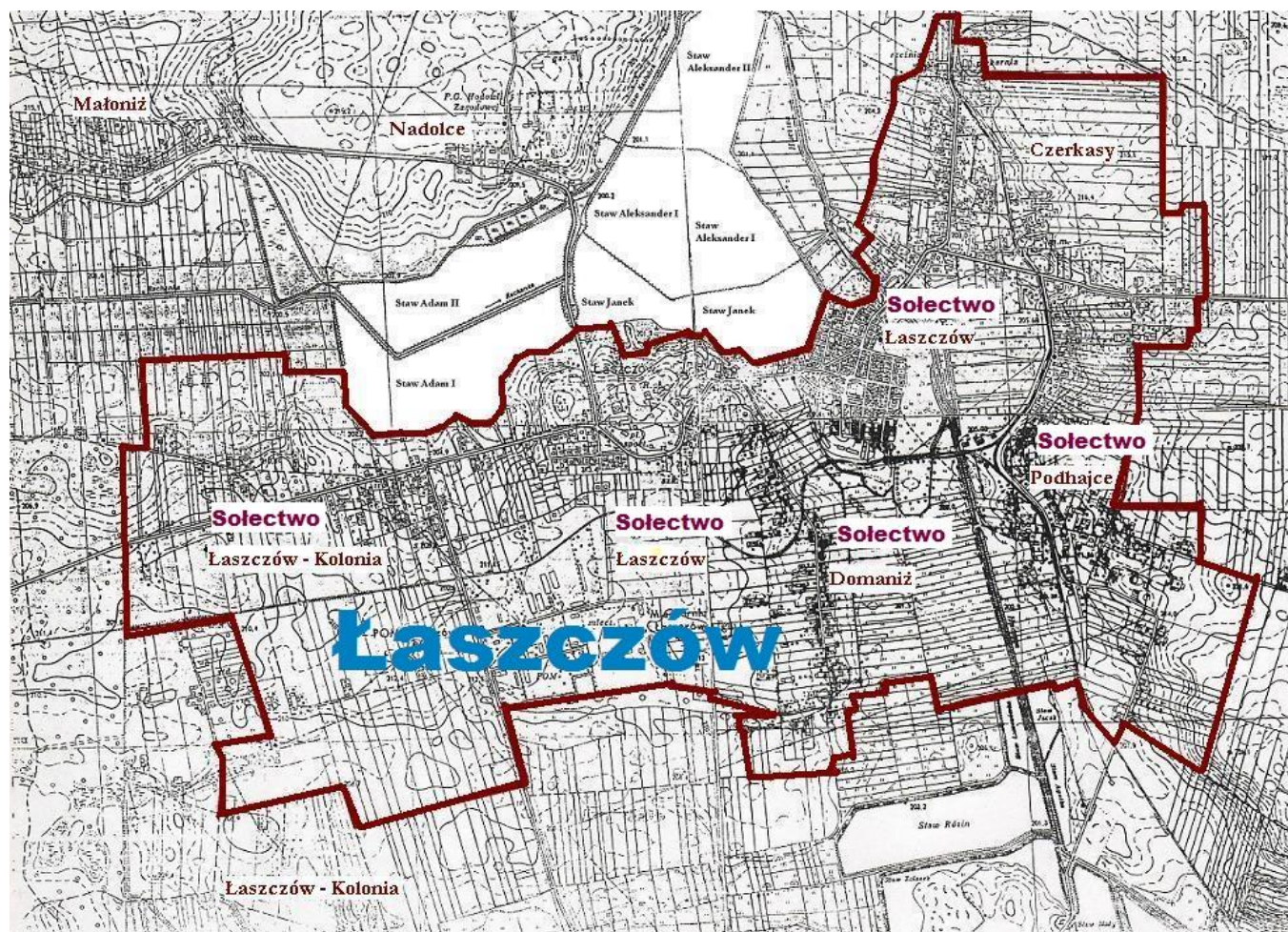
§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
Mariusz Hawrylak

Plan odnowy miejscowości Łaszczów na lata 2010-2020

Obejmujący sołectwa:
Łaszczów, Łaszczów – Kolonia, Domaniz, Czerkasy, Podhajce

Łaszczów, czerwiec 2018 r.

**Skróty użyte w Miejscowym Planie Odnowy
Miejscowości Łaszczów**

Plan – Plan Odnowy Miejscowości Łaszczów (miasto)

PROW – Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013

PROW – Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020

MIEJSCOWOŚĆ ŁASZCZÓW - obejmuje sołectwa: Łaszczów, Łaszczów – Kolonia, Domaniz,
Czerkasy, Podhajce¹

---

¹ Stan od 01 stycznia 2010 roku. Niniejsze sołectwa stanowiły wcześniej odrębne miejscowości.

Spis treści:

WSTĘP	7
Dział 1. Znaczenie Planu Odnowy Miejscowości	7
Dział 2. Przebieg opracowywania Planu Odnowy Miejscowości	8
Pkt 1. Od konsultacji społecznych do uchwały Rady Gminy	8
Pkt 2. GrupA odnowy miejscowości - określenie podstawowych założeń	8
Pkt 3. Opracowanie i redakcja Planu Odnowy Miejscowości	9
 ROZDZIAŁ I. CHARAKTERYSTYKA MIEJSCOWOŚCI	 10
Dział 1. Położenie miejscowości	10
Dział 2. Przynależność administracyjna	12
Pkt 1. Administracyjne ustytuowanie Łaszczowa	12
Pkt 2. nadanie praw miejskich miejscowości Łaszczów	13
Dział 3. Powierzchnia	17
Pkt 1. Powierzchnia gminy	17
Pkt 2. Powierzchnia miejscowości	18
Dział 4. Liczba ludności	18
Pkt 1. Dynamika ludności gminy Łaszczów	18
Pkt 2. Dynamika ludności miejscowości Łaszczów	18
ppkt 1. Mieszkańcy Sołectwa Łaszczów	18
ppkt 2. Mieszkańcy Sołectwa Łaszczów – Kolonia	18
ppkt 3. Mieszkańcy Sołectwa Domaniz	19
ppkt 4. Mieszkańcy Sołectwa Czerkasy	19
ppkt 5. Mieszkańcy Sołectwa Podhajce	19
ppkt 6. Mieszkańcy miejscowości Łaszczów, Czerkasy, Domaniz, Łaszczów – Kolonia, Podhajce	20
ppkt 7. Mieszkańcy miejscowości Łaszczów (miasta)	20
Pkt 3. Struktura wieku mieszkańców miejscowości	22
Pkt 4. Poziom bezrobocie	22
Dział 5. Historia miejscowości	22

Pkt 1. Krótki rys historyczny gminy Łaszczów _____	22
Dział 6. Określenie przestrzennej struktury miejscowości _____	25
Pkt 1. Ukształtowanie miejscowości _____	25
Pkt 2. Mikroklimat _____	25
Pkt 3 .Uwarunkowania hydrologiczne _____	27
Ppkt 1. <i>Fizjografia terenu</i> _____	27
Ppkt 2. <i>Budowa geologiczna</i> _____	29
Ppkt 3. <i>Surowce mineralne.</i> _____	30
Ppkt 4. <i>Gleby</i> _____	30
Ppkt 5. <i>Wody powierzchniowe i podziemne</i> _____	32
Ppkt 6. <i>Biocenozy.</i> _____	34
Ppkt 7. <i>Zbiorowiska leśne</i> _____	35
Ppkt 8. <i>Zbiorowiska łąkowe</i> _____	36
Ppkt 9. <i>Zbiorowiska torfowiskowe niskie</i> _____	36
Pkt 4. Układ przestrzenny _____	37
Dział 7. Inwentaryzacja zasobów _____	48
Pkt 1. Zasoby przyrodnicze _____	48
Ppkt 1. Walory przyrodnicze i krajobrazowe _____	48
Pkt 2. Dziedzictwo kulturowe materialne _____	51
Ppkt 1. Obiekty zabytkowe _____	52
Ppkt 2. Obiekty o wartościach historycznych _____	52
Ppkt 3. Tradycje _____	57
Pkt 3. dziedzictwo kulturowe - niematerialne _____	59
Pkt 4. Infrastruktura społeczna _____	60
Ppkt 1. Edukacja w gminie i miejscowości _____	61
Ppkt 2. Bezpieczeństwo publiczne, komisariat i OSP _____	61
Ppkt 3. Opieka społeczna i zdrowotna _____	61
Pkt 5. Infrastruktura techniczna _____	62
Ppkt 1. Rolnictwo _____	62
Ppkt 2. PRZEMYSŁ _____	62
Ppkt 3. Infrastruktura drogowa _____	65
Ppkt 4. Infrastruktura wodociągowa _____	67
Ppkt 5. System gospodarki odpadami _____	68
Ppkt 6. Usługi telekomunikacyjne _____	69
ppkt 7. Elektroenergetyka _____	70
ppkt 8. Ciepłownictwo i gazyfikacja _____	70

DZIAŁ 8 OPIS I CHARAKTERYSTYKA OBSZARU O SZCZEGÓLNYM ZNACZENIU DLA ZASPOKOJENIA POTRZEB MIESZKAŃCÓW	70
ROZDZIAŁ III. ANALIZA SŁABYCH I MOCNYCH STRON MIEJSCOWOŚCI	72
Dział 1. Wstępna ocena	72
Dział 2. Analiza SWOT	73
Dział 3. Diagnoza aktualnej sytuacji wsi	74
Dział 4. Zidentyfikowane problemy	75
ROZDZIAŁ III. WIZJA I MISJA MIEJSCOWOŚCI	76
Dział 1. Wizja i misja miejscowości	76
ROZDZIAŁ IV. PLANOWANE ZADANIA	77
Dział 1. Planowane działania	77
Pkt 1. Planowane zadania inwestycyjne	77
Pkt 2. Planowane przedsięwzięcia aktywizujące społeczność lokalną	78
Ppkt 1. DZIAŁANIA WPŁYWAJĄCE NA rozwój miejscowości	78
Ppkt 2 OPIS PLANOWANYCH ZADAŃ	80
Dział 3. Odbiorcy działań	80
Dział 4. Oczekiwane rezultaty	80
ROZDZIAŁ V. ZARZĄDZANIE	80
Dział 1. Wdrażanie Planu Odnowy Miejscowości	80
Dział 2. Monitorowanie	81

WSTĘP

DZIAŁ 1. ZNACZENIE PLANU ODNOWY MIEJSCOWOŚCI

Rozwój i odnowa obszarów wiejskich to jedno z kluczowych wyzwań, jakie stoją przed Polską w okresie integracji z Unią Europejską. Zasadniczym jej celem jest wzmocnienie działań służących zmniejszaniu istniejących dysproporcji i różnic w poziomie rozwoju obszarów wiejskich.

Plan Odnowy Miejscowości jest jednym z najważniejszych dokumentów związanych z planowaniem odnowy wsi - miejscowości, jej rozwoju oraz poprawy warunków pracy i życia mieszkańców. Sporządzenie i uchwalenie takiego dokumentu stanowi niezbędny warunek przy aplikowaniu o środki finansowe w ramach „Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013” oraz „Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020”, jak również stanowi wytyczne dla władz gmin przy opracowaniu kierunków rozwoju gminy.

W ramach działania pomocą finansową zostaną objęte projekty dotyczące:

1. Zadań inwestycyjnych

2. Przedsięwzięcia aktywizujące społeczność lokalną

Niniejsze opracowanie zawiera charakterystykę miejscowości, inwentaryzację zasobów stanu istniejącego, analizę SWOT (mocne i słabe strony miejscowości), planowane kierunki rozwoju oraz przedsięwzięcia. Plan jest otwartym dokumentem stwarzającym możliwość aktualizacji, w zależności od potrzeb społecznych i uwarunkowań finansowych. Oznacza to, że możliwość dopisywania nowych zadań oraz zmieniania kolejności realizacji działań. Specyfika planu polega na ukierunkowaniu działań na zagadnienia społeczno – kulturowe. Koncentruje się na prostych, lokalnych przedsięwzięciach prowadzących do poprawy standardu i jakości życia mieszkańców. Ma mniej pro-gospodarczy, a bardziej pro-społeczny i pro-kulturowy charakter. Dzięki temu stanowi doskonałe uzupełnienie strategii rozwoju gminy, która zazwyczaj koncentruje się na zagadnieniach infrastrukturalnych i gospodarczych.

Celem planu jest podtrzymanie i odtworzenie atrakcyjności wsi (miejscowości) jako miejsca zamieszkania i zaplanowanie oraz przeprowadzenie tego w sposób dostępny, oczekiwany i popierany przez lokalną społeczność.

Plan Odnowy ma charakter „małych kroków”, w kierunku wielkich celów. Małych kroków, które podejmowane przez mieszkańców przy finansowym i organizacyjnym wsparciu gminy doprowadzą do trwałej poprawy warunków.

Korzyści wynikające z posiadania Planu Odnowy Miejscowości:

1. Plan umożliwia efektywne gospodarowanie zasobami takimi, jak środowisko, ludzie, infrastruktura i środki finansowe.

2. Zapisanie tego procesu w formie dokumentu umożliwia stałą ocenę postępów i korygowanie błędów przez wszystkich członków społeczności lokalnej.
3. Dokument umożliwia zaangażowanie mieszkańców w planowanie swojej przyszłości. Uwzględnienie różnych opinii, pomysłów i koncepcji, z którą będzie identyfikowała się społeczność lokalna.
4. Tworzenie planu sprzyja realistycznej ocenie mocnych i słabych stron miejscowości stanowiących dostrzeżenie możliwości i potencjalnych problemów.

Podstawą tworzenia Planu Odnowy Miejscowości jest inwentaryzacja lokalnych zasobów i potencjałów, zmobilizowanie, zainwestowanie w rozwój i stworzenie systemu działań partnerskich tak, aby uzyskać efekt żywiołowego przyrastania inicjatyw i kumulowania się ich skutków.

DZIAŁ 2. PRZEBIEG OPRACOWYWANIA PLANU ODNOWY MIEJSCOWOŚCI

PKT 1. OD KONSULTACJI SPOŁECZNYCH DO UCHWAŁY RADY GMINY

Opracowanie Planu Odnowy Miejscowości wymagało konsultacji społecznych. Plan nie odzwierciedla pomysłów i idei wąskiej grupy, jest dokumentem, który akceptują mieszkańcy miejscowości Łaszczów. Społeczność lokalna tej miejscowości określiła priorytety i kierunki rozwoju miejscowości, zasoby oraz potrzeby lokalne, a także wskazała inwestycje, które służą aktywizacji mieszkańców i rozwojowi miejscowości w perspektywie w latach 2010/2020, dla których możliwe jest przygotowanie wniosków o dofinansowanie ze środków europejskich. Wskazane przedsięwzięcia wpływają na poprawę jakości życia, zaspokajają potrzeby społeczne i kulturalne mieszkańców wsi, promują miejscowość. Ponadto umożliwiają rozwój tożsamości społeczności wiejskiej, zachowują dziedzictwo kulturowe i specyfikę obszarów wiejskich oraz wpływają na wzrost atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej.

Pierwszym działaniem zmierzającym do opracowania Planu Odnowy Miejscowości było wyłonienie grupy liderów, tj. „Grupy Odnowy Miejscowości”. Następnie odbyły się spotkania sołeckie celem określenia podstawowych założeń opracowania Planu Odnowy Miejscowości. Ostatecznie Plan Odnowy Miejscowości został zredagowany w Urzędzie Miejskim w Łaszczowie (Referat Rolnictwa, Gospodarki Nieruchomościami, Inwestycji i Obsługi informatycznej). Zebrania Wiejskie w 13 kwietnia 2010 roku podjęły Uchwały w sprawie przyjęcia niniejszego Planu Odnowy Miejscowości. W dniu 28 kwietnia 2010 roku Rada Miejska w Łaszczowie Uchwałą przyjęła Plan Odnowy Miejscowości Łaszczów.

PKT 2. GRUPA ODNOWY MIEJSCOWOŚCI - OKREŚLENIE PODSTAWOWYCH ZAŁOŻEŃ

Za opracowanie kierunków rozwoju miejscowości odpowiedzialna jest lokalna społeczność miejscowości Łaszczów. Grupa Odnowy Miejscowości składa się z sołtysów miejscowości: Łaszczów, Łaszczów – Kolonia, Czerkasy, Domaniż, Podhajce.

Zadaniem "Grupy Odnowy Miejscowości" nie było samodzielne opracowanie planu, lecz zorganizowanie i przeprowadzenie spotkań, podczas których zainteresowani mieszkańcy określili podstawowe priorytety, założenia planu.

„Grupa Odnowy Miejscowości” od początku kontaktowała się z władzami samorządowymi gminy. Pozwoliło to poszerzyć kontekst pracy nad analizą zasobów, uwzględnić zamiary (plany) władz gminnych wobec ich miejscowości. Szczególnie istotny był wymiar zagospodarowania przestrzennego, w tym przeznaczenia terenów i planowanych inwestycji o charakterze infrastrukturalnym. Dodatkowo wykorzystano z Urzędu Miejskiego w Łaszczowie dane demograficzne, gospodarcze, z zakresu ochrony środowiska i innych dotyczących sołectwa i gminy – ważnych z perspektywy planowania.

PKT 3. OPRACOWANIE I REDAKCJA PLANU ODNOWY MIEJSCOWOŚCI

Plan Odnowy Miejscowości w oparciu o dane i materiały zebrane w trakcie konsultacji został zredagowany w Urzędzie Miejskim w Łaszczowie (Referat Rolnictwa, Gospodarki Nieruchomościami, Inwestycji i Obsługi informatycznej).

Podczas odbytych spotkań sołeckich podjęto następujące Uchwały:²

Nr 1/2010 z dnia 13 kwietnia 2010 roku – Zebrania Wiejskiego Sołectwa Łaszczów

Nr 1/2010 z dnia 13 kwietnia 2010 roku – Zebrania Wiejskiego Sołectwa Łaszczów – Kolonia

Nr 1/2010 z dnia 13 kwietnia 2010 roku – Zebrania Wiejskiego Sołectwa Czerkasy

Nr 1/2010 z dnia 13 kwietnia 2010 roku – Zebrania Wiejskiego Sołectwa Domaniz

Nr 1/2010 z dnia 13 kwietnia 2010 roku – Zebrania Wiejskiego Sołectwa Podhajce

---

² W związku z faktem, że Miejscowość Łaszczów (miasto) składa się w 5 sołectw (Łaszczów, Łaszczów – Kolonia, Czerkasy, Domaniz, Podhajce) Plan Odnowy Miejscowości został przyjęty na pięciu zebraniach sołeckich zorganizowanych oddzielnie w każdym sołectwie. W niniejszych zebraniach sołeckich brał udział również Burmistrz Łaszczowa.

ROZDZIAŁ I. CHARAKTERYSTYKA MIEJSCOWOŚCI

DZIAŁ 1. POŁOŻENIE MIEJSCOWOŚCI

Gmina Łaszczów położona jest w południowo-wschodniej części województwa lubelskiego we wschodniej części powiatu tomaszowskiego, województwa lubelskiego.

Miejscowość Łaszczów składa się z następujących sołectw: Łaszczów, Łaszczów – Kolonia, Domaniż, Czerkasy, Podhajce.

Gmina Łaszczów graniczy z gminami: od północy: gmina Tyszowce i gmina Mircze (pow. Hrubieszów); od wschodu: gmina Telatyn; od południa: gmina Ulhówek; od zachodu: gmina Rachanie i gmina Jarczów.

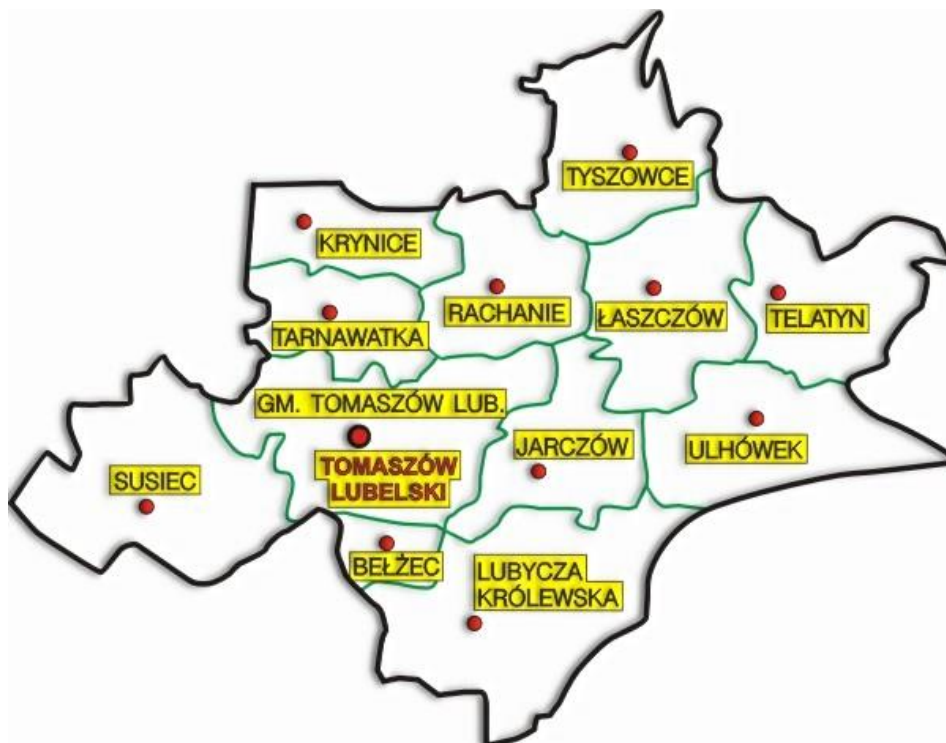
Siedzibą Urzędu Miejskiego jest miejscowość Łaszczów (miasto).

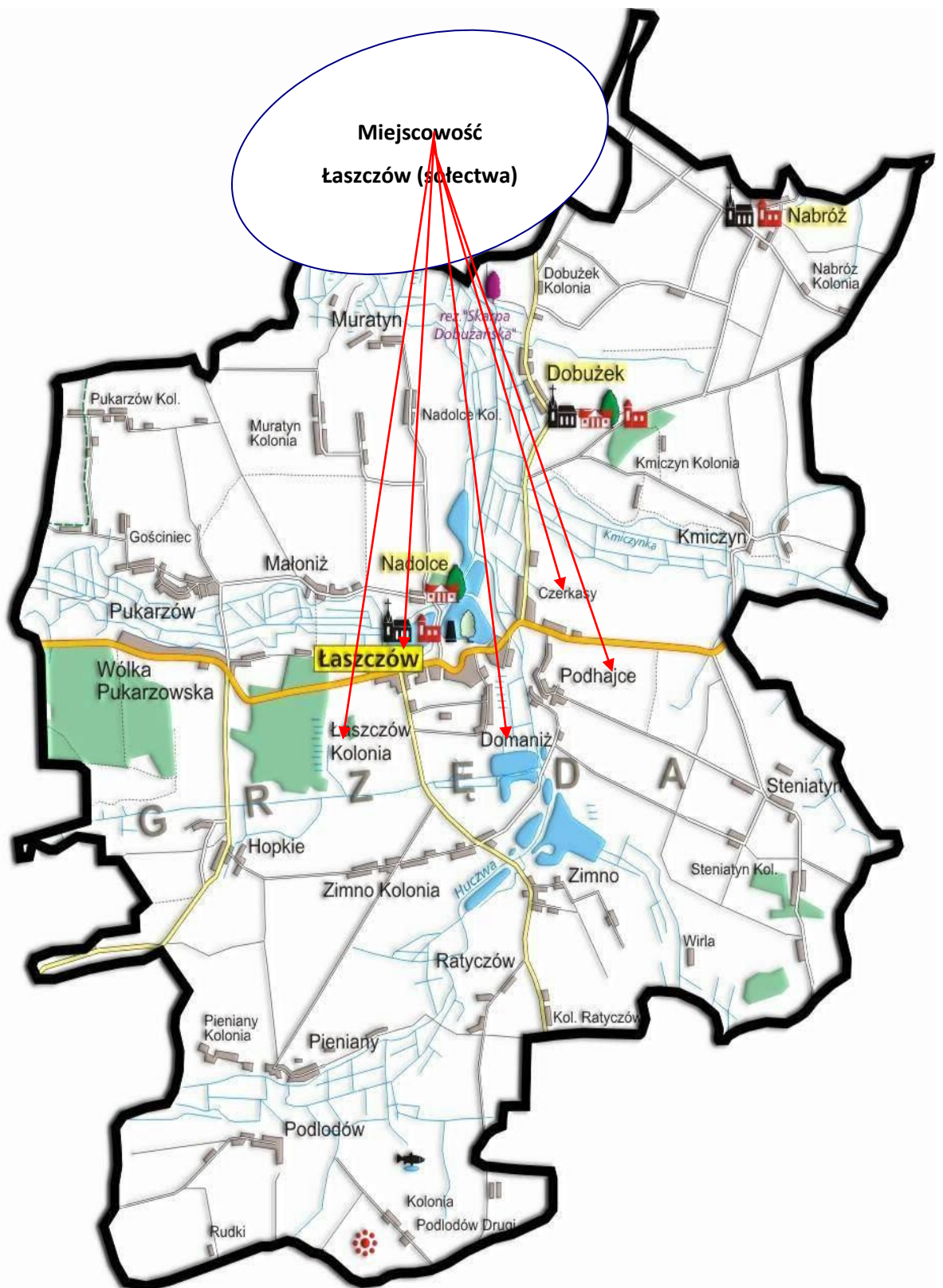
Łaszczów posiada dobre połączenie komunikacyjne z miastem powiatowym – Tomaszów Lubelski oraz Zamościem i z sąsiednimi gminami.

Oddalony jest od (połączenia drogowe):

- Lublina – 136 km;   - Zamościa – 52 km;   - Tomaszowa Lubelskiego – 27 km
- Hrubieszowa – 40 km;   - Hrebenne (przejście graniczne) – 30 km (przez Tomaszów Lubelski ^ 53)
- Uścierz (lokalne przejście graniczne) - 30 km

Mapa 1 – Gmina Łaszczów na tle powiatu tomaszowskiego

DZIAŁ 2. PRZYNALEŻNOŚĆ ADMINISTRACYJNA

PKT 1. ADMINISTRACYJNE USTYTUOWANIE ŁASZCZOWA

Miejscowość Łaszczów swoim zasięgiem obejmuje zamieszkałe sołectwa: Łaszczów, Łaszczów – Kolonia, Czerkasy, Podhajce, Domaniż.³

³ Z dniem 1 stycznia 2010 r. ustalono granice miasta Łaszczów obejmujące dotychczasowy obszar obrębu ewidencyjnego Łaszczów-Osada, część obszaru obrębu ewidencyjnego Czerkasy, tj. działki ewidencyjne o numerach: 1/7,2/2, 3/7-3/15,3/20,3/21,3/32,3/33,4/1-4/4,5,6,7/1,7/2,8,9/1-9/3,10/6-10/11,34/5,34/6, 35/3-35/5, 60/1, 60/2, 61/1, 70/1, 70/2, 71/1-71/3,72/1-72/4,73,74,75/1-75/3,76-78,79/1-79/4,80/61,80/62, 80,81,82/51,82/52,83/1,83/2,84,85/1,85/2, 86, 87/1, 87/2, 88/1, 88/3, 88/4, 89/3, 89/4, 90/1-90/3, 91/1-91/4, 92/1-92/4, 93/1-93/3, 94/1-94/5, 95/1-95/3, 96/1, 96/3, 96/4, 97/1, 97/2, 98/1, 99, 100, 101/1-101/7, 102/1, 102/2, 103/51, 103, 104/1, 104/2, 105/1-105/5, 106/1-106/3, 107, 108/1, 108/2, 109, 110, 111/1, 111/2, 112, 113, 115/1, 115/3, 115/4, 116, 117, 118/1, 119/1, 120/1, 120/2, 121, 122/2, 122/51, 123/3, 123/5, 123/6, 124/4-124/6, 124/51, 125/5, 125/6, 126/2, 127, 128/1, 128/2, 129, 130/1-130/3, 130, 131/3, 131/4, 131/51, 132/5-132/8, 132/11-132/13, 132/51, 184/3-184/8, 185/51, 185, 186/1-186/3, 187/1-187/4, 188/1-188/3, 189/1, 189/2, 190/1, 190/2, 190/61, 190/62, 191/1, 191/2, 192/1, 192/61, 192/62, 194/1-194/16, 242/3, 251, 252/2-252/4, 253, 255, 266, 269, 341-345, 400, 401, 402/3, 402/4, 405, 406, część działki ewidencyjnej 254 - droga wojewódzka, część działki ewidencyjnej 256 - droga gminna, część działki ewidencyjnej 265 - droga gminna; część obszaru obrębu ew. Domaniż, to jest działki ewidencyjne o numerach: 1-5, 6/1, 8/2, 8/3, 9, 10, 12/1-12/3, 13, 14/1, 14/2, 15-21, 22/1-22/6, 30/2, 30/3, 31, 32, 33/3-33/6, 34/1, 34/2, 35-38, 39/1, 39/2, 40-63, 64/1, 64/2, 65-82, 83/1, 83/2, 84/1, 84/2, 85/1, 85/2, 86-102, 102/1, 106, 107, 108/1, 108/2, 109/2, 109/4-109/11, 110, 111, 112/1, 112/2, 113/2-113/4, 114, 115, 116/1, 116/3, 116/5, 116/6, 117-119, 120/1, 120, 121, 122/2-122/5, 123-141, 142/1, 142/2, 143-145, 146/1-146/4, 147/2-147/4, 148, 149/3, 149/4, 150/1, 150/2, 151, 152/1, 153/2-153/5, 154-156, 157/1, 157/3, 157/4, 157/6, 157/8-157/10, 158, 159/1, 160/1-160/3, 161, 162/1, 162/2, 163/1-163/3, 164-166, 167/1, 167/3, 167/4, 168-170, 171/1, 171/2, 172, 173, 174/1-174/3, 175/1, 175/2, 176, 177/1, 177/2, 178, 180, 182-184, 186-188, 189/1, 190/1, 191-196, 197/1-197/4, 198, 199/5-199/12, 200-206, 207/1, 207/2, 208/1, 209/1-209/3, 210/2-210/6, 211/1-211/9, 211/12, 211/13, 212, 213/1-213/4, 214/2-214/7, 215-218, 219/1, 219/4, 220/4, 220/5, 220/7, 220/9, 221-224, 225/2, 225/3, 225/6-225/9, 226, 227/1, 227/2, 228, 229/1, 229/2, 230/1-230/3, 231, 232, 233/1, 233/3-233/5, 234/1, 235/1, 235/2, 236, 237/1, 237/2, 239, 240/1, 240/2, 241, 242/1, 242/2, 243, 244/1, 244/2, 245-252, 253/1, 253/2, 254-272, 273/1, 273/2, 274-288, 289/1, 289/2, 290-300, 301/1, 301/2, 302/1, 302/2, 303, 304, 321, 322, 324, 345/1, 345/2, 346-348, 349/4-349/6, 350-352, 372/2-372/7, 373/1, 373/2, 374-378, 379/1-379/3, 380/1-380/3, 381, 382, 383/1, 383/2, 384/1, 384/2, 385-388, 474, 475, 480/2-480/18, 481/2, 481/4-481/6, 481/8, 481/10-481/12, 482, 483/1, 483/3-483/10, 483/12-483/20, 484/2-484/4, 485, 486, 488-490, 493, 494, 498, 503, 504, 506, 522-534, 538-595, 596/1-596/3, 597/1, 597/2, część działki ewidencyjnej 305/1 - droga gminna, część działki ewidencyjnej 371 - droga powiatowa, część działki ewidencyjnej 441 - droga gminna; część obszaru obrębu ewidencyjnego Łaszczów-Kolonia, to jest działki ewidencyjne o numerach: 102/1-102/9, 103-105, 106/1, 106/2, 107/1-107/3, 110/1-110/3, 112/1, 112/2, 113-116, 117/2, 117/3, 118, 119, 120/1-120/3, 121-124, 125/1, 125/2, 126-130, 131/1-131/3, 132, 133/1, 133/2, 134, 135/5-135/9, 136/1, 136/2, 137/1, 137/2, 138/2, 138/3, 140/1, 141, 142, 143/1-143/3, 144-151, 152/1, 152/2, 153-157, 158/1, 158/2, 159-161, 162/1, 162/2, 163, 164/1-164/4, 165, 166, 167/1, 167/2, 168/1-168/4, 169/1, 169/3-169/6, 169/8, 169/9, 170, 171/1, 171/2, 172, 173, 174/1, 175-184, 185/1-185/3, 186, 187, 188/1, 188/2, 189/1-189/3, 190-192, 193/1, 193/2,

Miejscowość Łaszczów usytuowana jest na terenie Gminy Łaszczów, w powiecie tomaszowskim, województwie lubelskim.

PKT 2. NADANIE PRAW MIEJSKICH MIEJSCOWOŚCI ŁASZCZÓW

„ § 3. Z dniem 01 stycznia 2010 roku nadaje się status miasta miejscowościom:

- 1) Łaszczów – w gminie Łaszczów w powiecie tomaszowskim, w województwie Lubelskim”.**⁴

„ § 4. Z dniem 01 stycznia 2010 roku ustala się granice następujących miast:

- 2) w województwie lubelskim:**

- a) w powiecie tomaszowskim, w gminie Łaszczów”.**⁵

W marcu 2009 roku Rada Gminy Łaszczów zgodnie z art. 4b ust. 1 i 3 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2001 Nr 142, poz. 1591 z późn. zmianami) po przeprowadzeniu konsultacji z mieszkańcami gminy Łaszczów złożyła wniosek o nadanie statusu miasta miejscowości Łaszczów i ustalenie jego granic

W związku z inicjatywą mieszkańców miejscowości Łaszczów Rada Gminy podjęła Uchwałę XVIII/96/08 z dnia 23 października 2008 roku w sprawie trybu przeprowadzenia konsultacji społecznych z mieszkańcami Gminy Łaszczów dotyczących nadania statusu miasta miejscowości Łaszczów i ustalenia jego granic (Dz.Urz.Woj.Lub. Nr 126, poz. 2983). Następnie Wójt Gminy Łaszczów Zarządzeniem Nr 1/09 z dnia 5 stycznia 2009 roku powołał komisję do przeprowadzenia konsultacji i określił szczegółowy

---

194-204, 205/1, 205/4, 205/5, 206, 207, 237, 238, 239/1-239/3, 240-242, 243/1, 243/2, 244-246, 247/1-247/3, 248, 249/1-249/3, 250-256, 257/1, 257/2, 258, 259, 265-270, 324-326, 332, 336/1, 336/2, 337/1, 337/2, 338, 350, 380/1, 380/2, część działki ewidencyjnej 59 - droga gminna, część działki ewidencyjnej 111-droga gminna, część działki ewidencyjnej 208 - droga gminna, część działki ewidencyjnej 260 - droga gminna; część obszaru obrębu ewidencyjnego Podhajce, to jest działki ewidencyjne o numerach: 56-68, 69/1, 69/2, 70-85, 86/1, 86/2, 87-100, 101/1, 101/2, 102-108, 109/1, 109/2, 110-115, 116/1, 116/2, 117/1, 117/2, 118/1, 118/2, 119/1, 119/2, 120, 130, 159-163, 228-329, 330/1, 330/2, 331-344, 345/1, 345/2, 346-359, 361-370, 373/1, 373/3, 373/4, 374/3, 374/4, 375/1, 375/2, 376/1, 376/2, 377/1, 377/2, 378/1, 378/2, 379/1, 379/2, 380/1, 380/2, 381/1, 381/2, 382-385, 386/1, 386/2, 387/1, 387/2, 388-393, 394/2, 540, 583-586, 587/1, 587/2, 588, 591, 592/2, 593, 594/1, 594/2, 595/1, 595/2, 596/2, 606/1-606/3, 618-622, 623/2-623/8, 623/10-623/12, 623/14, 623/15, 624/3-624/6, 625/1, 625/2, 626/1, 626/5, 626/7-626/10, część działki ewidencyjnej 599-droga gminna; to jest obszar o łącznej powierzchni 500,88 ha z gminy Łaszczów.

⁴ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 lipca 2009 roku w sprawie utworzenia, ustalenia granic i nazw oraz siedzib ich władz, ustalenia granic niektórych miast oraz nadania niektórym miejscowościom statusu miasta (Dz. U. z 2009 r., Nr 120, poz. 1000 ze zm.).

⁵ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 lipca 2009 roku w sprawie utworzenia, ustalenia granic i nazw oraz siedzib ich władz, ustalenia granic niektórych miast oraz nadania niektórym miejscowościom statusu miasta (Dz. U. z 2009 r., Nr 120, poz. 1000 ze zm.).

harmonogram przeprowadzenia konsultacji. Konsultacje z mieszkańcami Gminy Łaszczów w formie ankiet konsultacyjnych w głosowaniu tajnym przeprowadzono w dniach 14 stycznia - 3 luty 2009 roku. Konsultacje w sołectwach wchodzących w obręb miasta Łaszczów przeprowadzono wśród osób uprawnionych w miejscu ich zameldowania przy pomocy zespołów konsultacyjnych, natomiast w pozostałych sołectwach na zebraniach wiejskich.

Tabela 1 – Procentowe wskaźniki wyników konsultacji społecznych

Wyszczególnienie	Gmina Łaszczów	Sołectwa wchodzące w obręb miasta	Pozostałe sołectwa gminy Łaszczów
Ilość osób, które wzięły udział w konsultacjach do ilości osób uprawnionych do głosowania	33,56	77,23	9,13
Ilość głosów popierających do ilości osób uprawnionych do głosowania	30,23	68,56	8,79
Ilość głosów popierających do ilości osób, które wzięły udział w konsultacjach	90,07	88,76	96,25
Ilość głosów przeciwnych do ilości osób uprawnionych do głosowania	2,38	6,13	0,28
Ilość głosów przeciwnych do ilości osób, które wzięły udział w konsultacjach	7,09	7,93	3,12

Po przeprowadzonych konsultacjach Rada Gminy Łaszczów podjęła Uchwałę Nr XXI/120/09 z dnia 20 lutego 2009 roku w sprawie wystąpienia z wnioskiem o nadanie statusu miasta miejscowości Łaszczów, pozytywnie opiniując nadanie statusu miasta miejscowości Łaszczów i ustalenia jego granic poprzez włączenie części miejscowości Domaniz, Czerkasy, Podhajce i Łaszczów – Kolonia.

Nadanie praw miejskich było aktem sprawiedliwości dziejowej, w związku z odebraniem ich ukazem carskim w 1869 roku w odwecie za udział mieszkańców w powstaniu styczniowym. Wysoki stopień rozwoju społeczno – gospodarczego obszaru, jak również pełne poparcie mieszkańców spełniło przesłanki do przywrócenia praw miejskich miejscowości Łaszczów. Miejscowość ta stanowi ośrodek ponadlokalny oddziałujący na okoliczne gminy.

Dodatkową przesłanką umieszczenia w granicach miasta części okolicznych wsi był fakt usytuowania na tych gruntach, wielu instytucji publicznych takich jak: urząd gminy, szkoły, ośrodek zdrowia oraz zakładów pracy związanych gospodarczo i administracyjnie z Łaszczowem.

Zgodnie z ewidencją ludności Gminy Łaszczów w granicach miasta zamieszkiwało 2341 osób. Natomiast ludność całej gminy liczyła 6753 osób. Powierzchnia całej gminy wynosi 128 km². W skład obszaru miasta wchodzi cały obręb ewidencyjny Łaszczów – Osada o powierzchni 27,84 ha oraz części obrębów ewidencyjnych: Domaniz o powierzchni 183,52 ha, Czerkasy o powierzchni 91,87 ha, Podhajce o powierzchni 90,34 ha i Łaszczów – Kolonia o powierzchni 107,31 ha. Powierzchnia ogólna tego terenu wynosi 500,88 ha.

Miejscowość Łaszczów posiada bardzo dobrze rozwiniętą infrastrukturę społeczną, która służy również mieszkańcom okolicznych gmin.

Łaszczów jest również siedzibą Lokalnej Grupy Działania Stowarzyszenia (LGD) „G 6 Grzędy Sokalskiej”, obejmującej swoim działaniem 6 gmin. Celem działania LGD jest aktywizacja lokalnej społeczności w szczególności poprzez rozwój społeczno – gospodarczy obszaru. W Łaszczowie funkcjonuje też Stowarzyszenie „FENIKS”, które postawiło sobie za cel działania ochronę dziedzictwa historycznego, a także propaguje grę na instrumentach w ramach założonej orkiestry dętej. Upowszechnianiem rozwoju kultury fizycznej i sportu zajmuje się Łaszczowski Klub Sportowy „KORONA” w Łaszczowie. Prowadzi on drużynę piłki nożnej, która bierze udział w rozgrywkach ligi okręgowej.

Podstawową opiekę zdrowotną mieszkańcom gminy Łaszczów, a także mieszkańcom okolicznych gmin zapewniają dwa Niepubliczne Zakłady Opieki Zdrowotnej oraz dwie indywidualne praktyki (stomatologiczna i położnicza). Natomiast specjalistyczną opiekę zdrowotną zapewnia Centrum Medyczne im. Stanisława Starowieyskiego.

Jednostka Ochotniczej Straży Pożarnej z Łaszczowa znajduje się Krajowym Systemie Ratowniczo – Gaśniczym i bierze udział w akcjach ratowniczo – gaśniczych na terenie całego powiatu. Jednostka ta ma największy udział w akcjach ratowniczo – gaśniczych, po Państwowej Powiatowej Jednostce Ratowniczo – Gaśniczej w Tomaszowie Lubelskim. W Łaszczowie funkcjonuje Rewir Dzielnicowy Komendy Powiatowej Policji obsługujący również sąsiednią gminę Telatyn oraz Strażnica Straży Granicznej obejmująca swoim zasięgiem połowę powiatu tomaszowskiego.

Usługi bankowe zapewnia mieszkańcom Bank Spółdzielczy w Łaszczowie, który posiada bardzo dobrą kondycję finansową, czego dowodem jest przejęcie Banków Spółdzielczych w gminach Telatyn i Tyszowce, posiada też oddział w Tomaszowie Lubelskim. Obsługuje m.in. Starostwo Powiatowe w Tomaszowie Lubelskim i Urząd Skarbowy w Tomaszowie Lubelskim. Bank funkcjonuje w nowym budynku w którym znajduje się również Urząd Pocztowy.

Miejscowości wchodzące w skład proponowanego miasta charakteryzują się dużym rozwojem sektora gospodarczego (zarówno usługowego jak i przemysłowego). Znajduje się tu Zakład Oklein Naturalnych „Bracia Mrozik” – (jeden z największych w Europie zakładów produkujących okleiny z drewna), który większość produkcji eksportuje na rynki całego świata); Zakład Mleczarski w Łaszczowie Sp. z o.o., eksportujący swoje wyroby w ramach grupy Lacpol na rynki zachodnio-europejskie; Chłodnia Uren Coldstores w Łaszczowie, powstał na bazie kapitału angielskiego, zajmująca się produkcją mrożonek, z których część również jest eksportowana; Spółdzielnia Kótek Rolniczych w Łaszczowie – jedna z lepiej prosperujących w Polsce, zajmująca się także produkcją brykietów ze słomy i siana; Progress – Chem w Podhajcach, prężnie działająca firma w zakresie sprzedaży środków do produkcji rolnej i skupu płodów rolnych; Kres Ryb Sp. z o.o. w Łaszczowie, zajmująca się produkcją karpia w stawach hodowlanych. Są to największe zakłady zatrudniające mieszkańców naszej gminy jak również gmin ościennych. Sklasyfikować je można jako średnie i duże przedsiębiorstwa.

Na terenie proponowanego miasta występują również podmioty zaliczane do sektora małych przedsiębiorstw. W ewidencji działalności gospodarczej prowadzonej przez Wójta Gminy Łaszczów (Burmistrza) zarejestrowane są podmioty gospodarcze takie jak placówki handlowe, rzemieślnicze i usługowych ok. 105 podmiotów gospodarczych

Ludność aktywną zawodowo (od 15 do 65 roku życia) stanowią 1723 osoby na ogólną liczbę mieszkańców 2341. Struktura aktywności zawodowej mieszkańców przedstawia się następująco osoby w wieku produkcyjnym (uczące się) – ok. 400 osób; osoby w wieku produkcyjnym bezrobotne – ok. 180 osób; osoby zatrudnione w zakładach pracy – łącznie ok. 600 osób w tym: przemysł – ok. 420 osób; usługi ok. 180 osób. Łączna liczba osób aktywna zawodowo uczącej się lub pracującej poza rolnictwem wynosi ok. 1180 osób stanowi to 68,49 % łącznej liczby osób czynnych zawodowo.

Obszar znajdujący się w granicach proponowanego miasta jest w 100 % zwodociągowany. Cały obszar miasta wchodzi w skład wyznaczonej przez Wojewodę Lubelskiego Rozporządzeniem Nr 54 z dnia 16 marca 2006 roku aglomeracji Łaszczów, która znajduje się w Krajowym programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych.

Obszar Łaszczowa w granicach miasta jest w pełni stelefonizowany, poprzez sieć kablową i nowoczesną centralę telefoniczną, co daje możliwość podłączenia do sieci szerokopasmowej Internetu.

Zgodnie z miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego wyznaczona jest również trasa dla gazociągu wysokoprężnego przebiegająca przez proponowany obszar miasta. Jak również znajduje się w fazie projektowej elektrownia na bazie biometanu dla celów przemysłowych oraz wykorzystania ciepła dla ogrzania budynków użyteczności publicznej i części budownictwa mieszkaniowego. Obecnie trwają prace zmierzające do uzyskania pozwolenia na budowę dla drugiej bioelektrowni na bazie biomasy zlokalizowanej obok Zakładu Mleczarskiego. Przez omawiany teren przebiega droga wojewódzka Nr 852 Józefówka – Witków, którą w przeważającej części odbywać się będzie ruch pojazdów do nowo utworzonego przejścia granicznego (w trakcie budowy) w Dołhobyczów - Uhrynów na granicy z Ukrainą. Obszar ten posiada rozbudowaną sieć infrastruktury drogowej umożliwiającą dogodne przemieszczanie się zarówno po terenie gminy Łaszczów jak również do innych ośrodków o znaczeniu ponadgminnym. W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego zaprojektowano obwodnicę Łaszczowa z jego południowej strony w ciągu drogi wojewódzkiej Nr 852. Większość ulic na terenie miejscowości jest wyremontowana i pokryta dywanikiem asfaltowym oraz posiada obustronne chodniki i oświetlenie. W centralnym miejscu Łaszczowa na rynku znajduje się wybrukowany Plac Łaszczowa z infrastrukturą towarzyszącą w postaci parkingów. Odbywają się tu często różne uroczystości patriotyczne i rocznicowe.

Zgodnie z Miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego obszar miasta pod względem funkcjonalno-przestrzennym klasyfikuje się w strefie aktywności gospodarczej, stanowiącej ośrodek gminny w granicach projektowanego miasta. Wynika to z funkcji jaką obszar ten spełnia, tj: obsługi ludności; obsługi rolnictwa i gospodarki: małego i średniego przemysłu spożywczego, a także rzemiosła o charakterze usługowym i przetwórczym (w tym duże przedsiębiorstwa). Specyficzną cechą jest tu również układ przestrzenny zabudowy. Miejscowość Łaszczów posiada zwartą zabudowę wieloosiową (stanowiącą układ małego miasteczka) i wokół niego bez wyraźnego zaznaczenia granic skupione są zabudowy pozostałych miejscowości. Do dnia dzisiejszego zachowała się skupiskowa zabudowa charakterystyczna dla miast, polegająca na zwartej zabudowie z rynkiem w centrum miejscowości. Stan techniczny budynków jest zadawalający, w ciągu ostatnich kilku lat uległ znacznej poprawie. Świadczy o tym estetyka budynków jak również estetyka terenu bezpośrednio przylegającego do nich. Budynki użyteczności publicznej posiadają estetyczny wygląd jak również dostosowano je do potrzeb osób niepełnosprawnych. Układ urbanistyczny całego terenu jest wymuszony poprzez usytuowanie zarówno od strony północnej jak i południowej stawów hodowlanych, częściowo zarejestrowanych jako użytek ekologiczny. W związku z tym obszar zabudowy rozciąga się w kierunku wschód – zachód. Naturalne ukształtowanie wymusza rozwój miasta w tych kierunkach, wzdłuż drogi wojewódzkiej. Z tych powodów włączono obszary rolne na krańcach zachodnich i wschodnich do obszaru miasta jako rezerwa pod przyszłą zabudowę mieszkaniową i przemysłową. Uwzględniając wszystkie wymienione przesłanki należy uznać, że za nadaniem miejscowości Łaszczów statusu miasta przemówiły nie tylko względy historyczne, ale i rozwój społeczno – gospodarczy.

DZIAŁ 3. POWIERZCHNIA

PKT 1. POWIERZCHNIA GMINY

Powierzchnia Gminy wynosi 128km² i składa się z następujących miejscowości, tj. Czerkasy (miejscowość niezamieszkała), Dobużek, Dobużek - Kolonia, Domaniż (miejscowość niezamieszkała), Hopkie, Hopkie - Kolonia, Kmiczyn, Kmiczyn - Kolonia, Łaszczów, Łaszczów - Kolonia, Małoniż, Muratyn, Muratyn - Kolonia, Nabróż, Nabróż - Kolonia, Nadolce, Pieniany, Pieniany - Kolonia, Podlodów, Podhajce, Pukarzew, Pukarzew - Kolonia, Ratyczów, Steniatyn, Steniatyn - Kolonia, Wólka Pukarzowska, Zimno, Zimno - Kolonia⁶.

⁶ Od dnia 01 stycznia 2010 roku miejscowości Łaszczów nadano prawa miejskie. W skład miasta Łaszczów weszły następujące miejscowości: Czerkasy, Domaniż, Podhajce i Łaszczów – Kolonia. W związku z faktem, że miejscowości takie jak: Czerkasy i Podhajce oraz Łaszczów – Kolonia nie weszły całkowicie obrębem geodezyjnym: miejscowości takie jak Czerkasy – nie posiadają mieszkańców, część mieszkańców nadal mieszka w miejscowości Podhajce; mieszkańcy miejscowości Łaszczów – Kolonia zostali podzieleni i w wyniku czego część pozostała nadal w miejscowości Łaszczów – Kolonia; jedynie miejscowość Domaniż całkowicie weszła w skład miasta Łaszczów.

PKT 2. POWIERZCHNIA MIEJSCOWOŚCI

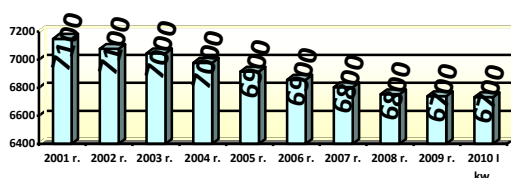
Powierzchnia miejscowości Łaszczów wynosi 500,88ha. W jej skład wchodzi sołectwa o pow.: Łaszczów–Kolonia 107,31ha; Domaniz 183,52ha; Czerkasy 91,87ha; Podhajce 90,34ha; Łaszczów 27,84ha.

DZIAŁ 4. LICZBA LUDNOŚCI

PKT 1. DYNAMIKA LUDNOŚCI GMINY ŁASZCZÓW

Dynamika ludności na terenie gminy Łaszczów w latach 2001 – 2010 przedstawia się następująco:

Wykres 1 – Wykres ludności na terenie Gminy Łaszczów

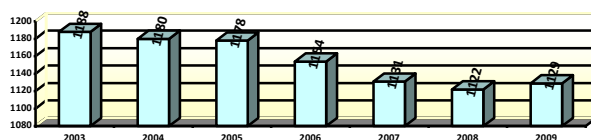
Powiat tomaszowski należy do najślabiej zaludnionych terenów w kraju. Przeciętnie na 1km² przypada 61 osoby, podczas gdy w kraju 122 osoby, a w województwie lubelskim 87 osób.

PKT 2. DYNAMIKA LUDNOŚCI MIEJSCOWOŚCI ŁASZCZÓW

Ze względu na fakt, że miejscowość Łaszczów od dnia 01 stycznia 2010 r. tworzą mieszkańcy kilku sołectwa (wcześniej odrębnych miejscowości) podano oddzielnie liczbę mieszkańców każdej miejscowości

PPKT 1. MIESZKAŃCY SOŁECTWA ŁASZCZÓW

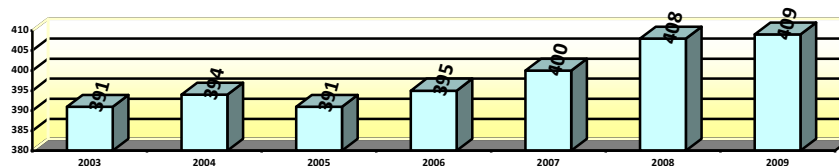
Wykres 2 – Ludność miejscowości Łaszczów

Zauważalny jest spadek liczby ludności. W okresie od roku 2003 do końca 2008 roku wynosi on średnio ok. 0,98%. Porównując rok 2009 do 2008 wzrosła liczba mieszkańców o 0,6%.

PPKT 2. MIESZKAŃCY SOŁECTWA ŁASZCZÓW – KOLONIA

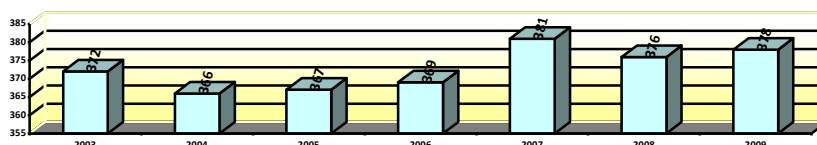
Wykres 3 – Ludność miejscowości Łaszczów – Kolonia

Zauważalny jest wzrost liczby mieszkańców sołectwa Łaszczów – Kolonia i wynosi on średnio 1,2 %. Jedynie rok 2005 spowodował spadek liczby ludności o 0,8 %.

PPKT 3. MIESZKAŃCY SOŁECTWA DOMANIŻ

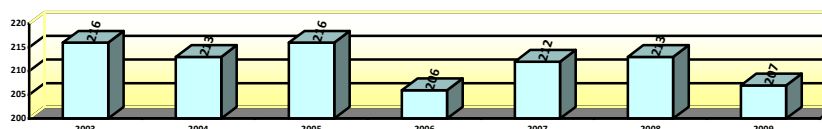
Wykres 4 – Ludność miejscowości Domaniz

Zauważalny jest zarówno spadek jak i wzrost liczby mieszkańców. Największy przyrost liczby mieszkańców widoczny był w 2007 roku.

PPKT 4. MIESZKAŃCY SOŁECTWA CZERKASY

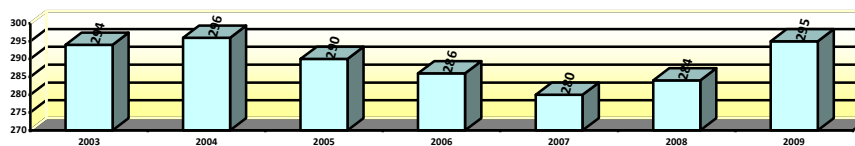
Wykres 5 – Ludność miejscowości Czerkasy

Zauważalny jest zarówno spadek jak i wzrost liczby mieszkańców.

PPKT 5. MIESZKAŃCY SOŁECTWA PODHAJCE

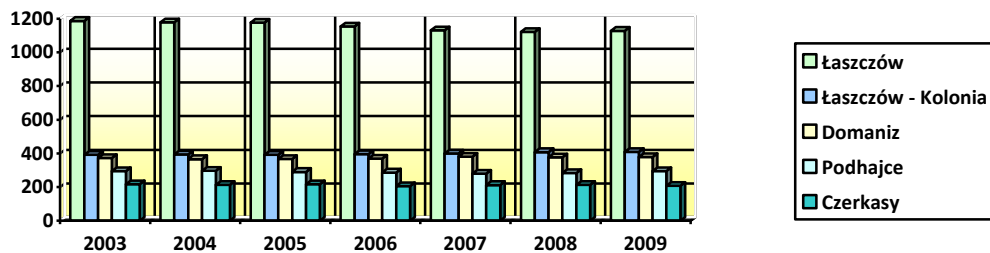
Wykres 6 – Ludność miejscowości Podhajce

Od roku 2007 zauważalny jest wzrost liczby mieszkańców.

PPKT 6. MIESZKAŃCY MIEJSCOWOŚCI ŁASZCZÓW, CZERKASY, DOMANIZ, ŁASZCZÓW – KOLONIA, PODHAJCE

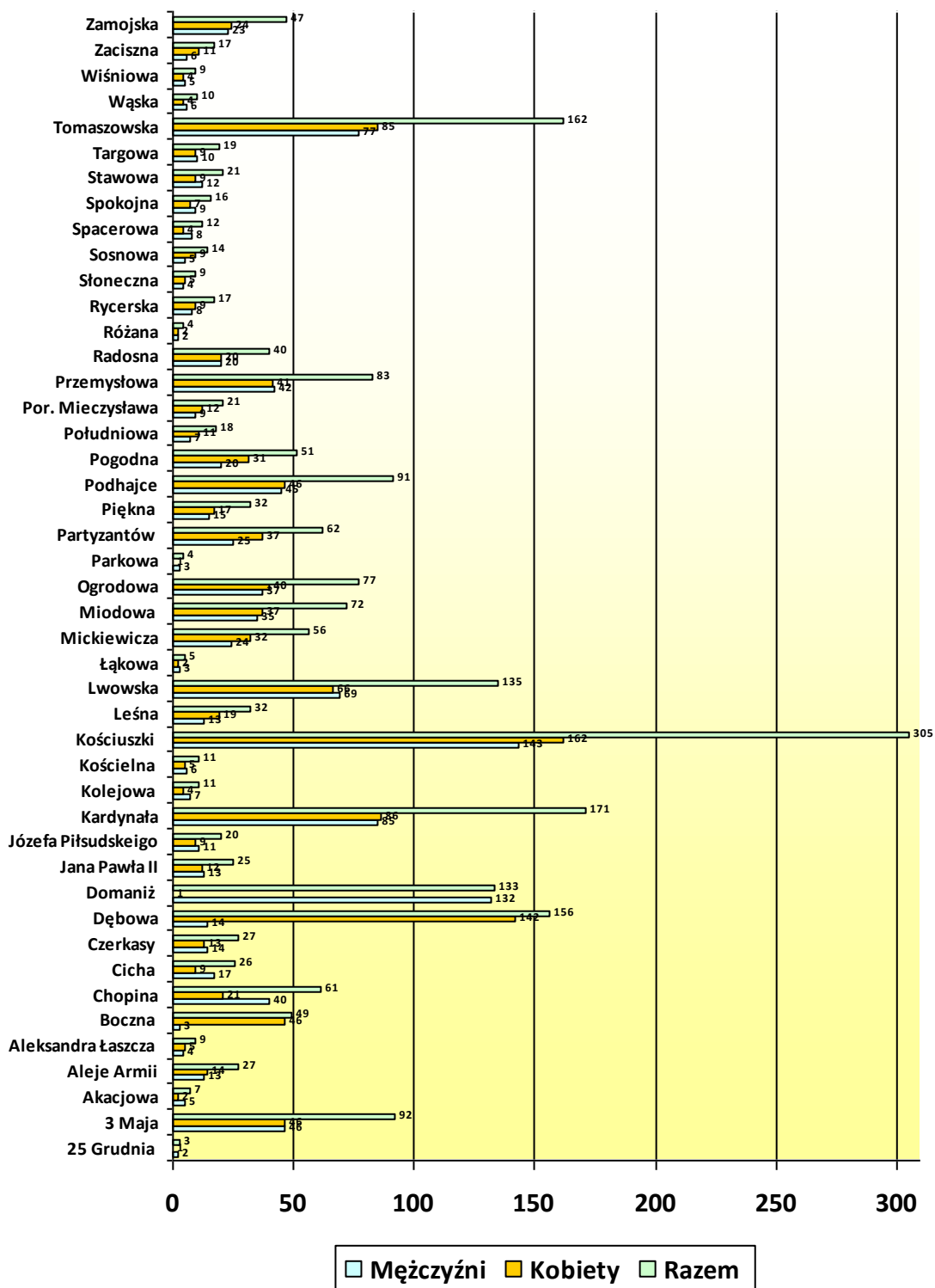
Wykres 7 – Ludność miejscowości Łaszczów

Z analiz dokonanych na poszczególne miejscowości wynika, że liczba mieszkańców Łaszczowa ulega ciągle zmniejszeniu.

PPKT 7. MIESZKAŃCY MIEJSCOWOŚCI ŁASZCZÓW (MIASTA)

Wykres 8 – Mieszkańcy miejscowości Łaszczów (miasto) stan na 31 marca 2010 roku

Razem miejscowość Łaszczów zamieszkuje 2269 osób, w tym (1097 mężczyzn i 1172 kobiety)

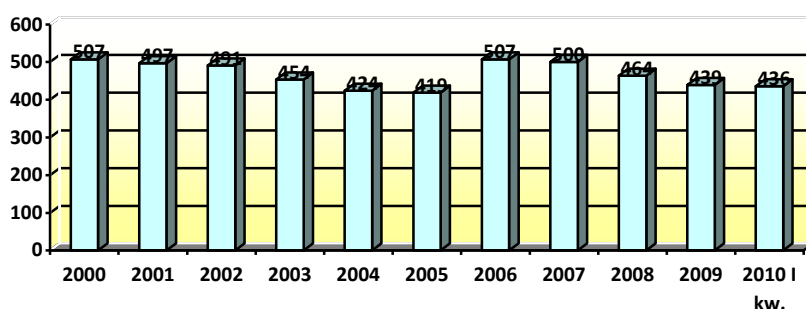
PKT 3. STRUKTURA WIEKU MIESZKAŃCÓW MIEJSCOWOŚCI

Przewaga kobiet nad mężczyznami jest charakterystyczną cechą dla całego regionu. Ujemnym czynnikiem na terenie gminy jest niski wskaźnik dynamiki demograficznej i związane z tym starzenie się miejscowej ludności. Niekorzystnym czynnikiem w układzie ludności jest ujemny przyrost naturalny oraz nieproporcjonalnie większa ilość osób powyżej 65 roku życia w stosunku do liczby niemowląt i dzieci w wieku od 1 roku do 3 lat.

PKT 4. POZIOM BEZROBOCIA

Szacunkowa liczba bezrobotnych na terenie Gminy Łaszczów w latach 2000 – 2009:

Wykres 9 – Szacunkowa liczba bezrobotnych Gminy Łaszczów

Na terenie gminy Łaszczów występuje duże bezrobocie. W porównaniu na dzień 31 grudnia 2009 roku: powiat tomaszowski – 17,6%; województwo Lubelskie – 15,2% ; Polska – 14,8%

Potencjał rynku pracy zależy od liczby pracodawców. Ich stan w gminie jest niewystarczający, nawet biorąc pod uwagę przyrost liczby podmiotów gospodarki narodowej w gminie i powiecie.

Utrwała się zjawisko długotrwałego bezrobocia. Na rynku pracy występuje duży udział wśród bezrobotnych ludzi młodych, w wieku do 24 lat. Obok bezrobocia zarejestrowanego specyficznym dla obszarów wiejskich jest bezrobocie agrarne (ukryte). Jednakże trudno jest jednoznacznie określić skalę tego zjawiska. Istotne znaczenie odgrywają migracje ludności, zwłaszcza młodych i czynnych zawodowo do bardziej atrakcyjnych pod względem zarobków rozwiniętych krajów Europy Zachodniej oraz migracja ludności do innych regionów Polski.

DZIAŁ 5. HISTORIA MIEJSCOWOŚCI

PKT 1. KRÓTKI RYS HISTORYCZNY GMINY ŁASZCZÓW

Pierwsze ślady pobytu człowieka na terenie gminy Łaszczów pochodzą ze schyłkowego paleolitu (starszego okresu epoki kamienia), tj. około XI tysięcy lat przed Chrystusem. Wówczas klimat po zlodowaceniu zaczął

się stopniowo ocieplać, stwarzając dogodne warunki do osiedlania się ludzi. Z tego okresu pochodzi krzemienny grocik liściasty odkryty w Nadolcach oraz rdzeń krzemienny ze Steniatyn – Sachalin. Są to prawdopodobnie ślady po istniejących tu obozowiskach łowców reniferów. Około 8300 lat p.Ch. w związku z dalszym ocieplaniem się klimatu nastąpiły przeobrażenia w gospodarce ówczesnych społeczeństw, zapoczątkowując środkową epokę kamienia. Miejsce dużych zwierząt zajęły mniejsze, lecz znacznie liczniejsze. Zakładano obozowiska w pobliżu cieków wodnych, najczęściej na piaszczystych wydmach. Na terenie gminy Łaszczów nie zarejestrowano zabytków z tego okresu. Dalsze ślady osadnictwa występujące na terenie gminy pochodzą z początku neolitu i wiążą się z kulturą ceramiki wstęgowej rytej (5500-5200 r.p.Ch.). Osadnictwo neolityczne zapoczątkowało osiadły tryb życia, co umożliwiło budowę trwałych osiedli. Ich zabytki znaleziono dotychczas na 7 stanowiskach z terenu gminy Łaszczów. W związku z dużymi zmianami klimatycznymi około poł. IV tys. p. Ch. hodowla zwierząt zaczęła przeważać nad rolnictwem kopieniackim. Ślady tej kultury zarejestrowano jedynie na 3 stanowiskach (jedno z nich w Podlodowie). Odkryto tam trzy jamy gospodarcze zawierające naczynia gliniane. W miarę ponownego wilgotnienia klimatu począwszy od ok. 2900 lat p.Ch. pojawiły się ludy kultury ceramiki sznurowej, zajmujące się głównie pasterstwem. Ślady tej kultury pojawiły się dość licznie na obszarze Grzędy Sokalskiej, gdzie zlokalizowano duże skupiska pochówków podkurhanowych. Na terenie gminy Łaszczów odkryto 2 kurhany.

Przy końcu III tys. p.Ch. na terenach Zamojszczyzny wytworzyła się mieszana grupa kulturowa, będąca załącznikiem grup etnicznych o szerszym zasięgu. Na bazie kultur postsznurowych w XVI w. p.Ch. uformowała się kultura trzciniecka z charakterystycznymi pochówkami podkurhanowymi..

W środkowym okresie epoki brązu na całym obszarze pojawiła się kultura łużycka, której ludność już powszechnie użytkowała wyroby z brązu. Materiały kultury łużyckiej są dość licznie reprezentowane na terenie gminy Łaszczów. Niewielką osadę tej kultury badano wykopaliskowo w Podlodowie, a grób ciałopalny odkryto w miejscowości Łaszczów – Kolonia. Na przełomie er i pierwszych wieków naszej ery na Grzędę Sokalską docierały wpływy imperium rzymskiego. Po tym okresie pozostała stosunkowo duża ilość znalezisk monet i importów rzymskich. W Podlodowie odkryto bardzo ciekawe i cenne groby wojowników wyposażonych w żelazną broń, ozdoby i narzędzia. Począwszy od VI wieku tereny Zamojszczyzny zostały zasiedlone przez ludność słowiańską. Dogodne warunki naturalne sprzyjały rozwojowi osadnictwa. Budynkom gospodarczym towarzyszyły obiekty budowlane i jamy zasobowe. Zabytki związane z okresem wczesnośredniowiecznym (VIII-XIII w.) zanotowano prawie we wszystkich miejscowościach gminy Łaszczów. Na ich podstawie można stwierdzić, że do w. XI istniało tu osadnictwo zachodniosłowiańskie. Prawdopodobnie w 2 poł. IX w. omawiany obszar należał do państwa morawskiego lub przynajmniej był mu częściowo podległy.

Od końca X w. tereny te stanowiły zachodnią rubież państwa kijowskiego, choć przejściowo należały również do Polski Piastowskiej. Zaś gród Czerwień był prawdopodobnie ośrodkiem stołecznym. Z Czerwieniem związana jest najstarsza wzmianka źródłowa związana bezpośrednio z najbliższymi

terenami. Obszar dorzecza Huczwy wszedł na przeszło trzy wieki pod panowanie Rusi. Przypuszcza się również, że w XIII w. Czerwień mógł być nawet siedzibą protopopii (dekanatu). Pierwsza wzmianka o miejscowości z terenu gminy Łaszczów pochodzi właśnie z 1388 r. – gdzie wówczas Paweł Radzanowski otrzymał kilkanaście wsi w księstwie beńskim, a wśród nich Zimno. W 1375 r. tereny te weszły w skład nowo utworzonej łańciskiej diecezji chełmskiej, administrował je arcybiskup halicki Jakub Strepa, a później biskup włodzimierski Grzegorz, który to też w 1411 r. erygował parafię w Nabrożu. W 1397 r. erygowano parafię w Małoniżu, którą przeniesiono później do Łaszczowa. Od XV w. następowały znaczne przemiany wewnątrz warstw rycerskiej. Zwiększony popyt na produkty rolne na Zachodzie spowodował także wzrost zainteresowania ich sprzedażą. Wtedy też i w okolicach Łaszczowa szlachta zaczęła wprowadzać ten model gospodarki. Tworzeniu gospodarstw szlacheckich towarzyszył wzrost ucisku chłopów. W II poł. XVI w. nasilił się na Rusi (tak jak na ziemiach rdzennie polskich) ruch reformacki. Część kościołów została przejętych przez zbory protestanckie. Prawdopodobnie taki los spotkał również kościół w Łaszczowie, gdzie notowano zbór kalwiński. W wyniku pierwszego w 1772 r. i trzeciego w 1975 r. rozbioru Polski tereny dzisiejszej Zamojszczyzny zostały ogarnięte przez Austrię. Rozwiązano większość zakonów, w tym zakon jezuitów, który miał swój klasztor w Łaszczowie. W 1772 r. dokonano również zmiany podziału administracyjnego. Wówczas tereny obecnej gminy Łaszczów znalazły się w cyrkule beńskim. Wzrost zapotrzebowania na artykuły spożywcze w Europie Zachodniej na początku XIX w. sprawił, że gospodarka rolna stała się bardzo opłacalna. Następstwami tego były częste rugi chłopskie z ich gospodarstw i przyłączanie ziemi do folwarków.

Ruch wyzwolenczy jakim było powstanie listopadowe w latach 1830-1831 nie ominął także Łaszczowa. W styczniu 1831 r. chirurg żydowski Alfons Brawstedt założył w miasteczku na własny koszt szpital dla powstańców (30 łóżek). 12 stycznia 1831 r. stacjonował w Łaszczowie batalion Gwardii Ruchomej województwa lubelskiego. Tutaj też utworzono ruch zborny dla powiatu hrubieszowskiego celem tworzenia oddziału Straży Bezpieczeństwa, który wraz z żołnierzami twierdzy zamojskiej wziął udział w zwycięskim ataku na batalion rosyjski w Uściługu w nocy z 4 na 5 marca 1831 r. W czerwcu 1831 r. Rosjanie założyli w Łaszczowie placówkę wojskową, która była miejscem wypadkowym wojsk rosyjskich przygotowujących się do ataku na twierdze Zamość. Wybuch powstania styczniowego poprzedziły niepokoje na wsi, których chłopcy domagali się zmniejszenia ciężarów wobec właścicieli ziemskich. Niepokoje te objęły znaczną część omawianych terenów. Zanotowano je w Łaszczowie, Nabrożu, Steniatynie i Podlodowie. Podczas powstania styczniowego najsilniejszym echem odbiły się walki oddziałów powstańczych w lasach Rostocza. Po upadku powstania władze carskie podjęły szereg ostrych represji wobec Polaków. Większość miasteczek (w tym Łaszczów) utraciła prawa miejskie.

W wyniku wybuchu I wojny światowej działania wojenne objęły także południową Lubelszczyznę. Działania wojenne objęły także teren gminy Łaszczów, którą przemieszczały się wojska. W czerwcu 1915r. ponownie działania wojenne objęły teren Lubelszczyzny. W dniach 25 – 27 czerwca połączone wojska niemiecko – austriackie stoczyły zwycięską bitwę z Rosjanami pod Tomaszowem. Wynikiem tych

działań były duże zniszczenia. W znacznym stopniu zniszczeniu uległ Łaszczów oraz zdewastowano folwarki w Dobużku, Pukarzowie i Nadolcach. Koniec I wojny światowej nie przyniósł obszarom Zamojszczyzny upragnionego spokoju. Już pod koniec 1919 r. wybuchły pierwsze walki polsko – bolszewickie. W niepodległym państwie polskim Zamojszczyzna weszła w skład województwa lubelskiego, utworzonego w dniu 2 sierpnia 1919 r. W okresie międzywojennym konflikty narodowościowe na tym terenie nie przybierały jeszcze ostrego charakteru. Podczas wojny obronnej w 1939 r. ustępujące pod naporem armii niemieckiej wojska polskie ciągle wycofywały się na wschód. Zamojszczyzna pełniła wówczas funkcję bezpośredniego zaplecza dla sił polskich. Koncepcja ta jednak załamała się wobec błyskawicznego sukcesu sił niemieckich. Wszelkie poczynania Polaków poza niewielkimi lokalnymi sukcesami, kończyły się niepowodzeniem. Kolejna faza walk tzw. II bitwa pod Tomaszowem Lubelskim rozpoczęła się 22 września wraz z nadciągnięciem z północy wojsk Frontu Północnego. Oddziały Polskie stawiały sobie przebiec się przez Tomaszów, Lwów wychodząc do głównego uderzenia na Tomaszów Lubelski stoczyły walkę z Niemcami, w wyniku których spłonęła połowa zabudowań z Łaszczowa. Walczono także na terenie miejscowości Czerkasy i Małoniż. Okupacyjne władze niemieckie wprowadziły na tereny podbite politykę „Wielkich Niemiec”. Tereny Zamojszczyzny weszły w skład dystryktu lubelskiego. Wkrótce potem powstały pierwsze getta dla licznych tu Żydów. W grudniu 1939 r. rozpoczęto pierwsze eksterminacje Żydów. Hitlerowskie plany zagospodarowania okupowanych ziem znalazły swoją realizację w zbrodniczej polityce wysiedleń ludności polskiej. Mordy i wysiedlenia ludności Zamojszczyzny wywołały odruch samoobrony ze stron miejscowej ludności. Klęska wrześniowa nie złamała ducha walki narodu polskiego. Już bowiem w styczniu 1940 r. rząd emigracyjny powołał Związek Walki Zbrojnej, przemianowany w 1942 r. na Armię Krajową. We wrześniu 1940 r. ruch ludowy powołał własną organizację zbrojną Straż Chłopską „Chłostę”, przemianowaną wiosną 1941 r. na Bataliony Chłopskie. Władze okupacyjne nie zrezygnowały z planów kolonizacji. Doszło wówczas do szeregu licznych walk. Ruch oporu zorganizowano także na terenie gminy Łaszczów, gdzie w 1942 – 1944 r. walczyło kilka oddziałów.

DZIAŁ 6. OKREŚLENIE PRZESTRZENNEJ STRUKTURY MIEJSCOWOŚCI

PKT 1. UKSZTAŁTOWANIE MIEJSCOWOŚCI

Powierzchnia użytków rolnych Gminy wynosi 111km², co stanowi 86,7% całej powierzchni gminy. Przeważają tu urodzajne gleby lessowe oraz czarnoziemy: 13% są to gleby w 1 klasie (ok. 1000 ha); 52% są to gleby w 2 klasie (ok. 4100ha).

PKT 2. MIKROKLIMAT

Gmina Łaszczów położona jest (wg W. i A. Zinkiewiczów) w Lubelsko -Chełmskiej dziedzinie klimatycznej, na pograniczu z dziedziną Tomaszowską. Obecny klimat zaliczany jest do przejściowych i jest kształtowany

poprzez zmienny w swym zasięgu napływ mas powietrza o charakterze oceanicznym lub kontynentalnym. Jednakże wpływ kontynentalizmu wyraźnie zaznacza się w rozkładzie poszczególnych parametrów. Średnie roczne wartości temperatury w tym rejonie wynoszą 7,3°C (na Roztoczu 7,0°C, w rejonie środkowej Wisły 7,8°C), średnie temperatury lipca wynoszą 17,8°C (na Roztoczu 17,4°C, nad Wisłą 18,2°C), natomiast stycznia: -4,2°C (na Roztoczu: -4,9°C, nad Wisłą: -3,4°C). Trwanie zimy określane liczbą dni z ujemną temperaturą średnią określa się na 85 dni (w okolicach Zamościa - 80 dni, nad Wisłą - 74 dni). Duża różnica między średnią temperaturą stycznia i lipca wskazuje na kontynentalizm klimatu, zwiększający się w kierunku wschodnim (niższe temperatury Roztocza wynikają z większych wysokości bezwzględnych terenu). Największe nasłonecznienie wykazują miesiące w kolejności: sierpień, lipiec, czerwiec, wrzesień; natomiast z miesięcy zimowych luty. Pokrywa śnieżna średnio zalega 75 dni. Średnia roczna wartość opadów atmosferycznych w wieloleciu wynosi 550mm i należy do najniższych w obszarze województwa Lubelskiego. Przykładowo średnie roczne opady na Roztoczu przekraczają 700mm. W przebiegu rocznym przeważają opady letnie nad zimowymi. Maximum opadów przypada zazwyczaj na lipiec (ok.85mm), minimum na grudzień i styczeń (ok.30 mm), jednakże występują tak duże nieregularności, że najbardziej deszczowy miesiąc - lipiec, bywa w niektórych latach bardzo suchy, a najuboższy w opady styczeń, może ich otrzymać więcej, niż średnio lipiec. Częste są deszcze o dużej intensywności, opady gradowe oraz wiatry huraganowe. Gmina Łaszczów położona jest w pasie burzowo – gradowym, obejmującym wschodnie gminy Zamojszczyzny. Częściej niż w innych miesiącach zdarzają się ulewne deszcze i opady gradu w czerwcu i lipcu (2000, 2001) oraz wiatry huraganowe w czerwcu (1997) i we wrześniu (1992, 1994). Zdarzają się też nadmierne opady śniegu w listopadzie i grudniu. Przeważają wiatry z kierunków zachodnich i północno-zachodnich, które stanowią około 50% wszystkich wiatrów. Najmniejszy udział mają wiatry z kierunku północnego. Dominują wiatry o prędkości 2,1m/s. Klimat jest modyfikowany lokalnie przez rzeźbę, głębokość zalegania wód podziemnych oraz obecność wód powierzchniowych, szatę roślinną oraz antropogenną emisję gazów i pyłów do atmosfery. W obszarze gminy Łaszczów silniej modyfikowany jest w dolinach rzek, zwłaszcza Huczwy, ze względu na płytkie zaleganie wód gruntowych, obecność wód powierzchniowych, obniżenie terenu oraz emisję gazów i pyłów z lokalnych kotłowni i palenisk domowych (szczególnie zimą). Występuje tu niekorzystne zjawisko inwersji termicznej. Korzystniejszy klimat jest w na wyniosłościach, jednakże ze względu na niewielkie powierzchnie lasów (3,66% pow. gminy), które są regulatorem stosunków wodnych, termicznych, wiatrów), wahania termiczne, wilgotności powietrza są większe niż w dolinie. Silniejsze są również wiatry.

Agroklimat gminy Łaszczów charakteryzują następujące wskaźniki:

- okres gospodarczy z temperaturami wyższymi od 2,5°C - 237 dni (232 dni - Tomaszów Lubelski, 246 dni – Nisko)
- okres wegetacyjny z temperaturami wyższymi od 5°C-211 dni (207-Tomaszów Lubelski, 217 – Nisko)
- średnia temperatura okresu wegetacyjnego (IV - X) - 14,6°C (15,3°C - Leżajsk, 14,3°C – Lubaczów).

- średnia liczba dni z przymrozkami w okresie wegetacyjnym (IV – X) - 21,4 dni (Nisko - 13,7 dni, Horyniec Zdrój - 23,1 dni)
- średnie opady okresu wegetacyjnego - 410mm (Narol-480mm, Biszczka - 382mm)
- deszcze nawalne z huraganami i gradem w czerwcu i lipcu,
- dodatni roczny bilans wodny (średnio 46mm) oraz ujemny w miesiącach kwiecień - wrzesień (średnio - 53mm),

Gmina Łaszczów należy do grupy gmin o średnich walorach agroklimatu. Nie występują tu czerwcowe przymrozki tak jak na Rostoczu, mniejsza jest również średnia liczba dni z przymrozkami w kwietniu i wrześniu. Uciążliwe dla rolnictwa są powtarzające się czerwcowe ulewne deszcze i grad, powodujące znaczne szkody w uprawach rolnych.

Klimat na terenie gminy Łaszczów charakteryzuje się miesięcznymi wahaniami temperatury od - 4,8°C w styczniu do 17,9°C w lipcu. Czynnikiem niekorzystnym dla wegetacji roślin są późnowiosenne i wczesnojesienne przymrozki, które są charakterystyczne dla gminy, powiatu jak i całego Rostocza. Średnia pokrywa śnieżna zalega od 70 do 80 dni, krócej niż w okolicach Tomaszowa Lubelskiego, co związane jest z pokładami kredowymi w tamtym regionie.

PKT 3 .UWARUNKOWANIA HYDROLOGICZNE

PPKT 1. *FIZJOGRAFIA TERENU*

Według podziału fizjograficznego Lubelszczyzny gmina Łaszczów, a tym samym sołectwo Hopkie leży w prowincji Wyżyny Ukraińskie, Podprowincja Wyżyna Wołyńsko - Podolska, makroregion Wyżyna Wołyńska, mezoregion Grzęda Sokalska .

Zasadnicze rysy rzeźby Wyżyny Wołyńskiej podobnie jak Wyżyny Lubelskiej i Rostocza ukształtowały się podczas trzeciorzędu w wyniku intensywnych procesów denudacyjnych w skałach osadowych o różnej odporności (do najtwardszych zaliczane są opoki ,do najmniej odpornych margle i serie kredy piszącej), powodowanych ruchami wypiętrzającymi i zmiennymi warunkami klimatycznymi .Na wychodniach mało odpornych margli zostały wyżłobione kotliny. Zasadniczym rysem rzeźby są trzy poziomy zrównań. Pierwszy (najwyższy) poziom wierzchowinowy, ścinający utwory kredowe i trzeciorzędowe ma wysokość od 280 do 300 m n.p.m. (na Rostoczu powyżej 300 m n.p.m.) i na terenie gminy Łaszczów nie występuje. Drugi poziom ,średni zaznacza się na wysokości od 220 do 250 m n.p.m. (na Rostoczu 280-290 m n.p.m.). Powstał on na wskutek wywołanego procesami denudacyjnymi cofania się i kurczenia poziomu najwyższego ,na co wskazuje bezpośrednie sąsiedztwo obu tych poziomów ,jak i szereg izolowanych wzgórz, pozostałości poziomu wyższego Trzeci poziom, niski, występuje na peryferiach poziomu średniego .Jego wysokość nie przekracza 200 m n.p.m. Ponad nim wznoszą się również wzgórza ostańcowe. Przejścia pomiędzy poszczególnymi poziomami są silnie złagodzone przez denudację. W czwartorzędzie ponownie

nastąpił etap denudacji w wyniku rozwoju sieci rzecznej i rozcięcia dolinami. Utwory górnokredowe w końcowym okresie zlodowacenia północnopolskiego zostały na znacznej powierzchni przykryte lessami lub zasypane piaskami. Rozwinęło się wówczas szereg drobniejszych, drugorzędnych cech rzeźby (terasy dolinne, sieć wąwozów lessowych, suche doliny i.t.p.). Obszar Wyżyny Wołyńskiej podobnie jak Lubelskiej jest lekko pochylony ku północy, co decyduje o kierunku odpływu głównych rzek.

Zasadnicza różnica pomiędzy Wyżyną Lubelską i Wyżyną Wołyńską jest widoczna w stylu rzeźby i orientacji form wyrażających się w układzie drugorzędnych dolin, a także w przebiegu garbów i ważniejszych krawędzi. Na wschód od Wieprza zaznacza się kierunek równoleżnikowy, który staje się kierunkiem dominującym na wschód od Bugu i dlatego nazwano go kierunkiem wołyńskim. Kierunek ten powtarzają również doliny dopływów Huczwy i niektórych prawostronnych dopływów Wieprza jak i garbów. Na zachód od Wieprza równoleżnikowa orientacja form ulega odchyleniu, pojawia się tu kierunek zwany lubelskim, reprezentowany przez formy przebiegające z zachodnio-północnego zachodu na wschodnio-południowy wschód (doliny prawobrzeżnych dopływów Wisły). Przyczyny podporządkowania form rzeźby wymienionym kierunkom są dwojakie. Z jednej strony ważną rolę odegrały tutaj procesy związane z alpejskimi ruchami górotwórczymi. Ruchy te nie obejmowały wprawdzie centralnej części Wyżyny Lubelskiej i Wyżyny Wołyńskiej, lecz zaznaczyły się tutaj licznymi uskokami i spękaniem, wśród których odnaleźć można nawiązania do kierunków fałdowań paleozoicznych i mezozoicznych, odnawianych podczas orogenezy alpejskiej. Rzeki dostosowujące się do linii spękań podłoża doprowadziły stopniowo do rozczłonkowania całego obszaru na szereg płaskich garbów powtarzających te same kierunki. Z drugiej strony, w miarę postępującego rozwoju rzeźby stopniowo coraz większego znaczenia zaczęły nabierać różnice odporności materiału. Na obszarach gdzie rozprzestrzeniają się skały mało odporne (margle, kreda pizująca) powstały obniżenia, tam zaś gdzie występują skały odporniejsze (gezy) - wyniosłości.

Wyżyna Wołyńska w obrębie województwa lubelskiego dzieli się na trzy mezoregiony: Grzędę Horodolecką, Kotlinę Hrubieszowską i Grzędę Sokalską.

Grzęda Sokalska stanowi ciąg wzniesień po obu stronach górnego Bugu o wysokości bezwzględnej 240-260 m n.p.m. Oprócz Bugu przecina ją rzeka Huczwa, biorąca początek na jej południowych zboczach. Zachodnia część Grzędy wyróżnia się regularnym układem orograficznym, wiążącym się wyraźnie z ułożeniem warstw opok i margli górnokredowych. Ponieważ jest to osiowa część niecki kredowej, warstwy mają bieg zbliżony do równoleżnikowego. Przełomowe odcinki dolin Bugu i Huczwy dzielą Grzędę na człony, które są porożcinane dolinami subsekwentnymi na szereg drugorzędnych grzęd. Cała Grzęda pokryta jest lessami, których powierzchnię urozmaicają głównie suche doliny erozyjno - denudacyjne. Południowa granica Grzędy Sokalskiej biegnie w przybliżeniu krawędzią doliny Rzeczyca. Północna granica przebiega krawędzią na linii Komarów - Tyszowce - Wereszyn. Granica między Grzędą Sokalską i Roztoczem jest mało czytelna i ma charakter niezbyt wyraźnego skłonu wytworzonego w strefie, w której równoleżnikowe warstwy kredowe skręcają dość gwałtownie i przybierają „roztocki” kierunek (SE-NW), typowy dla lewego skrzydła niecki lubelskiej. W strefie tego skrętu następuje ściśnięcie i jakby spiętrzenie

warstw budujących skłon wyżej wzniesionego Roztocza. U stóp tego skłonu wierzchowina Grzędy Sokalskiej wznosi się do 280 -290 m n.p.m. i obniża się w stronę doliny Huczwy do 240 m n.p.m.

Rzędne terenu w obszarze gminy Łaszczów wynoszą od 237,8 m. n.p.m. (na południe od Kol. Hopkie) w obrębie wysoczyzn (średnie zrównania wierzchowinowe: 220-260 m. n.p.m.) do 196 m n.p.m. w dolinie Huczwy przy północnej granicy gminy. W morfologii terenu dominują zrównania wierzchowinowe średniego poziomu oraz szerokie torfowiskowe doliny Huczwy i jej dopływów. Różnice wysokości pomiędzy dolinami i wierzchowinami przekraczają 40 m.

PPKT 2. **BUDOWA GEOLOGICZNA**

Paleozoiczne podłoże Wyżyny Wołyńskiej podobnie jak Wyżyny Lubelskiej stanowi platforma wschodnioeuropejska o strukturze zapadliskowo-zrębowej oraz rów mazowiecko-lubelski (A. M. Żelichowski), wypełniony osadami karbonu produktywnego. Na taki obraz paleozoiku nałożona jest mezozoiczna niecka brzeżna, której odcinek leżący w obrębie Wyżyny Lubelsko-Lwowskiej nazywany jest niecką lubelską. Utwory mezozoiczne w obrębie niecki brzeżnej (lubelskiej) zalegają prawie poziomo. Są to piaskowce, margle, wapień i dolomity środkowej i górnej jury oraz wapień, margle, opoki, gezy i kreda pisząca środkowej i górnej kredy. Wypełniają one nieckę brzeżną i wkraczają na powierzchnię przyległej płyty krystalicznej niwelując w ten sposób ostatecznie nierówności głębszego podłoża i nadając całemu obszarowi Wyżyny Lubelskiej i Wyżyny Wołyńskiej charakter płyty. Pokrywa mezozoiczna pocięta jest wieloma uskokiemi o amplitudzie na ogół nie przekraczającej 100 m. Utwory górnokredowe stanowią zasadnicze rysy obu Wyżyn. Ich miąższość wynosi od około 350 m wzdłuż Bugu do 1000 m w osi niecki lubelskiej (nad Chodelką i na wschód od Tomaszowa Lubelskiego). Przykryte są jedynie niewielkiej miąższości płatami utworów trzeciorzędu i czwartorzędu. Znaczniejsza grubość pokrywy młodszych osadów trzeciorzędowych pojawia się na Roztoczu (wapień mioceński). Grubość pokrywy osadów czwartorzędowych jest bardzo różnicowana. Wzgórza są jej całkowicie pozbawione. Znaczna część zarówno Wyżyny Lubelskiej jak i Wyżyny Wołyńskiej pokryta jest lessami. W dolinach rzecznych osady rzeczne dochodzą do kilkudziesięciu metrów. Gmina Łaszczów położona jest w centralnej części Grzędy Sokalskiej, w części osiowej niecki brzeżnej. Utwory podłoża kredowego o miąższości kilkuset metrów, zawodnione w uszczelinionej części spągowej (strefa około 100m-150 m.) w poziomie wierzchowinowym przykryte są 15 - 20 metrową pokrywą lessową, które dość dobrze izolują wodonosiec kredowy przed infiltracją zanieczyszczeń z powierzchni ziemi wraz z wodami opadowymi. Podłoże kredowe odśłania się jedynie na niewielkiej wychodni w rejonie Kolonii Dołużek (margle kredowe cienko ławicowe). Wychodnia kredowa jest obszarem bardzo silnie narażonym na przenikanie zanieczyszczeń w głąb warstwy wodonośnej (nawozy, środki chemicznej ochrony roślin itp.) Doliny Huczwy i dopływów wypełnione są namułami terasów zalewowych zalegającymi na podłożu piasków pylastych i mułków w północnej części gminy oraz torfami (bardzo wrażliwymi na zmiany stosunków wodnych). Terasy nadzalewowe

występujące na linii Wólka Pukarzowska - Kol. Łaszczów - Podhajce tworzą zmienny profil budowy wglębnej. Występujące tu osady piasków drobno i średnioziarnistych przechodzące w spągowych częściach w piaski pylaste i mułki charakteryzują się zmienną miąższością od 0,5 m do 4m. Średnio 1,5 m.

PPKT 3. **SUROWCE MINERALNE.**

Na terenie gminy Łaszczów nie ma udokumentowanych złóż surowców naturalnych. Istnieje jednak możliwość udokumentowania i eksploatacji wstępnie rozpoznanych złóż kruszywa naturalnego tj. piasków drobno i średnioziarnistych przydatnych do celów ogólnobudowlanych i drogowych w pokrywie terasowej na odcinku Łaszczów - Wólka Pukarzowska oraz lessów przydatnych do produkcji cegły w klasie 50, 75 w rejonie wsi Nabróż, Dobużek, Kmiczyn, Czerkasy, Kol. Steniatyn, Zimno, Podlodów, Gościniac i Hopkie. W.w. surowce w przeszłości były eksploatowane na potrzeby lokalne ,zwłaszcza do modernizacji dróg lokalnych i potrzeb ceramiki budowlanej. Są to wyrobiska wglębne ,mało-obszarowe i poza wyrobiskiem w Wólce Pukarzowskiej eksploatacja prowadzona była bez koncesji. Wyrobiska wymagają rekultywacji na cele rolnicze lub leśne.

PPKT 4. **GLEBY**

Tworzenie się gleb rozpoczęło się prawdopodobnie już w końcu późnego glacjału, a na pewno w holocenie. Decydujący wpływ na typologię gleb miały: skały macierzyste, szata roślinna, warunki klimatyczne, warunki wodne, rzeźba terenu i działalność człowieka. W obrębie Wyżyny Wołyńskiej przewodnimi czynnikami były skały macierzyste oraz formacje roślinne (leśno-stepowe).

W obszarze gminy Łaszczów w obrębie szerokich dolin rzecznych, wykształciły się gleby hydrogeniczne mułowo-torfowe i torfowo-mułowe. W warunkach zmiennych szybkości przepływów wody, przebiegały na przemian dwa lub trzy procesy glebotwórcze: proces torfotwórczy (bagienny) i proces aluwialny lub deluwialny. Gleby z przewagą masy torfowej od powierzchni są glebami torfowo-mułowymi, natomiast z przewagą namułów aluwialnych - glebami mułowo-torfowymi. W profilach gleb mułowo-torfowych doliny Huczwy występują bogate przewarstwienia węglanu wapnia wymytego z osadów lessowych i osadzonego w dolinie. Gleby mułowo-torfowe i torfowo-mułowe użytkowane są głównie jako trwałe użytki zielone - łąki. Przeważnie są one okresowo lub trwale nadmiernie uwilgotnione i wymagają uregulowania stosunków wodnych. W górnych poziomach wykazują odczyn obojętny lub alkaliczny, sporadycznie słabo kwaśny lub kwaśny. Są to gleby żyzne i urodzajne, z uregulowanymi stosunkami wodnymi (zmeliorowane doliny rzek).

Obok gleb mułowo-torfowych i torfowo-mułowych w dolinach rzek na torfowiskach niskich wykształciły się gleby torfowe i murszowo-torfowe, najczęściej w szerszych zakolach, o zwolnionym przepływie wody, gdzie dominującym był proces torfotwórczy. Warunkiem rozwoju tego procesu było stagnowanie wody na powierzchni oraz akumulacja dużych ilości resztek roślinnych. Po zmeliorowaniu dolin rzecznych i

obniżeniu się poziomu wody gruntowej przebieg procesu torfotwórczego został poważnie ograniczony do niewielkich, najniższych położonych powierzchni. W wyższych partiach dolin proces torfotwórczy został zdominowany przez proces murszotwórczy, pod wpływem którego powstały gleby murszowo-torfowe. Procesy murszowe postępują od powierzchni w dół profilu osiągając miąższość 30-50 cm, a niekiedy i więcej. Gleby torfowe i murszowo-torfowe mają odczyn słabo kwaśny lub zbliżony do obojętnego. Użytkowane są głównie jako łąki i pastwiska. Na podłożu piaszczystym rzecznych teras akumulacyjnych, pod wpływem lasów iglastych wykształciły się gleby bielicowe i pseudobielicowe. W wyniku procesu bielicowania nastąpił rozkład minerałów ilastych, a następnie wymycie z górnych poziomów związków żelaza, manganu i wapnia oraz powstanie charakterystycznego dla tych gleb poziomu eluwialnego. Na obszarach poleśnych proces bielicowania został zahamowany w wyniku uprawy, a gleby bielicowe i pseudobielicowe przekształcają się w gleby brunatne wyługowane. Są to przeważnie gleby kwaśne i ubogie w przyswajalny fosfor i potas, z wadliwymi stosunkami wodnymi (za mokre na wiosnę i w okresie obfitych opadów, a w okresach niedoboru opadów - za suche).

W obszarach wierzchowinowych na podłożu lessowym wykształciły się czarnoziemy, czarne ziemie właściwe, gleby brunatne właściwe oraz gleby brunatne wyługowane i kwaśne.

Czarnoziemy wytworzone z lessów w strefie lasostepu powstały w miejscach, gdzie las wcześniej został wycięty. Wykształciły się pod wpływem długoletniej kultury rolnej. Miąższość poziomu próchnicznego waha się od 40-60 cm, czasami powyżej 1m (czarnoziemy namyte). W wyniku procesów erozyjnych oraz podatności na procesy odwęglanowania, zakwaszenie i przesuszenia przekształcają się w poczarnoziemne gleby brunatne. Czarne ziemie właściwe wykształciły się zarówno na podłożu lessowym (Muratyn) jak i piaszczysto-gliniastym (Wólka Pukarzowska) w warunkach nadmiernego uwilgotnienia, często przy udziale roślinności łąkowej. Występują w lokalnych obniżeniach, w dolnych partiach stoków lub u ich podnóży. Gleby te odznaczają się dużą zawartością substancji organicznych i poziomem próchnicznym o dużej miąższości. Część tych gleb powstała na drodze ewolucji gleb bagiennych, w wyniku obniżenia poziomu wody gruntowej po melioracji. Są one okresowo nadmiernie uwilgotnione. Użytkowane są jako trwałe użytki zielone. Są one zasobne lub średnio zasobne w fosfor i magnez, a ubogie w potas.

Gleby brunatne właściwe w większości wykształciły się z bogatych w węglany skał macierzystych (less zalegający na podłożu kredowym, glina marglista) pod wpływem lasów liściastych lub mieszanych i erozji wodnej. Charakterystyczną cechą tych gleb jest występowanie poziomu brunatnienia bezpośrednio pod poziomem próchnicznym, odczyn zbliżony do obojętnego albo alkaliczny oraz występowanie węglanu wapnia w profilu (poniżej 60-100 cm). Miąższość poziomu próchnicznego wynosi 30 - 35 cm. Gleby brunatne wyługowane i kwaśne pod względem budowy profilu zbliżone są do gleb brunatnych właściwych. Różnią się od nich właściwościami chemicznymi. Są głębiej odwapnione (węglan wapnia poniżej 100 cm) i zakwaszone w poziomie próchnicznym. Wykazują odczyn kwaśny albo słabo kwaśny, rzadziej zbliżony do obojętnego. Są przeważnie ubogie w przyswajalny fosfor i potas, natomiast średnio zasobne lub zasobne w magnez. Miąższość poziomu próchnicznego wynosi 25 – 30 cm. Na ogół gleby te

mają uregulowane stosunki wodne. Gleby gminy Łaszczów zaliczane są do wysokich klas bonitacyjnych. Gleby klas chronionych (I-IV i V-VI – organiczne) obejmują prawie 97% użytków rolnych i 100% użytków zielonych. tj. 98,56% powierzchni gruntów rolnych gminy. Odpowiednio do typów gleb oraz ich bonitacyjnych klas wykształciły się kompleksy rolniczej przydatności gleb, tworzące typy siedliskowe rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Wśród gruntów ornych dominuje kompleks pszenny bardzo dobry - 64,2% pow. gruntów ornych oraz kompleks pszenny dobry - 26,9% pow. natomiast wśród użytków zielonych 94,8% zajmują użytki zielone średnie. Według waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej dawnego woj. zamojskiego wykonanej w 1990 r. przez IUNiG w Puławach gm. Łaszczów osiągnęła 97,7 punktów i plasuje się w grupie gmin o najwyższym wskaźniku (m. Hrubieszów 105,1 pkt., gm. Hrubieszów 104,5 pkt., gm. Trzeszczany i gm. Telatyn 103,8 pkt., gm. Dołhobyczów 102 pkt., gm. Ulhówek 100 pkt., gm. Miączyn 98,7 pkt., gm. Zamość 98,6 pkt.). Dla porównania gminy o najniższych wskaźnikach waloryzacji uzyskały: Biłgoraj - 54,3 pkt., Terespol - 52,9 pkt.

PPKT 5. **WODY POWIERZCHNIOWE I PODZIEMNE**

Gmina Łaszczów leży w regionie hydrograficznym (Wilgat 1975): Wyżyna Wołyńska .

Wody podziemne występują w podobnych warunkach jak w regionie hydrograficznym Wyżyna Lubelska i Roztocze tj. w utworach kredowych oraz utworach czwartorzędowych. W dolinach rzek oba poziomy wodonośne tworzą kredowo-czwartorzędowy zbiornik.

Wody podziemne w utworach górnej kredy mają charakter szczelinowy. Występują one w spękanych marglach, wapieniach i opokach. Przepływ wody odbywa się szczelinami, których wielkość i drożność jest różna w zależności od litologicznego typu skał i genezy szczelin. Maksymalna strefa zawodnienia, ta która ma znaczenie dla eksploatacji wód podziemnych posiada miąższość od 100 do 150m. Dolna granica krążenia wód w skałach kredowych oceniana jest na 200 - 300m., a w strefach dyslokacji nieciągłych rozcinających do różnych głębokości skały węglanowe możliwy jest zasięg krążenia na 200 – 300 m. Na dużych głębokościach na skutek ciśnienia górotworu szczeliny ulegają zaciśnieniu i utwory górnokredowe można traktować jako bezwodne. Największe dopływy są obserwowane w przedziale 30,0 - 70,0m i takie głębokości mają w większości studnie wiercone tego rejonu. Wody kredowe posiadają swobodne lustro wody. Lokalne napięcie może być wywołane przez ilastą zwietrzelinę występującą na litej skale, nadkład nieprzepuszczalnych osadów czwartorzędowych lub lite, niespękane bloki masywu skalnego. Statyczne lustro wód kredowych występuje na bardzo zróżnicowanych wysokościach. W dolinach rzecznych stwierdza się je już na głębokości kilku m. p.p.t., natomiast na wysoczyznach nawet na głębokości prawie 100 m. Głównym źródłem alimentacji tego poziomu jest infiltracja opadów atmosferycznych przez ciekłą warstwę utworów czwartorzędowych lub bezpośrednio w utwory kredowe. Rejon Roztocza, z racji dobrych warunków infiltracyjnych i najwyższej sumy opadów stanowi główny obszar alimentacji dla całej Niecki Lubelskiej. Przepływ wód kredowych odbywa się generalnie z południa

(Roztocze) ku północy. Na obszarze Roztocza lustro wody występuje na rzędnej 300,0 – 320,0m. n.p.m., w rejonie Zamościa na rzędnej 200,0 - 210,0 m n.p.m., a w północnej części Wyżyny Lubelskiej na około 180,0 m. n.p.m. Zawodnione utwory czwartorzędowe występują w dolinach rzecznych lub lokalnie, niewielkimi płacami na wysoczyznach. Wody tego poziomu występują na niewielkich głębokościach - od kilku m. p.p.t. Pierwsza czwartorzędowa warstwa wodonośna ma zwierciadło swobodne, a głębsze położone pod przykryciem mułków lub ilów rzecznych, lekko napięte. Zasilanie poziomu czwartorzędowego na wierzchołkach odbywa się przez infiltrację wód opadowych natomiast w dolinach rzecznych przez infiltrację wód opadowych oraz dopływ wody z przyległych obszarów wierzchołkowych. Dzięki temu zasobność wodna jest lokalnie znacząca. W dolinach rzecznych praktycznie istnieje jeden kredowo-czwartorzędowy zbiornik wód podziemnych.

Wody kredowe stanowią podstawowy poziom wodonośny i ujmowane są studniami wierconymi. Na terenie gminy Łaszczów ujęcia wód kredowych mają wydajność od 2,6m³/h (Wólka Pukarzowska) do 72m³/h (Łaszczów Podhajce). Ujęcie w Pukarzowie stanowi zespół 3 otworów o łącznej wydajności 60 m³/h, natomiast w Łaszczowie (OSM) zespół 5 otworów o łącznej wydajności 180m³/h. Studnie mają głębokość średnio kilkudziesięciu metrów. Woda nawiercana jest na głębokościach od 16 do 45 m. Lustro wody jest współkształtne do rzeźby terenu i ma charakter lekko napięty. Na pograniczu z dolinami rzecznoymi wody kredowe nawiercane są na rzędnych 158m. n.p.m. do 181m. n.p.m. i stabilizują się na rzędnych 197-198m. n.p.m. tj. 5-6 m pod powierzchnią terenu. W poziomach wierzchołkowych nawiercane są na rzędnych 188 do 204 m. n.p.m. i stabilizują się na rzędnych 212-215m.n.p.m. tj. kilkanaście metrów pod powierzchnią terenu. Na terenie gminy znajduje się 21 udokumentowanych ujęć wód kredowych, z tego 5 ujęć zasila wodociągi grupowe.

Ludność miejscowości Hopkie zaopatrywana jest w wodę z wodociągu grupowego: Zimno - ok. 34km (Zimno, Zimno Kolonia, Hopkie, Hopkie Kolonia, Pieniany, Pieniany Kolonia, Kolonia Podlodów, Ratyczów). Zwodociągowana wieś nie jest wyposażona w systemy kanalizacyjne.

Ścieki gromadzone w zbiornikach bezodpływowych i okresowo wywożone do oczyszczalni lub użytkowane rolniczo. Na terenie gminy funkcjonują dwie oczyszczalnie ścieków w Łaszczowie; chłodni Uren Coldstortes oraz zakładu mleczarskiego grupy "Lacpol".

Wody czwartorzędowe występują w dolinach rzek. Warstwą wodonośną są mułki czwartorzędowe. Nawiercane są na głębokości kilkunastu metrów (np. Steniatyn 13m). Ujmowane są w studniach kopanych. Wody powierzchniowe gminy Łaszczów stanowią naturalne ciek wodne, źródła, stawy i rowy melioracyjne. Południowy obszar gminy odwadnia górna Huczwa, lewostronny dopływ Bugu (rzeka IV rzędu). Huczwa zaczyna się w Justynówce na zachodnim krańcu Grzędy Sokalskiej, niedaleko Tomaszowa Lubelskiego i Jeziora Wieprzowego. Górny odcinek liczący około 15km., wykorzystuje równoleżnikową dolinę o stromych zboczach i stopniowo rozszerzającym się, płaskim i podmokłym dnie. Następnie rzeka zmienia kierunek na południkowy. Chociaż w obrębie Grzędy Sokalskiej południkowa dolina ma charakter przełomu ,jej szerokość jest duża, miejscami ponad 1km. Płaskie dno zajmują zmeliorowane łąki. Z terenu

Grzędy Sokalskiej Huczwa otrzymuje kilka dopływów, w tym na terenie gminy Łaszczów dwa dopływy prawostronne tj. Kanał Rokitno i rzeka Kamień z opływem Kmiczynka oraz dwa dopływy lewostronne tj. Kanał Hopkie i Wożuczynka. Lewostronna Wożuczynka i prawostronna rzeka Kamień są dużymi dopływami. Wschodnie skrzydło zlewni Huczwy to obszar specyficzny, charakteryzujący się stosunkowo niewielkim zróżnicowaniem hipsometrii, płytko występującymi wodami podziemnymi oraz dość dużym nacięciem płytkiej strefy wodonośnej siecią koryt rzecznych i rowów melioracyjnych. Wody podziemne nie mają tu warunków do tworzenia wypływów, co tłumaczy niemal całkowity brak źródeł na tych obszarach. Wyjątkiem jest źródło w Steniatynie w zlewni rzeki Kamień w gm. Łaszczów o wydajności 0,5 l/s. Ma ono charakter podzboczowego wypływu descensyjnego z kredowej warstwy wodonośnej, na rzędnej 215 m n.p.m. Zupełnie odmienna sytuacja występuje w zachodniej i północnej zlewni, gdzie zinwentaryzowano kilkadziesiąt źródeł o wydajności od 0,1 do 50 l/s. Pomimo dużej liczby źródeł, ze względu na bardzo małą wydajność sumaryczną (211,43 l/s w czerwcu 2000 r.), ich udział w formowaniu odpływu Huczwy jest bardzo mały i wynosi zaledwie 5,4% całkowitego odpływu. Na obszarze Roztocza zasilanie źródlane wynosi średnio 43%, w zachodniej części Wyżyny Lubelskiej 34%, łącznie z bezpośrednim drenażem korytowym udział zasilania podziemnego w średnim wieloletnim odpływie wynosi około 75%. W okresach bezopadowych z zasobów podziemnych pochodzi 100% wody rzecznej, w tym źródła dostarczają a od 40% prawie do 100% wody. We wschodniej części Wyżyny Lubelskiej i zachodniej części Wyżyny Wołyńskiej zasilanie źródlane rzek jest zdecydowanie mniejsze. Również mniejszy jest udział odpływu podziemnego w odpływie całkowitym. W okresie przed wykonaniem prac melioracyjnych dna rozległych dolin w dorzeczu Huczwy były silnie podmokłe. Zasilane były wodami podziemnymi, które poprzez wysięki i niewielkie źródła wydobywały się na powierzchnię. Po zmeliorowaniu terenu nastąpiło obniżenie zwierciadła wód podziemnych, a tym samym osuszenie dolin, Jednocześnie z podmokłościami zanikły niewielkie źródła, znajdujące się na skraju rozległych dolin, co negatywnie wpłynęło na reżim hydrologiczny rzek oraz dużą zmienność przepływów uzależnioną od zasilania atmosferycznego.

PPKT 6. *BIOCENOZY.*

Gmina Łaszczów położona jest w dwu krainach geobotanicznych: Roztocza i Wyżyny Zachodniowołyńskiej, na styku trzech okręgów i pięciu podokręgów botanicznych. Zamojskiego (podokręg Wożuczynski), Grzędy Sokalskiej (podokręgi Mirczański i Ulhowski) Hrubieszowskiego (podokręgi Hrubieszowski i Werbkowicki). Pod względem zoogeograficznym w okręgu subpontyjskim. Zróżnicowanie biocenotyczne terenu, przyjmując w dużym uproszczeniu, jest pochodną warunków geomorfologicznych, hydrologicznych, glebowych, klimatycznych w przeszłości i obecnie oraz antropopresji. Znaczna część flory, a szczególnie gatunki rzadkie wywodzi się z różnych okresów kształtowania się flory po ustąpieniu lodowca (około 10 000 lat temu). Dziś występują one w postaci reliktywów powiązanych z obszarami o klimatach dawniej u nas dominujących. Stąd wywodzi się określenie odpowiednich elementów geograficznych lub genetycznych

(arktyczny, borealny, środkowoeuropejski, śródziemnomorski, atlantycki, pontyjski, południowosyberyjski i śródziemnomorski).

W pasie Grzędy Sokalskiej wśród roślin naczyniowych dominują gatunki środkowoeuropejskie (około 160 gatunków z 208 notowanych na Lubelszczyźnie), gatunki borealne (około 90 ze 158 notowanych na Lubelszczyźnie) oraz gatunki pontyjskie (około 90 ze 119 notowanych na Lubelszczyźnie).

Znacznie mniej liczne są gatunki śródziemnomorskie (18), górskie (25), południowo-syberyjskie (36) i atlantyckie (4). Nie występują gatunki arktyczne i alpejskie. Łącznie w pasie Grzędy Sokalskiej występują 422 gatunki. Większe bogactwo gatunkowe notowane jest jedynie w obszarze Płaskowyżu Nałęczowskiego (463), Pagórów Chełmskich (456), Wzniesień Urzędowskich (447), Działów Grabowieckich (446), Padołu Zamojskiego (439). Przylegające od zachodu Roztocze Tomaszowskie posiada mniejsze bogactwo gatunkowe (334 gatunki), natomiast najuboższy florystycznie Płaskowyż Tarnogrodzki jedynie 260 gatunków.

Podstawowym siedliskiem reliktovej flory borealnej, pontyjskiej, południowosyberyjskiej i śródziemnomorskiej są lasy liściaste. Skupiają się w nich też gatunki środkowoeuropejskie i górskie. Drugim podstawowym siedliskiem są ciepłolubne i widne zarośla oraz murawy kserotermiczne - skupiają one głównie florę pontyjską i środkowoeuropejską. Dużo roślin borealnych występuje też w naturalnych zbiorowiskach łąkowych, w zbiorowiskach ruderalnych i segetalnych oraz na torfowiskach przejściowych. Gmina Łaszczów ma charakter wybitnie rolniczy. Blisko 90% powierzchni gminy zajmują użytki rolne, w tym grunty rolne stanowią około 70% i użytki zielone około 20%. Lasy zajmują zaledwie 3,66% powierzchni gminy (456 ha). Odpowiednio do struktury użytkowania ziemi w obszarach wierzchwinowych dominują biocenozy rolnicze jednoroczne pól uprawnych, natomiast w dolinach rzek biocenozy rolnicze łąkowe i wodno-torfowiskowe.

Na południowo - zachodnich stokach doliny Huczwy spotyka się niewielkie fragmenty biocenoz kserotermicznych. Najcenniejsze biocenozy leśne występują małymi płatami wśród biocenoz agrarnych.

PPKT 7. ZBIOROWISKA LEŚNE

Zgrupowane w dwóch większych kompleksach "Sośnina" i "Dębina", na międzyrzeczu Wożuczynki i Kanału Hopkie oraz w kilku mniejszych tj. na południe od Sachalina, na wschód od Steniatyna, na pograniczu z gmina Telatyn oraz na południowy-wschód i na północny-zachód od Dobużka. Występują tu siedliska lasu świeżego z dębem jako gatunkiem dominującym oraz modrzewiem i bukiem jako gatunkami współtworzącymi oraz lasu mieszanego świeżego i boru mieszanego świeżego z sosną i dębem jako gatunkami dominującymi oraz modrzewiem, bukiem, brzozą i świerkiem w domieszce. Drzewostany lasów państwowych są w średnich i starszych klasach wieku 50 - 100 lat, natomiast drzewostany w lasach nie stanowiących własności Państwa są drzewostanami młodszymi, jedynie w drzewostanach prywatnych Dobużka i Wólki Pukarzowskiej spotyka się ponad 100-letnie dęby. Lasy są ostoją fauny leśnej. Występuje

tu jeleni, sarna, lis, kuna leśna, dzik, borsuk, zając, bażant, kuropatwa. Widywany jest też wilk. Na przestrzeni lat 1990 - 1999 na terenie Nadleśnictwa Tomaszów wzrosła liczebność lisa, wilka, jelenia, borsuka i dzika, spadła liczebność sarny, zająca, bażanta i kuropatwy. Awifaunę reprezentują: zięba, świstuszka, rudzik oraz ptaki drapieżne takie jak jastrząb, kania, myszołów - żerujące na polach uprawnych (nornice). Lasy, pomimo powtarzających się klęsk żywiołowych (huragany -1992, 1994, 1997, okiść - 1997), posiadają dużą naturalną odporność na choroby grzybowe i gradacje szkodników owadzych, wynikającą ze składu gatunkowego, występującego podrostu i podszytu i są w dobrym stanie sanitarnym.

PPKT 8. ZBIOROWISKA ŁĄKOWE

Występują w dolinach rzek. Dominują łąki rajgrasowe o charakterze antropogenicznym (łąki kośne), rzadziej naturalnym z rajgrasem wyniosłym, wiechliną łąkową i kupkówką pospolitą jako gatunkami dominującymi i wyczyńcem łąkowym, kostrzewą czerwoną, mietlicą białawą, koniczyną białą, rzeżuchą łąkową, babką lancetowatą i bodziszkiem łąkowym w domieszce. Powstanie tych zbiorowisk wiąże się z podsiewami mieszanek traw, mniej lub bardziej intensywnym nawożeniem, a także zabiegami pielęgnacyjnymi. Nad rzekami występują głównie łąki wyczyńcowe z wyczyńcem łąkowym, kostrzewą czerwoną, wiechliną łąkową jako gatunkami dominującymi z jaskrem ostrym i firletką poszarpaną w domieszce. łąki kośne występują na osuszonych zbiorowiskach torfowiskowych oraz trzęślicowych. Najbliżej koryta Huczwy spotyka się siedliska łąkowe zastoiskowe rzadziej łągi właściwe. W składzie florystycznym użytków zielonych na tych siedliskach dominują trzciny, oczerety, trzęślica modra, turzyce niskie, wyczyńiec łąkowy, wiechliną błotna, manna jadalna, turzyca błotna, śmiełek darniowy. Ze zbiorowiskami łąkowymi związany jest fauna łąkowo - zarośla z takimi gatunkami jak brzęczek, remiz, potrzos, derkacz, bocian biały.

PPKT 9. ZBIOROWISKA TORFOWISKOWE NISKIE

Występujące w płaskich i szerokich dnach dolin rzecznych zostały na terenie gminy Łaszczów osuszone zabiegami melioracyjnymi w strefie przypowierzchniowej i zamienione na łąki kośne. W dolinie Huczwy w gminie Łaszczów występują złoża torfu niskie szuwarowo - turzycowe o powierzchni ponad 600 ha i zasobach ponad 10.000 tys.m³. Średnia miąższość torfu wynosi prawie 2m, natomiast maksymalna 3,5m. Ponieważ torfowiska są zmeliorowane i użytkowane gospodarczo zostały wyłączone z potencjalnej bazy zasobowej i podlegają ochronie. Naturalnych zbiorowisk torfowiskowych praktycznie nie ma. Zbiorowiska szuwarowe występują na obrzeżach stawów. Jest to pas roślinności przybrzeżnej złożony głównie z zespołu trzciny oraz zespołu pałki szerokolistnej. Niektóre stawy pokryte są obficie rzęsą wodną. Wybitnie eutroficzne brzegi wód zajmują skupienia manny mielec, kropidła wodnego i tataraku. Centrum stawów zostało zajęte przez zespół moczarki kanadyjskiej, grążeli i grzybieni oraz rzęsy i pływacza.

Dolina Huczwy z kompleksami dużych stawów jest ostoją fauny wodno -błotnej. Herpetofaunę reprezentuje tu traszka zwyczajna, kumak nizinny, ropucha szara, rzekotka drzewna i jaszczurka zwinka. Awifaunę lęgową - perkoz dwuczuby, perkoz rdzawoszyi, perkoz zausznik, perkozek, bąk, łabędź niemy, krzyżówka, cyranka, głowienka, czernica, błotniak stawowy, kobuz, pustułka wodnik, kokoszka wodna, łyska, czajka, kukułka, dudek, dzięcioł zielony, dzięciołek, wilga, bogatka, remiz, kwiczoł, kłaskawa, brzęczka, rokitniczka, trzciniak, cierniówka, pierwiosnek, piecuszek, muchołówka szara, gąsiorek, dzwonec, trznadel, potrzos. Awifaunę nielegową i okresu pozalegowej reprezentują: kormoran czarny, czapla siwa, bocian biały, bocian czarny, cygnus olor, krzyżówka (obserwowano stado około 500 osobników we wrześniu 1994r.), cyranka, świstun, płaskonos, czernica, gągoł, rybołów, kuliczek piskliwy, mewa śmieszka, rybitwa białowąsa, rybitwa zwyczajna, rybitwa czarna, zimorodek. Z ssaków poza gatunkami łownymi spotyka się wydrę.

Do zarośli i muraw kserotermicznych zaliczane są **zbiorowiska siedlisk wapieniolubnych** o zróżnicowanym uwilgotnieniu podłoża i ocienieniu zbiorowiska o charakterze zaroślowym cechuje występowanie wisienki karłowatej, derenia świdwy, leszczyny, szakłaka pospolitego i ligustru pospolitego. Powstają one w wyniku wycinania dąbrów świetlistych oraz zarastania nie wypasanych muraw stepowych. Murawy kserotermiczne na podłożu lessowym wydzielają się skupieniami z ostnicą włosowatą, strzęplicą nadobną i kostrzewą bruzdkowaną oraz rutewką i szałwią łąkową. Związana z siedliskami muraw i zarośli kserotermicznych oraz stepopodobnych fauna kserotermiczna reprezentowana jest przez takie gatunki jak: trzmiel stepowy, pokrzewka ciernista, jaszczurka zielona, ryjkowce, owady pszczołowate. Spotykane są też rzadkie gatunki motyli.

Zbiorowiska synantropijne rozwinęły się na terenach zagospodarowanych przez człowieka i różnicują się na dwie grupy: ruderalną - towarzyszącą zwłaszcza przydrożom, przychaciom, zrębom leśnym oraz segetalną - występującą wśród upraw rolnych (roślin zbożowych i okopowych).

Istotne znaczenie ekologiczne mają również skupiska starodrzewu w parkach pałacowych i podworskich oraz na starych cmentarzach kościelnych i grzebalnych.

PKT 4. UKŁAD PRZESTRZENNY

Jak podaje J. Górak⁷, w regionie zamojskim występuje 10 form kształtów wsi. Na terenie gminy Łaszczów najliczniej występują wsie w formie widlic – głównie we wschodniej części gminy (m. in. Nabród, Dobużek, Kmiczyn, Steniatyn, Zimno, Podlodów). W zachodniej części omawianego terenu występuje jedyna rzędówka – Wólka Pukarzowska. Kolonia Muratyn, Pukarzędów w części północno-zachodniej gminy oraz Kolonia Łaszczów, Domaniz i Hopkie w części środkowej i zachodniej reprezentują typ zabudowy ulicówki. W zasadzie na całym terenie gminy istnieje zabudowa samotnicza, głównie w formie niewielkich

⁷ J. Górak, *Materiały do historii kultury materialnej Zamojszczyzny*, Zamość 1992, s. 21, mapa 18.

przysiółków, jednak najliczniej w okolicach Nabroża i Dobużka – Jarynowka, Płodozmian, Kolonia Nabróż, Kmiczyn, Kolonia Kmiczyn. Obecnie historyczny układ przestrzenny miejscowości w dużym stopniu został zniekształcony poprzez respektowanie ustanowionych linii zabudowy i realizację nowych budynków, niszczących pierwotną kompozycję układu, przy jednoczesnej likwidacji starej, najczęściej drewnianej zabudowy. W rezultacie powstały nowe układy, odbiegające od ustalonego tradycją kształtu wsi.

Zmiany w sposobie gospodarowania oraz przemiany cywilizacyjne przyczyniły się do degradacji tradycyjnego budownictwa i spowodowały wprowadzanie nowych, zunifikowanych form zabudowy, odbiegających najczęściej od tradycji regionu.

Układ przestrzenny gminy zdeterminowany jest warunkami przyrodniczymi, zasłóściami historycznego rozwoju osadnictwa oraz polityką społeczno-gospodarczą – głównie rolą państwa po 1944r.

Większość jednostek osadniczych ukształtowana została w okresie XVII do XIXw wzdłuż istniejących szlaków komunikacyjnych i dolin rzecznych i ma zabudowę zwartą i skupioną.

Wiek XX to rozwój zabudowy kolonijnej powstałej na skutek reform rolnych – głównie z 1944r – oraz późniejszych wtórnych podziałów, a także skoncentrowanych ośrodków wielkoobszarowych gospodarstw rolnych (byłe PGR-y, SHR-y i tp.) z budownictwem mieszkaniowym powstałych po 1944r. na bazie majątków ziemskich.

Strefa A – aktywności gospodarczej dzielącej się na obszary:

A-I – ośrodek gminny w granicach projektowanego miasta (wieś Łaszczów, części wsi: Domaniz, Czerkasy, Łaszczów – Kolonia, Podhajce oraz grunty wsi Dobużek przylegające bezpośrednio do wsi Czerkasy);

A-II – zabudowy wiejskiej z usługami (zainwestowane oraz bezpośrednio przylegające tereny wsi Wólka Pukarzowska, część Łaszczów-Kolonia, część wsi Podhajce, część wsi Czerkasy i część wsi Zimno);

W Planie przyjęto określone w Studium główne cele rozwoju, główne funkcje gminy i funkcje poszczególnych jednostek osadniczych.

Główne cele rozwoju to: tworzenie warunków wzrostu gospodarczego; poprawa jakości życia mieszkańców; ochrona środowiska naturalnego i kulturowego przy jednoczesnym racjonalnym jego wykorzystaniu dla zrównoważonego rozwoju obszaru;

Główne funkcje gminy to: produkcja żywności (produkcja rolna i hodowlana, gospodarka rybna, przetwórstwo rolno – spożywcze, zbyt produktów, pełna obsługa rolnictwa); obsługa ludności i mieszkalnictwo; przedsiębiorczość mała i średnia; obsługa komunikacji drogowej;

Łaszczów / Domaniz

Jednostka osadnicza położona w strefie „A”, w granicach projektowanego miasta o funkcjach: administracji gminnej, obsługi ludności i rolnictwa, mieszkalnictwa, rzemiosła produkcyjnego, przemysłu spożywczego, drobnego przemysłu wytwórczego i przetwórczego, obsługi komunikacji i tp.

Sołectwo Łaszczów łącznie z częściami wsi: Domaniz, Czerkasy, Podhajce i Łaszczów-Kolonia stanowić

będą miasto Łaszczów.

Wyznacza się w planie strefę pośredniej ochrony konserwatorskiej obejmującą historyczny układ miejscowości Łaszczów wraz z dawnym układem dworskim – Domaniz.

Cały obszar położony jest w projektowanym obszarze specjalnej ochrony Europejskiej Sieci Ekologicznej „NATURA – 2000”

1 - A – teren administracji samorządowej – Urząd Gminy

2 - RPU – teren urządzeń gospodarki rybackiej: zachowanie obiektów i urządzeń; możliwość modernizacji i rozbudowy w nawiązaniu do istniejącej architektury obiektów; zachowanie zieleni towarzyszącej.

2a - RP MN – tereny upraw z istniejącą zabudową mieszkaniową, dla którego ustala się: zachowanie istniejących obiektów oraz zieleni towarzyszącej; możliwość realizacji nowych obiektów gospodarczych nawiązujących architekturą do istniejącego zainwestowania; zakaz podziału na działki budowlane.

3 - ZP, UT, US – teren parku podworskiego z ruinami pałacu – zespół wpisany do rejestru zabytków nr A/586 – ścisła ochrona konserwatorska: zachowanie terenu, konieczność zabezpieczenia pozostałości pałacu ewentualnie możliwość częściowe jego rekonstrukcji; uporządkowanie drzewostanu, zachowanie układu i osi kompozycyjnych zgodnie z dokumentacją zatwierdzoną przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków; możliwość wykorzystania dla celów rekreacji i turystyki wraz z realizacją odpowiedniego zagospodarowania nie kolidującego z wartościami kulturowymi, w tym z urządzeniem w części po ogrodach warzywnych, małego sportu przyszkolnego (siatkówka, koszykówka, tenis).

4 - UO, UZ – teren oświaty i zdrowia: budynek wielofunkcyjny – zachowanie obiektu i funkcji (liceum, ośrodek zdrowia); zachowanie istniejącej zieleni urządzonej.

4a - UG – teren usług gastronomicznych – bar; **UZ** – teren usług zdrowia – apteka: zachowanie obiektów bez prawa realizacji nowych; zachowanie istniejącej zieleni urządzonej.

5 – UC – teren usług komercyjnych – rezerwa terenu: zachowanie istniejących obiektów; realizacja nowej zabudowy wg potrzeb; uciążliwość obiektów nie przekraczająca terenu działki i nie powiększająca dotychczasowego wpływu na środowisko.

Tereny zabudowy dawnego układu miejskiego Łaszczowa, dla którego ustala się przeznaczenie terenu i funkcje:

6 – 7 – MNn – tereny budownictwa jednorodzinne: utrzymanie istniejących podziałów; zachowanie zabudowy jednorodzinnej, w tym usług wbudowanych; zachowanie tymczasowe zabudowy zagrodowej – stopniowa eliminacja budynków produkcyjnych – zamiana na jednorodzinna; budowa nowych budynków mieszkalnych i wymiana zdekapitalizowanych zgodnie z zasadami ustaleń ogólnych preferencje dla tradycyjnych form architektonicznych; lokalizacja budynków gospodarczych na granicy działki jako bliźniacze – w wypadkach uzasadnionych możliwości odstępstw.

8 – UZ – tereny usług opieki społecznej: zachowanie obiektu i terenu; utrzymanie istniejącej zieleni.

9 – UK – teren usług kultury – kino: zachowanie obiektu z możliwością rozbudowy; konieczność uporządkowania terenu, wprowadzenie zieleni urządzonej.

10 – UK – teren usług kultury – ruiny synagogi d./arsenał: konieczność zabezpieczenia obiektu, uporządkowania terenu – obiekt wpisany do rejestru zabytków nr A/487; obiekt podlega ścisłej ochronie konserwatorskiej.

11 – UZ – teren usług zdrowia – stacja pogotowia ratunkowego – zachowanie obiektu.

12 – UH – teren handlu i usług komercyjnych – zachowanie obiektu

13 – MNn – tereny mieszkalnictwa jednorodzinnego – ustalenia jak dla **6 – 7 MNn**

14 – UC – usługi komercyjne – handel, rzemiosło – zachowanie obiektu.

15 – KS-k – tereny obsługi komunikacji – dworzec autobusowy – zachowanie terenu, możliwość rozbudowy i modernizacji.

16 – UC – teren usług komercyjnych – targowisko z obiektami jego obsługi – konieczność utwardzenia i zagospodarowania terenu zgodnie z funkcją.

17 – US – teren usług sportowych – projektowane boisko sportowe: urządzenie terenów sportowo – rekreacyjnych z możliwością lokalizacji budynku socjalno – gospodarczego; zagospodarowanie terenu zielenią urządzoną, z utworzeniem od strony zachodniej pasa zieleni izolacyjnej.

18 – KS – tereny obsługi komunikacji – parking z obiektami jego obsługi – projekt – konieczność utwardzenia i zagospodarowania terenu zgodnie z funkcją.

19 – UK, UI – teren usług publicznych – kultury i innych – dom kultury i remiza strażacka: zachowanie obiektu wielofunkcyjnego; możliwość zmniejszenia dysharmonii poprzez zmianę dachu na dwuspadowy.

20 – ZP – teren zieleni publicznej – zieleń urządzona jako zieleń izolacyjna od parkingu i terenów sportowych.

21 – MNn – tereny mieszkalnictwa jednorodzinnego z usługami wbudowanymi – ustalenia jak dla obszaru **6 – 7 – MNn**.

22 – UC – teren usług komercyjnych, obsługi rolnictwa i tp. – teren b./bazy GS.: zachowanie obiektów handlowo – usługowo – składowych w dobrym stanie technicznym; możliwość wymiany budynków, realizacji nowych pod warunkiem zachowania dotychczasowego wpływu na środowisko; konieczność uporządkowania terenu i urządzenia zieleni.

23 – UK – teren usług publicznych – kultu religijnego: zespół kościoła parafialnego – wpisany do rejestru zabytków nr ZA/420 – podlega ścisłej ochronie konserwatorskiej; ochrona zieleni; ochrona sylwety kościoła jako dominanty w krajobrazie.

24 – MNn – teren zabudowy jednorodzinnej – zachowanie stanu istniejącego – z gabinetem weterynaryjnym

RPU - gabinet weterynaryjny - zakaz realizacji lecznictwa stacjonarnego.

25 – UP, UC – teren usług publicznych i komercyjnych – obiekt wielofunkcyjny – Bank Spółdzielczy, poczta i telekomunikacja, handel, usługi – zachowanie obiektu i funkcji.

26 – ZP – teren zieleni publicznej: ochrona pomnika pamięci narodowej; zachowanie zieleni niskiej i wysokiej; zalecana zmiana lokalizacji kiosku z prasą – ogranicza widoczność.

27 – UC – teren usług komercyjnych – pawilon handlowy: zachowanie obiektu – zalecane zmniejszenie jego dysharmonijności poprzez wymianę dachu na dwuspadowy i poprawę elewacji; możliwość realizacji nowych małych pawilonów handlowo – rzemieślniczych na działkach nr 50 i 51 przy ul. Krótkiej; zalecana realizacja parkingu dla konsumentów.

28 – UC – teren usług komercyjnych – handel, rzemiosło usługowe – zachowanie obiektu – zabytek w ewidencji..

Tereny zabudowy mieszkaniowej i usługowej ośrodka miejskiego na gruntach wsi Domaniż, dla których ustala się funkcje terenu i sposób zagospodarowania:

29 – UC, UP – teren usług komercyjnych i publicznych – apteka, dom opieki, handel, - zachowanie obiektu.

30 – ZCz – teren zieleni cmentarnej – cmentarz zamknięty: dawny cmentarz żydowski; teren wpisany do ewidencji – obowiązują warunki pośredniej ochrony konserwatorskiej.

31 – A – tereny administracji – komisariat policji państwowej – zachowanie obiektu.

32 – UO – teren usług oświaty – zespół szkół publicznych – przedszkole, szkoła podstawowa, gimnazjum: zachowanie funkcji i obiektów; możliwość przebudowy i rozbudowy; obiekt „starej” szkoły wpisany do ewidencji zabytków – obowiązują warunki pośredniej ochrony konserwatorskiej.

33 – ZP – teren zieleni publicznej – urządzonej – zachowanie terenu, zakaz zabudowy.

34 – UC – teren usług komercyjnych – handel – zachowanie obiektu.

35 – 38 – MNn – tereny mieszkalnictwa jednorodzinne – zachowanie dotychczasowych podziałów i zabudowy.

39 – 40 – MNn – tereny mieszkalnictwa jednorodzinne: zachowanie istniejącej zabudowy w dobrym stanie technicznym; możliwość podziałów wtórnych pod warunkiem realizacji komunikacji wewnętrznej zgodnie z rysunkiem planu; linia zabudowy dla obiektów noworealizowanych, dostosowana do zabudowy działek sąsiednich, a na terenach podziału wtórnego zgodnie z ustaleniami komunikacji i rysunku planu; realizacja zabudowy zgodnie z ustaleniami ogólnymi, budynki gospodarcze na granicy działek jako bliźniacze, w przypadkach uzasadnionych możliwość odstępstwa; zachowanie istniejącej piekarni oznaczonej jako **58 UR**.

ZP – zieleń publiczna, parkowa – zachowanie i urządzenie.

41 – 44 MNn – tereny mieszkalnictwa jednorodzinne – projektowanego, dla których konieczna jest: dokonanie podziału na działki w miarę możliwości zgodnie z rysunkiem planu; realizacja zabudowy zgodna z ustaleniami ogólnymi; uzbrojenie w media infrastrukturalne.

45 – MNn – tereny mieszkalnictwa jednorodzinne – ustalenia jak dla terenów **39 – 40 MNn**.

46 – 51 – MR – tereny mieszkalnictwa wiejskiego: zabudowa jednorodzinna przemieszana z zagrodową, usługi komercyjne wbudowane – zachowanie zabudowy istniejącej; noworealizowana zabudowa w

enklawach istniejącej, z możliwością wtórnych podziałów działek przy istniejących ciągach komunikacyjnych; zakaz realizacji obiektów fermowej hodowli zwierząt.

52 – UK – tereny usług publicznych – świetlica osiedlowa: zachowanie obiektu; zalecane urządzenie terenu w urządzenia rekreacyjne (place zabaw, małe boisko).

Tereny przemysłowo – składowe, obsługi rolnictwa, usług komercyjnych i istniejącej zabudowy wielorodzinnej ośrodka gminnego na gruntach wsi Domaniż.

53 – P, S, UC, RPU – teren wielofunkcyjny – projektowany: rezerwa terenu pod rozwój obiektów produkcyjnych i usługowych bez prawa realizacji budownictwa mieszkaniowego – zabudowa zgodnie z ustaleniami ogólnymi;

EE - projektowana trafostacja: wykorzystanie terenu i obiektu byłej SKR; konieczny podział terenu i wprowadzenie komunikacji wewnętrznej, zgodnie z potrzebami inwestorów; uciążliwość obiektów nie może przekraczać granic terenu.

54 – MN – tereny zabudowy wielorodzinnej niskiej intensywności: zachowanie obiektów; możliwość realizacji małych budynków gospodarczych lub garaży.

55 – UC – tereny usług komercyjnych – projektowane – rzemiosło produkcyjne i tp.: konieczne wprowadzenie komunikacji wewnętrznej przy ewentualnym podziale terenu dla kilku inwestorów; zasady zagospodarowania zgodne z ustaleniami § 16.

56 – UC, S, B – tereny usług komercyjnych, baz i składów: zachowanie istniejącej funkcji i obiektów w dobrym stanie technicznym; możliwość doinwestowania terenu przy zachowaniu dotychczasowego wpływu na środowisko – zasady zabudowy zgodne z ustaleniami ogólnymi; wprowadzenie zieleni urządzonej.

57 – WZ – teren urządzeń zaopatrzenia w wodę: wykorzystanie odwiertu jako ujęcie rezerwowe; możliwość włączenia do terenów **56 – UC, B, S**.

58 – UR – obiekt piekarni w terenach zabudowy **39 – MNn**.

59 – UC – teren usług komercyjnych – handel – zachowanie obiektu.

60 – UI (IS) – tereny urządzeń specjalnych – Posterunek Straży Granicznej – zachowanie

61 – MN – tereny mieszkalnictwa wielorodzinnego o niskiej intensywności: zachowanie obiektów; możliwość budowy nowych obiektów mieszkaniowych i gospodarczych zgodnie z zasadami ustaleń ogólnych.

62 – P – tereny przemysłu – Zakład Oklein Naturalnych „Bracia Mrozik”: zachowanie obiektów i funkcji; możliwość rozbudowy i modernizacji pod warunkiem zachowania dotychczasowego wpływu na środowiska.

63 – KS – teren usług komunikacji – stacja paliw – zachowanie.

64 – MN – teren mieszkalnictwa wielorodzinnego o niskiej intensywności – zachowanie obiektu.

65 – P – teren przemysłu – Zakład Mleczarski: zachowanie obiektów i funkcji; możliwość modernizacji i przebudowy; zachowanie zieleni urządzonej.

65a – NO – teren infrastruktury technicznej – oczyszczalnia ścieków Zakładu Mleczarskiego: zachowanie obiektu; możliwość rozbudowy z przeznaczeniem przyjęcia ścieków komunalnych w systemie kanalizacji zbiorczej i dowożonej.

B/. Tereny oznaczone symbolami bez numeracji – tereny otwarte.

RP – tereny upraw polowych, ogrodniczych i sadowniczych z zachowaniem istniejącej rozproszonej zabudowy;

RZ – tereny łąk i pastwisk

W – oraz wód otwartych – dolina rzeki Huczwy i jej dopływów, kanały melioracyjne;

RL – las komunalny.

Dla komunikacji drogowej w granicach opracowania ośrodka gminnego w skali 1:2000 ustala się sieć dróg i ulic zgodnie z rysunkiem planu.

- wojewódzka **852 – Z**;
- powiatowe **2421 L** (48 376 – Z), **2511 L** (48 385 – G);
- gminna **KGu 026**, projektowana po byłych terenach kolejowych – **KG-L**;
- ulice mieszkaniowe ruchu wolnego – **KWM**;
- ulice osiedlowe (ciągi pieszo – jezdne) – **KWO**.

CZERKASY

Jednostka osadnicza położona w strefie „A” – aktywności gospodarczej w obszarze A-I – ośrodek gminny w granicach projektowanego miasta oraz częściowo w obszarze A-II – zabudowa wiejska z usługami. Główne funkcje to: produkcja rolna, średnia i mała przedsiębiorczość, obsługa ludności, rolnictwa i komunikacji, mieszkalnictwo.

Wieś integralnie związana z Łaszczowem i Domaniżem. Część gruntów wsi Dobużek bezpośrednio położonych przy gruntach wsi tworzy część terenów przemysłowo – składowych przypisanych do wsi Czerkasy i przyszłego miasta. Część wsi położona jest w obszarze specjalnej ochrony Europejskiej Sieci Ekologicznej NATURA – 2000.

Tereny i obiekty istniejące:

MR – zabudowa wiejska z zachowaniem istniejących usług komercyjnych głównie handlowych i rzemiosła usługowego;

UH – pawilon handlowy;

PP₁ – młyn;

PP₂ – masarnia;

PP₃, RPU, S – tereny przemysłowo – składowe z lokalizacją piekarni, chłodni „Uren”, obiektów obsługi rolnictwa (skup, sprzedaż);

KS – stacja paliw;

ZCc – cmentarz

Tereny i obiekty projektowane

MR – noworealizowana zabudowa mieszkaniowa wraz z usługami w granicach terenów budowlanych lub bezpośrednio do nich przyległych zgodnie z rysunkiem planu;

P, S – tereny rezerwowe pod rozbudowę obiektów przemysłowych rzemiosła produkcyjnego, obsługi rolnictwa o wpływie na środowiska j takim jak istniejących obiektów;

ZCc – cmentarz – powiększenie o około 2,5 ha (dz.: 9/2, 9/3, 10/1)

KS, UC – parking z usługami obsługi cmentarza;

KS – stacja paliw – gaz.

Infrastruktura techniczna istniejąca i projektowana: wieś zwodociągowana; konieczność realizacji kanalizacji zbiorczej łącznie z miejscowością Łaszczów i Domaniz – odprowadzenie ścieków do oczyszczalni;

EE – 220 kV – przebieg linii WN;

EE – lokalizacja małej elektrowni w oparciu o biometan o mocy 5 megawatów;

EE – 110 kV – projektowany przebieg linii 110 kV

EG – projektowany przebieg gazociągu wysokoprężnego.

Pozostałe media jak w ustaleniach ogólnych.

droga wojewódzka **nr 852** – konieczność modernizacji – zachowanie przebiegu;

drogi powiatowe i gminne z zachowaniem przebiegu, modernizacja.

konieczność likwidacji terenów byłej kolejki wąskotorowej, ewentualnie wykorzystanie pod komunikację drogową.

Tereny otwarte – obszar A-III

RP – pola uprawne – rolnicza przestrzeń produkcyjna – zachowanie rozproszonej zabudowy;

RZ – użytki zielone;

RLp – zalesienia

W – wody – rzeka Huczwa, rowy melioracyjne.

Łaszczów – Kolonia

Jednostka osadnicza w strefie „A”, częściowo w obszarze A-I tj. ośrodkiem gminnym, w granicach projektowanego miasta oraz częściowo w obszarze A-II – zabudowy wiejskiej z usługami, o głównych funkcjach: produkcja żywności, obsługa ludności i mieszkalnictwo oraz mała przedsiębiorczość.

Wieś silnie związana z ośrodkiem gminnym i stanowiąca w części jego przedłużenia.

Tereny i obszary istniejące

MR – tereny zabudowy wiejskiej z usługami komercyjnymi – handel, obsługa ludności, drobne rzemiosło usługowe i produkcyjne nieuciążliwe;

PP – młyn

Tereny i obszary projektowane

MR – noworealizowana zabudowa wiejska wraz z usługami komercyjnymi, drobnym rzemiosłem usługowym i produkcyjnym w granicach terenów budowlanych zgodnie z rysunkiem planu.

Infrastruktura techniczna istniejąca i projektowana: wieś zwodociągowana; system kanalizacyjny – zbiorczy, łącznie z częścią ośrodka gminnego – oczyszczalnia przy OSM w Łaszczowie - Domaniż; pozostałe media jak w ustaleniach ogólnych;

- droga wojewódzka nr 852 – projektowana obwodnica – tereny nie przewidziane pod zabudowę;
- drogi powiatowe i gminne – zachowanie dotychczasowego przebiegu – konieczność modernizacji

Tereny otwarte – obszar A-III

RP – grunty orne – rolnicza przestrzeń produkcyjna – zachowanie rozproszonej zabudowy wiejskiej;

RZ - użytki zielone

RL - lasy państwowe i prywatne

RLp – dolesienia

W – kanały melioracyjne

PODHAJCE

Jednostka osadnicza położona jest w strefie „A” – aktywności gospodarczej, w obszarze A-I – ośrodek gminy. Główna funkcja to produkcja żywności, obsługa ludności i komunikacji.

Wieś integralnie związana z ośrodkiem gminnym, w przyszłości w części w granicach projektowanego miasta. Zachodnia część miejscowości położona w projektowanym obszarze specjalnej ochrony Europejskiej Sieci Ekologicznej „NATURA 2000”

Tereny i obiekty istniejące

MR – zabudowa wiejska z istniejącymi usługami komercyjnymi (handel, rzemiosło, usługi pogrzebowe i tp);

PP-S – magazyn zbożowy

Tereny i obiekty projektowane

MR – noworealizowana zabudowa wiejska wraz z usługami komercyjnymi i publicznymi w granicach terenów budowlanych określonych rysunkiem planu.

Infrastruktura techniczna istniejąca i projektowana: wieś zwodociągowana, **WZ** – ujęcie wody; projektowana kanalizacja zbiorcza z odprowadzeniem ścieków do oczyszczalni w Czerkasach;

EE-220kV – przebieg linii wysokiego napięcia

EE-110kV – projektowany przebieg linii wysokiego napięcia

Pozostałe media jak w ustaleniach ogólnych: rezerwa terenu pod obwodnicę drogi nr 852; drogi powiatowe i gminne – zachowanie przebiegu, modernizacja

Tereny otwarte – obszar A-III

RP – grunty orne – rolnicza przestrzeń produkcyjna – zachowanie istniejącej zabudowy;

RZ – użytki zielone;

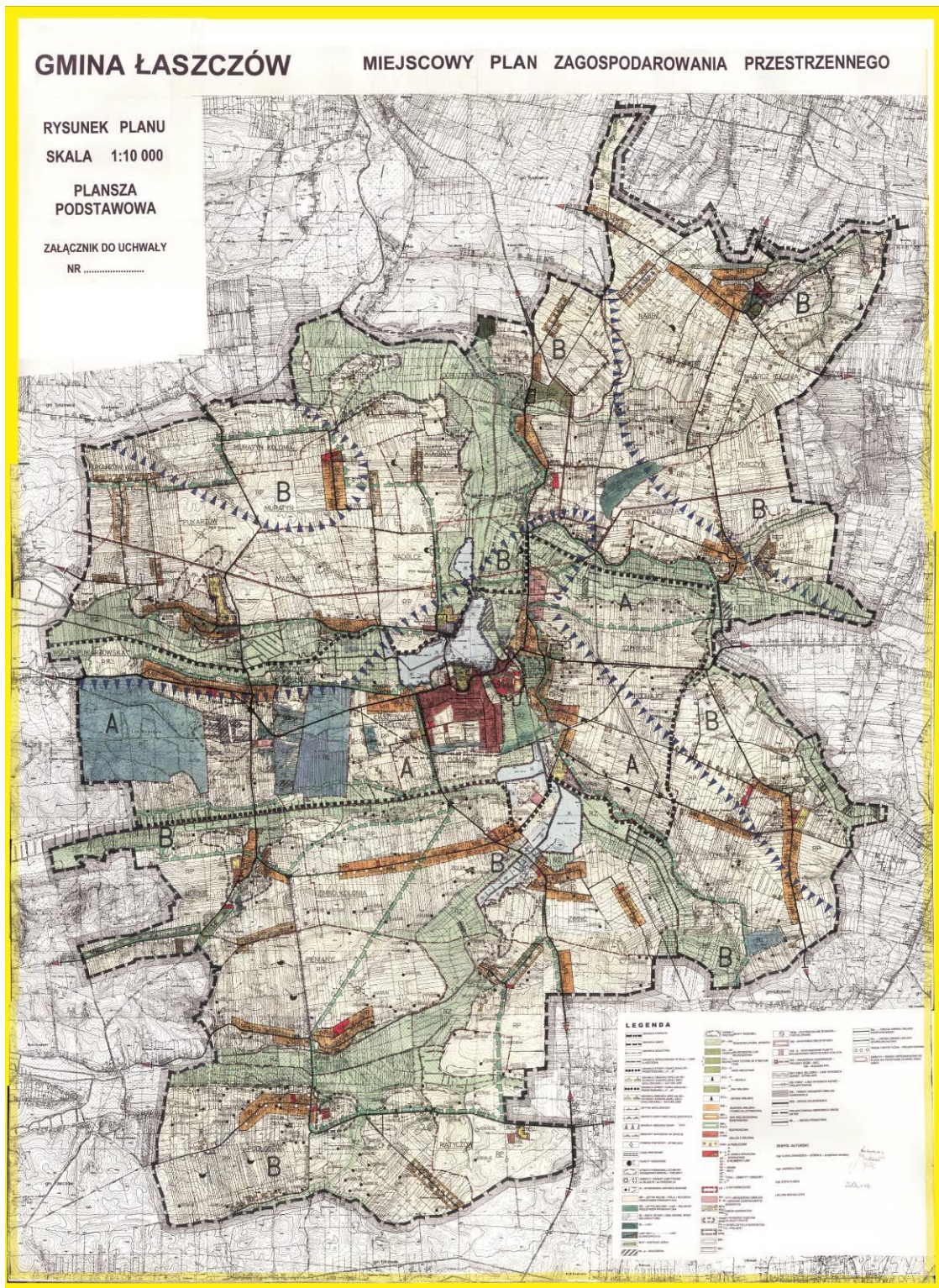
W – wody – rzeka Huczwa, rowy melioracyjne.

Powyższy opis dokonano na podstawie Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Łaszczów⁸.

---

⁸ Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Łaszczów - zatwierdzony uchwałą Rady Gminy Łaszczów Nr IX/54/03 z dnia 25 sierpnia 2003 r. (Dziennik Urzędowy Województwa Lubelskiego Nr 152, poz. 3204 z dnia 09 października 2003 roku), uchwałą Nr XXVI/157/05 z dnia 28 października 2005 roku (Dziennik Urzędowy Województwa Lubelskiego Nr 239, poz. 3722 z dnia 23 grudnia 2006 roku) oraz Uchwałą Nr XI/59/07 Rady Gminy Łaszczów z dnia 23 listopada 2007 roku (Dziennik Urzędowy Województwa Lubelskiego, Nr 25, poz. 825 z dnia 26 lutego 2008 roku)

Mapa 3 – Zagospodarowanie przestrzenne Gminy Łaszczów

DZIAŁ 7. INWENTARYZACJA ZASOBÓW

PKT 1. ZASOBY PRZYRODNICZE

PPKT 1. WALORY PRZYRODNICZE I KRAJOBRAZOWE

Gmina Łaszczów położona jest w centralnej części Grzędy Sokalskiej, w części osiowej niecki brzeźnej. Utwory podłoża kredowego o miąższości kilkuset metrów, są zawodnione w części spągowej (strefa ok. 100-150m), w poziomie wierzchwinowym przykryte są 15-20m. pokrywą lessową, która dość dobrze izoluje wodonosiec kredowy przed infiltracją zanieczyszczeń z powierzchni ziemi wraz z wodami opadowymi.

Stan środowiska naturalnego jest ogólnie dobry. Rolniczy charakter oraz ograniczony zakres inwestycji przemysłowych powodują, że środowisko przyrodnicze jest czyste. Głównymi atutami środowiska przyrodniczego Łaszczowa są wysokie walory krajobrazowe wiążące się z obecnością lasów, wód powierzchniowych stojących i płynących oraz urozmaiconą rzeźbą.

Pomimo faktu, iż powiat tomaszowski jest regionem o dużej różnorodności przyrodniczej, krajobrazowej, bogatej historii i tradycjach kulturowych, posiadającym szereg walorów zachęcających do wypoczynku i sprzyjających różnorodnym formom turystyki, zaś z racji swego przygranicznego położenia również turystyki międzynarodowej, to na terenie Gminy Łaszczów turystyka nie rozwija się na zadowalającym poziomie. Aktualnie turystyka nie stanowi najmocniejszej strony Gminy Łaszczów. Na jej terenie znajduje się wiele miejsc turystycznie atrakcyjnych, jednakże nie są one w pełni jeszcze wykorzystane i wypromowane. Znajdują się tu jednak miejsca bardzo urokliwe, które warto przybliżyć turystom. Warunki przyrodnicze w połączeniu z brakiem zakładów przemysłowych zanieczyszczających środowisko stanowiąc mogą doskonałą podstawę do rozwoju bazy wypoczynkowej. W szczególności unikatowa flora i fauna, użytki ekologiczne niewątpliwie podwyższają atrakcyjność gminy. Na terenie gminy brak jest jednak gospodarstw agroturystycznych, baz noclegowych, jak też szlaków turystycznych. Istnieją jednak kompleksy, które zasługują na szczególną uwagę i mogą stanowić platformę do podejmowania działań związanych z rozwojem turystyki. Do nich należą:

✘ **„Las lipowy w Bukowcu”** - Rezerwat leśny częściowy o powierzchni 12,41ha, utworzony w 1967r. w pobliżu miejscowości Hopkie - Kolonia, w nadleśnictwie Tomaszów Lubelski. Utworzony został celem zachowania fragmentu naturalnego lasu lipowego. Jeszcze na początku XX wieku gatunkiem panującym na obszarze obecnego rezerwatu był dąb, zaś domieszkę stanowił buk, lipa i grab. Silne mrozy zimą 1928/1929 roku spowodowały bardzo duże szkody w drzewostanach dębowych, ucierpiał również buk. Usunięto wówczas ponad 300 drzew. Taka sytuacja stworzyła warunki do rozwoju lipy, która w warunkach bardzo żyznego siedliska weszła w górne piętro stając się gatunkiem dominującym. Pojedyncze jej

egzemplarze osiągają tu 1m obwodu i 29m wysokości. Kilka drzew ma charakter pomnikowy i osiąga 1,2m w obwodu oraz 29m wysokości. Znaczny udział w drzewostanie rezerwatu ma buk, który miejscami tworzy piętro podokapowe, miejscami zaś jest gatunkiem współpanującym. Buk występuje na obszarze całego rezerwatu wykazując dużą dynamikę rozwoju i wytrzymując konkurencję grabu. Odnawia się w sposób naturalny. Około 10 buków ma charakter pomnikowy, osiągając od 0,86 do 1,12m obwodu i wysokość od 28 do 35m. W domieszce występuje również sosna, brzoza, wierzba, klon pospolity, jawor, osika, czereśnia i wiąz (górski i polny). Z roślin chronionych na terenie rezerwatu występują: wawrzynek wilczętyko, orlik pospolity, lilia złotogłów, podkolan biały, kruszczyk szerokolistny, listera jajowata i gnieźnik leśny.

✘ **„Skarpa Dobużańska”** - Rezerwat częściowy, stepowy o powierzchni 5,07ha, utworzony w 1989 r. w miejscowości Mikulin, w gminie Tyszowce, położony na prawym zboczu doliny Huczwy pomiędzy Dobużkiem a Mikulinem. Celem jego utworzenia było zachowanie zbiorowisk roślinności kserotermicznej. W rezerwacie tym występuje wiele rzadkich roślin np.: oman wąskolistny i szorstki, turzyca niska, ożota zwyczajna, zawilec wielkokwiatowy, szczodrzec ruski, pajęcznica gałęzista, szparag, przetaczniki (ząbkowany, rozestany i pagórkowy), pierwiosnka lekarska. Rośnie tu też, spotykany na Lubelszczyźnie jedynie w kilku stanowiskach - żmijowiec czerwony. W rezerwacie występują też bardzo licznie przedstawiciele fauny typowej dla tych stanowisk.

✘ **„Stawy Łaszczowieckie”** - Użytek zlokalizowany na gruntach wsi Łaszczów i Nadolce. Jest to ostoja fauny wodno-błotnej. Użytek ekologiczny obejmuje kompleks stawów w dolinie Huczwy, o łącznej powierzchni 103,27ha

Zagospodarowanie przestrzennego Gminy Łaszczów jest w ogromnej mierze podporządkowane zasadzie zrównoważonego rozwoju. W tym celu zachowanie istniejących wartości środowiska przyrodniczego z uwzględnieniem ich roli w regionalnym systemie obszarów chronionych oraz powiązań funkcjonalno – przestrzennych z systemem krajowym i europejskim staje jedną z priorytetowych osi kierunku rozwoju. Stan środowiska naturalnego gminy jest ogólnie dobry. Rolniczy charakter oraz ograniczony zakres inwestycji przemysłowych powodują, że środowisko przyrodnicze jest czyste. Głównymi atutami środowiska przyrodniczego gminy Łaszczów są wysokie walory krajobrazowe wiążące się z obecnością lasów, wód powierzchniowych stojących i płynących oraz urozmaiconą rzeźbą. Teren ten wyróżnia się zróżnicowaniem siedliskowym i ogromną bioróżnorodnością. Występują tu obszary i obiekty cenne przyrodniczo nie tylko w skali regionalnej krajowej, ale i międzynarodowej.

Pierwszą formą ochrony jest rezerwat przyrody, tj. „Skarpa Dobużańska” z roślinnością kserotermiczną. Gmina Łaszczów leży w strefie obszarów cennych przyrodniczo. Szczególne walory przyrodnicze koncentrują się w dolinie Huczwy. Zlewnia Górnej Huczwy spełnia kryteria dyrektywy ptasiej i jest docelowo planowana do ochrony prawnej w systemie NATURA 2000. Ostoja ptasia na stawach w Nadolcach objęta jest obecnie ochroną prawną jako użytek ekologiczny. Na terenie gminy Łaszczów nie

ma dużo udokumentowanych złóż surowców mineralnych. Istnieje udokumentowane i przekazane do eksploatacji wstępnie rozpoznawalne złożo kruszywa naturalnego tj .piasków drobno i średnioziarnistych przydatnych do celów ogólnobudowlanych i drogowych w pokrywie terasowej na odcinku Łaszczów - Wólka Pukarzowska oraz lessów przydatnych do produkcji cegły w klasie 50 ,75 w rejonie wsi Nabroź, Dobużek, Kmiczyn, Czerkasy, Steniatyn – Kolonia, Zimno, Podlodów i Hopkie. Wyżej wymienione surowców przeszłości były eksploatowane na potrzeby lokalne, zwłaszcza do modernizacji dróg lokalnych i potrzeb ceramiki budowlanej. Są tu wyrobiska wgłębne, małoobszarowe i poza wyrobiskiem w Wólce Pukarzowskiej eksploatacja prowadzona była bez koncesji. Wyrobiska wymagają rekultywacji na cele rolnicze lub leśne. Gleby są niezmiernie ważnym elementem środowiska będącym produktem wzajemnego oddziaływania lito-, hydro, atmo- i biosfery. Zróżnicowanie gleb gminy Łaszczów jest wynikiem urozmaiconej budowy geologicznej. Klimat na terenie gminy charakteryzuje się miesięcznymi wahaniami temperatury od - 4,8°C w styczniu do 17,9°C w lipcu. Czynnikiem niekorzystnym dla wegetacji roślin są późnowiosenne i wczesnojesienne przymrozki, które są charakterystyczne dla gminy, powiatu jak i całego Roztocza. Średnia pokrywa śnieżna zalega od 70 do 80 dni, krócej niż w okolicach Tomaszowa Lubelskiego, co związane jest z pokładami kredowymi w tamtym regionie.

Do obszarów i obiektów prawnie chronionych zaliczamy:

- ✧ Pomniki przyrody,
- ✧ Użytek ekologiczny,
- ✧ Grunty rolne i leśne,
- ✧ Lasy ochronne,
- ✧ Strefy ochronne ujęć wody,
- ✧ Udokumentowane złoża surowców naturalnych.

Pomniki przyrody w:

- ✧ parku podworskim w Dobużku:
  - buk pospolity o obw. 320 cm, wys. 25 m;
  - dwa buki pospolite o obw. 280 cm, wys. 24 m;
- ✧ w parku podworskim w Łaszczowie – własność komunalna:
  - dwie lipy szerokolistne o obw. 410 cm i 425 cm, wys. 23 m;
  - lipa drobnolistna o obw. 490 cm, wys. 20 m;
  - sosna czarna o obw. 210 cm, wys. 25 m.

Użytek ekologiczny:

- ✧ „**Stawy Łaszczowskie**”: obejmujące stawy hodowlane o łącznej powierzchni 103,27 ha o nazwach: „Adam I”, „Adam II”, Aleksander I”, „Aleksander II”, „Iгнаś”, położone w Nadolcach.

Grunty rolne i leśne:

✧ **lasy ochronne** o pow. 115,41ha stanowiące własność Państwa, w Zarządzie Nadleśnictwa Tomaszów Lubelski-leśnictwo Grodyśławice („Sośnina”, „Dębina”, „Dobużek II”, „Uroczysko Bukowiec” w tym: lasy glebochronne – 9,01 ha; lasy wodochronne - 69,34 ha (68,90 ha - własność Państwa, 044 ha – prywatna); lasy stanowiące cenne fragmenty rodzimej przyrody – 37,50 ha.

Udokumentowane złoża surowców naturalnych:

✧ **złoża surowców naturalnych:**

- złożo „Dolina rzeki Huczwy” położone na obszarze gm. Łaszczów i Tyszowce, niskie, szuwarowo - turzycowiskowe, o pow. 487 ha, zasobach torfu – 7.695 tys.m³, średniej miąższości torfu 1,58 m, max miąższości torfu 3,30 m – nieeksploatowane;
- złożo „Dolina rzeki Huczwy” położone pomiędzy Łaszczowem, a Dobużek - Kolonia, niskie, szuwarowo-turzycowiskowe, o pow. 132 ha, zasobach 2.600 tys. m³, średniej miąższości torfu 1,97 m, max miąższości 3,5 m – nieeksploatowane;
- złożo „Dolina rzeki Huczwy” położone w obrębie ośrodka gminnego – złożo pogrzebane, olesowo - gytiove o pow. 8,5 ha, zasobach 200 tys. m³, średniej miąższości 2,35 m, max miąższości 3,0 m – nieeksploatowane.

✧ **NATURA – 2000:** Ekologiczny system obszarów chronionych gminy tworzą: Obszar specjalnej ochrony Europejskiej Sieci Ekologicznej „NATURA – 2000” obejmujący: dolinę rzeki Huczwy – Kanał Hopkie, rzekę Wożuczynkę, Kanał Rokitno, Kamień z Kmiczynką – lokalne korytarze ekologiczne; kompleks stawów w Nadolcach – regionalny węzeł ekologiczny (ostoja flory i fauny wodno - błotnej); kompleks stawów w Zimnie – lokalny węzeł ekologiczny (ostoja flory i fauny wodno – błotnej); kompleksy leśne „Sośnina” i „Dębina” – lokalne węzły ekologiczne (ostoje flory i fauny leśnej); kompleksy leśne „Dobużek I” i „Dobużek II”; zespół starodrzewia zabytkowego cmentarza w Nabrożu; zespoły starodrzewia parków pałacowych w: Łaszczowie, Dobużku, Steniatynie, Nadolcach i Pukarzowie.

Przyrodnicze powiązania obszaru gminy z sąsiednimi obszarami wynikają z: położenia w podprovincji Wyżyna Wołyńsko – Podolska, w makroregionie Wyżyna Zachodnio – Wołyńska, w mezoregionie Grzęda Sokalska (podział fizjograficzny wg J. Kondrackiego); położenia w granicach Zbiornika Wód Podziemnych (GZWP – nr 407 chełmsko-zamojski) stanowiącego element powiązań hydrogeologicznych regionu; przebiegu korytarza ekologicznego lokalnego doliny Huczwy i Lasów Pukarzowskich.

PKT 2. DZIEDZICTWO KULTUROWE MATERIALNE

Zabytki jakie znajdują się na terenie Gminy Łaszczów, są nie tylko obiektami budowlanymi, ale także świadczą o bogatej historii. Świetności turystycznej charakter nadaje zespół pałacowy w Łaszczowie. W skład którego wchodzi ruiny pałacu wraz pozostałościami parku krajobrazowego. Na terenie Gminy znajdują się także inne miejsca, które świadczą o atrakcyjności turystycznej gminy. Pośrednią ochroną

konserwatorską objęto obiekty i obszary zabytkowe, dobra kultury znajdujące się w ewidencji służb konserwatorskich oraz Urzędu Gminy Łaszczów. Ponad wyżej wymienionych do ważnych zabytków architektury budownictwa na terenie gminy można wyróżnić:

PPKT 1. OBIEKTY ZABYTKOWE

Zespół kościoła p.w. św. Piotra i Pawła: kościół murowany z 1749 – 51 roku, dzwonnica murowana z 1948 – 50 roku, kostnica murowana z 1867 roku, plebania murowana z 1906 roku, kancelaria parafialna murowana z 1906 roku, ogrodzenie z kapliczkami i stacjami murowanymi z 1867 roku, nagrobek kamienny z 1858 roku, cmentarz przykościelny z ok. XVIII w. z drzewostanem.

Zespół pałacowy (d. klasztor Jezuitów): pałac (dawny klasztor) z 1736-1958 roku, ruiny kościoła z 1736-58 roku, kuchnia murowana z XIX/XX wieku, pozostałości parku krajobrazowego XVIII/XIX wieku z drzewostanem

Synagoga (dawna zbrojownia): ruina z połowy XVI wieku

Stan ten ponadto podwyższają walory antropogeniczne, do których zaliczamy: obszary i obiekty ściśle chronione, wpisane do rejestru zabytków (Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 73 poz. 869). Zabytki jakie znajdują się na terenie Gminy Łaszczów, są nie tylko obiektami budowlanymi, ale także świadczą o bogatej historii. Świątyni turystycznej charakter nadaje zespół pałacowy w Łaszczowie. W skład którego wchodzi ruiny pałacu wraz pozostałościami parku krajobrazowego. Na terenie Gminy znajdują się także inne miejsca, które świadczą o atrakcyjności turystycznej gminy. Pośrednią ochroną konserwatorską objęto obiekty i obszary zabytkowe, dobra kultury znajdujące się w ewidencji służb konserwatorskich oraz Urzędu.

Ponadto na terenie Gminy Łaszczów występują obszary obserwacji archeologicznej zaewidencjonowane wg rozpoznania Archeologicznego Zdjęcia Polski.

Czerkasy - stanowiska archeologiczne - 16

Domaniz - stanowiska archeologiczne - 2

Łaszczów - stanowiska archeologiczne - 18

Podhajce - stanowiska archeologiczne - 17

Gmina Łaszczów ponadto posiada wiele walorów kultury niematerialnej. Podczas licznych imprez w okresie letnim odbywają się tu cyklicznie: Święto Chleba, jak również Dni Kalafiora i Brokuła. W miejscowości Muratyn obecnie rozwija się garncarstwo.

PPKT 2. OBIEKTY O WARTOŚCIACH HISTORYCZNYCH

Pośrednią ochroną konserwatorską objęto: obiekty i obszary zabytkowe, dobra kultury znajdujące się w ewidencji służb konserwatorskich oraz Urzędu Miejskiego w Łaszczowie:

Czerkasy

dom mieszkalny nr 61, drewniany z 1929 roku, cmentarz grzebalny XIXw.

cmentarz grzebalny rzymskokatolicki, dawniej prawosławny i grekokatolicki, czynny, założony w 1 połowie XIX wieku;

Łaszczów

cmentarz grzebalny cmentarz żydowski (teren) XIXw.

- murowany składzik kościelny z 2 połowy XIX wieku,
- drewniana kapliczka domkowa z XIX wieku,
- kapliczka murowana z początku XX wieku,
- kamienna figura na kolumnie Najświętszej Marii Panny Niepokalanego Poczęcia z 2 połowy XVIII wieku,
- kamienna figura na kolumnie św. Antoniego z 2 połowy XVIII wieku,
- kamienna figura na kolumnie św. Tekli z 2 połowy XVIII wieku,
- murowany budynek szkoły z 1938 roku,
- murowana karczma z 2 połowy XIX wieku,
- drewniany dworek przy ul. Świerczewskiego 1, zbudowany około 1915 roku,
- cmentarz żydowski przy ul. Szopena, nieczynny, założony prawdopodobnie w połowie XVIII wieku, użytkowany do 1942 roku;

Łaszczów-Kolonia

młyn motorowy, drewniany 1936

1) STAN ZACHOWANIA ZASOBÓW ZABYTKOWYCH.

W **Łaszczowie** do najcenniejszych obiektów należy **zespół kościoła parafialnego** składający się z murowanego kościoła pod wezwaniem św. Apostołów Piotra i Pawła, z fundacji Franciszka Salezego Potockiego. Obiekt był budowany zasadniczo w trzech fazach: lata 1749 – 1751 – wzniesienie jednonawowej, barokowej świątyni z prezbiterium, zakrystią i małym przedsionkiem, lata 1815 – 1890 – dobudowanie kruchty do nawy głównej, remont dachu i renowacja XVIII-wiecznych fresków (lata 60-te XIX wieku), 1902 rok – dalsza przebudowa pod kierownictwem Jana Patrizio z Warszawy. W 1912 roku z fundacji hrabiego Szeptyckiego położono w kościele posadzkę. W 1944 roku obiekt został częściowo zniszczony i wyremontowany w 1945 roku. Po wojnie nad nawą została dobudowana wieża. W roku 1965 prof. Tadeusz Turkowski i mgr Ewa Nowotarska przeprowadzili konserwację wnętrza oraz wykonali polichromie, które przypuszczalnie przykryły wcześniejsze, XVIII-wieczne freski. Obecnie jest to jednonawowa świątynia, zamknięta od południa trójbocznym prezbiterium z przylegającymi prostokątnymi zakrystiami. Zewnętrzna bryła kościoła jest pozbawiona elementów dekoracyjnych.

Wnętrze przykryte jest sklepieniem kolebkowym z lunetami, podwójne pilastry podtrzymują gierowane belkowanie⁹. W zespole ponadto znajdują się: trójarkadowa dzwonnica murowana wzniesiona w latach 1948 – 1950, murowany budynek kostnicy z 1867 roku, murowana plebania z 1906 roku, murowany budynek kancelarii z 1906 roku, obecnie organistówki, kamienny nagrobek z 1858 roku, murowane ogrodzenie z kapliczkami i stacjami z 1867 roku oraz cmentarz przykościelny wraz z drzewostanem z XVIII wieku. Zespół wpisano do rejestru zabytków pod numerem ZA/420.

Zespół pałacowo-parkowy w Łaszczowie na który składa się murowany pałac, wzniesiony w latach 1736 – 1758 pierwotnie jako kolegium jezuickie, przebudowany przez hrabiów Szeptyckich na rezydencję rodową, obecnie w ruinie, ponadto ruiny murowanego kościoła z lat 1736 – 1758. Za projektantów kościoła i kolegium uważa się jezuitów Pawła Giżyckiego i Tomasza Żebrowskiego. Budynek kolegium wzniesiono na rzucie prostokąta, dwukondygnacyjny, podpiwniczony, z fasadą od północy. Wszystkie pomieszczenia miały sklepienia kolebkowe z lunetami a korytarze sklepienia kolebkowo-krzyżowe na gurtach. Prace adaptacyjne podjęto tylko wewnątrz budynku. Usunięto kuchnię z przesklepionymi piecami piekarskimi i przeniesiono do murowanego budynku kuchni w oficynie bocznej (z przełomu XIX i XX wieku), której nadbudowano piętro. Zasadnicza przebudowa miała miejsce w latach 1911 – 1912. Prowadził ją architekt Teodor Talowski. Dobudowano skrzydło boczne, na fasadzie południowej i od frontu dobudowano niewielkie ryzality. Od strony zachodniej dodano niewielki aneks. Podzielono pierwszy korytarz, biegnący wzdłuż budynku od strony północnej, tworząc dodatkowy ciąg amfiladowy, co nadało budynkowi charakter rezydencjonalny. Elewacje budynku były bardzo skromne, składały się na nie lizeny, boniowania, wydatne gzymsy wieńczące oraz profilowane opaski wokół otworów drzwiowych i okiennych. Dach pokryto eternitem. W trakcie przebudowy uporządkowano park, częściowo zmieniając jego styl, tworząc założenie o charakterze krajobrazowym, o powierzchni ok. 8 ha, utworzonego w miejscu XVIII-wiecznego ogrodu klasztorowego. Pałac został spalony przez Rosjan 29 czerwca 1915 roku. W latach 1916 – 1917 najstarszą część obiektu przykryto prowizorycznym dachem. W 1926 roku rozebrano nowe skrzydło, które było najbardziej zniszczone¹⁰. Pałac nie został już wyremontowany. Na terenie częściowo zdewastowanego parku znajduje się obecnie 5 drzew uznanych za pomniki przyrody. Obiekt jest połączony systemem stawów z zespołem dworskim w Nadolcach. Zespół wpisano do rejestru zabytków pod numerem A/586.

Murowana **bożnica (synagoga) w Łaszczowie** przebudowana w 1770 roku z XVI-wiecznego budynku zbrojowni, będącej pozostałością po istniejącym tu zamku rodu Łaszczów. Obiekt wpisano do rejestru zabytków pod numerem A/487.

---

⁹ G. Żurawicka, *Kościół w Łaszczowie*, „Zamojski Kwartalnik Kulturalny” 1996, nr 2, s. 22-23.

¹⁰ J. Sadaj-Sado, *Pałac w Łaszczowie*, „Zamojski Kwartalnik Kulturalny” 1996, nr 2, s. 27-29.

2) WYKAZ ZABYTKÓW PRAWNIE CHRONIONYCH ORAZ ZNAJDUJĄCYCH SIĘ W EWIDENCJI KONSERWATORSKIEJ.

Ewidencja stanowisk archeologicznych w oparciu o Archeologiczne Zdjęcie Polski oraz inne opracowania źródłowe obejmuje 371 stanowiska (717 faktów osadniczych).

EWIDENCJA STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH NA TERENIE GMINY ŁASZCZÓW.

L. p.	Nr stan. na obsz.	Miejscowość	Nr stan. w miejsc.	Funkcja stanowiska	Kultura	Chronologia
OBSZAR AZP NR 92-92						
33	1	Łaszczów	1	śląd osadn.	Pradziejowa	Nieokreślona
34	2	Łaszczów	2	śląd osadn.	Pradziejowa	Nieokreślona
35	3	Łaszczów	3	grób	Pradziejowa	Nieokreślona
36	4	Łaszczów	4	śląd osadn.	Pradziejowa	Nieokreślona
37	5	Łaszczów	5	osada	K. pucharów lejkow.	Neolit
38	5	Łaszczów	5	osada		Wcz. okr. ep. brązu
39	5	Łaszczów	5	śląd osadn.	Wczesnośredniow.	Okr. wcz. średniow.
53	16	Kol. Łaszczów Poduchowny	1	osada	K. pucharów lejkow.	Neolit
54	17	Kol. Łaszczów Poduchowny	2	cmentarzysko		Ok. wpł. rzymskich
55	18	Kol. Łaszczów Poduchowny	3	śląd osadn.	K. pucharów lejkow.	Neolit
56	18	Kol. Łaszczów Poduchowny	3	śląd osadn.		Wcz. okr. ep. brązu
57	18	Kol. Łaszczów Poduchowny	3	śląd osadn.	Wczesnośredniow.	Okr. wcz. średniow.
58	19	Kol. Łaszczów Poduchowny	4	śląd osadn.		Neolit
59	19	Kol. Łaszczów Poduchowny	4	osada?	Wczesnośredniow.	Okr. wcz. średniow.
65	22	Czerkasy	1	śląd osadn.		Wcz. okr. ep. brązu
66	22	Czerkasy	1	osada	Łużycka	Ep. brązu/Halsztat
67	22	Czerkasy	1	osada?		Ok. wpł. rzymskich
68	23	Dobużek	1	osada?		Wcz. okr. ep. brązu
69	24	Podhajce	1	śląd osadn.	K. pucharów lejkow.	Neolit
70	24	Podhajce	1	śląd osadn.	Zarubiniecka	Mł. okr. przedrzymski
OBSZAR AZP NR 92-93						
147	53	Podhajce	2	śląd osadn.		Ok. wpł. rzymskich
148	54	Podhajce	3	śląd osadn.	Pradziejowa	Nieokreślona
149	55	Podhajce	13	śląd osadn.		Neolit?
150	56	Podhajce	14	śląd osadn.	Pradziejowa	Nieokreślona
151	57	Podhajce	15	śląd osadn.	K. ceram. sznurowej	Neolit
152	58	Czerkasy	2	śląd osadn.		Wcz. okr. ep. brązu
153	59	Czerkasy	3	śląd osadn.	K. pucharów	Neolit

					lejkow.	
154	59	Czerkasy	3	śląd osadn.		Wcz. okr. ep. brązu
155	60	Czerkasy	4	śląd osadn.	Mierzanowicka	I okr. epoki brązu
156	60	Czerkasy	4	śląd osadn.	Łużycka	Ep. brązu/Halsztat
157	60	Czerkasy	4	śląd osadn.	Średniowieczna	Okres średniow.
158	61	Czerkasy	5	śląd osadn.	Trzciniecka	II okr. epoki brązu
159	62	Czerkasy	6	śląd osadn.		Wcz. okr. ep. brązu
160	63	Czerkasy	7	osada?		Wcz. okr. ep. brązu
161	64	Czerkasy	8	osada?	Łużycka	Ep. brązu/Halsztat
162	65	Czerkasy	9	osada?	K. pucharów lejkow.	Neolit
163	65	Czerkasy	9	osada?		Wcz. okr. ep. brązu
164	65	Czerkasy	9	osada?	Wczesnośredniow.	Okr. wcz. średniow.
165	66	Czerkasy	10	śląd osadn.		Wcz. okr. ep. brązu
166	67	Czerkasy	11	osada?	Mierzanowicka	I okr. epoki brązu
167	68	Czerkasy	12	osada?		Wcz. okr. ep. brązu
168	69	Czerkasy	13	śląd osadn.	K. pucharów lejkow?	Neolit
169	69	Czerkasy	13	śląd osadn.	Przeworska	Ok. wpt. rzymskich
170	69	Czerkasy	13	śląd osadn.	Staropolska	Okres nowożytny
171	70	Czerkasy	14	śląd osadn.	Pradziejowa	Nieokreślona
172	71	Czerkasy	15	osada?	Pradziejowa	Nieokreślona
173	72	Czerkasy	16	śląd osadn.		Wcz. okr. ep. brązu
174	72	Czerkasy	16	śląd osadn.		Ok. wpt. rzymskich
OBSZAR AZP NR 93-92						
385	74	Domaniż	1	śląd osadn.	K. lub.-woł. cer. mal.	Neolit
386	74	Domaniż	1	śląd osadn.		Wcz. okr. ep. brązu
387	74	Domaniż	1	śląd osadn.	Wczesnośredniow.	Okr. wcz. średniow.
388	75	Domaniż	2	osada?	K. pucharów lejkow.	Neolit
424	95	Kolonia Łaszczów	1	śląd osadn.	K. pucharów lejkow.	Neolit
425	95	Kolonia Łaszczów	1	śląd osadn.		Ok. wpt. rzymskich
426	95	Kolonia Łaszczów	1	śląd osadn.	Wczesnośredniow.	Okr. wcz. średniow.
427	96	Kolonia Łaszczów	2	osada?		Neolit
428	97	Kolonia Łaszczów	3	śląd osadn.	K. pucharów lejkow.	Neolit
429	97	Kolonia Łaszczów	3	śląd osadn.	Wczesnośredniow.	Okr. wcz. średniow.
430	98	Kolonia Łaszczów	4	śląd osadn.	K. pucharów lejkow.	Neolit
431	98	Kolonia Łaszczów	4	śląd osadn.		Wcz. okr. ep. brązu
432	99	Kolonia Łaszczów	5	śląd osadn.	K. lub.-woł. cer. mal.	Neolit
433	99	Kolonia Łaszczów	5	śląd osadn.	Pomorska	Okres lateński
434	99	Kolonia Łaszczów	5	osada?	Wczesnośredniow.	Okr. wcz. średniow.
435	100	Kolonia Łaszczów	6	osada?		Wcz. okr. ep. brązu
436	101	Kolonia Łaszczów	7	osada		Wcz. okr. ep. brązu
437	102	Kolonia Łaszczów	8	osada?	Pradziejowa	Nieokreślona
438	103	Kolonia Łaszczów	9	osada	K. pucharów lejkow.	Neolit
497	140	Podhajce	17	śląd osadn.	Trzciniecka	II okr. epoki brązu

498	140	Podhajce	17	śląd osadn.	Łużycka	Ep. brązu/Halsztat
499	140	Podhajce	17	śląd osadn.	Wczesnośredniow.	Okr. wcz. średniow.
OBSZAR AZP NR 93-93						
501	20	Podhajce	4	osada?	Staropolska	Okr. nowożytny
502	21	Podhajce	5	śląd osadn.	Trzcieniecka	II okr. epoki brązu
503	21	Podhajce	5	śląd osadn.	Pomorska	Okres lateński
504	21	Podhajce	5	śląd osadn.	Przeworska	Ok. wpt. rzymskich
505	22	Podhajce	6	śląd osadn.		Wcz. okr. ep. brązu
506	23	Podhajce	7	śląd osadn.		Wcz. okr. ep. brązu
507	24	Podhajce	8	śląd osadn.		Epoka brązu
508	24	Podhajce	8	śląd osadn.	Pomorska	Okres lateński
509	25	Podhajce	9	śląd osadn.	K. pucharów lejkow.	Neolit
510	25	Podhajce	9	śląd osadn.	Łużycka	Ep. brązu/Halsztat
511	26	Podhajce	10	śląd osadn.		Wcz. okr. ep. brązu
512	26	Podhajce	10	śląd osadn.	Wczesnośredniow.	Okr. wcz. średniow.
513	27	Podhajce	11	śląd osadn.	K. pucharów lejkow.	Neolit
514	27	Podhajce	11	śląd osadn.		Wcz. okr. ep. brązu
515	28	Podhajce	12	śląd osadn.	K. pucharów lejkow.	Neolit
516	28	Podhajce	12	śląd osadn.	Trzcieniecka	II okr. epoki brązu

PPKT 3. TRADYCJE

Gmina Łaszczów oddalona jest znacznie od większych miast, stanowiących ośrodki kultury, mieszkańcy mają zatem utrudniony dostęp do usług spełniających rolę w szerszym znaczeniu.

Spółceństwo i władze gminy organizują lokalne imprezy, z których korzystają oprócz mieszkańców gminy również mieszkańcy gmin ościennych. Upowszechnianiem kultury oraz organizacją imprez kulturalno – rekreacyjnych na terenie Gminy Łaszczów zajmuje się Gminny Ośrodek Kultury. W związku ze stricte rolniczym charakterem gminy Łaszczów istotne miejsce w kalendarium imprez zajmują organizowane tu każdego roku dożynki gminno – parafialne oraz Dni Kalafiora i Brokuła. Gminny Ośrodek Kultury w Łaszczowie organizuje stałe i okazjonalne imprezy, skupiając wokół siebie twórców ludowych oraz zespoły artystyczne. W 2006 roku została przeprowadzona modernizacja budynku Gminnego Ośrodka Kultury w Łaszczowie. Ponadto w każdej wsi znajduje się świetlica wiejska, część z nich jednak wymaga remontów.

Spółceństwo gminy już od połowy 2007 roku będzie miała możliwość współpracy z Stowarzyszeniem „G 6 Grzędy Sokalskiej”. Stowarzyszenie powstało w styczniu 2006 roku. Skupia ono wokół siebie mieszkańców 6 Gmin, tj. Łaszczów, Jarczów, Telatyn, Tyszowce, Rachanie, Ulhówek. Stowarzyszenie powstało w wyniku realizacji projektu przez Gminę Łaszczów w ramach Pilotażowego Programu Leader + w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego oraz Rozwój Obszarów Wiejskich, ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Stowarzyszenie ma podpisane porozumienie z Fundacją z Hiszpanii. Główną misją i celem istnienia Stowarzyszenia jest poprawa jakości życia na wsi. Działania jakie podejmuje Stowarzyszenie są uzupełnieniem pracy gmin. Albowiem nie na wszystkie działania na jakie jest zapotrzebowanie gmina może wydatkować środki finansowe, przeważnie jest to spowodowane ich brakiem. Z drugiej strony Leader nie może finansować zadań własnych gminy. Zadania te mają się zatem uzupełniać. Zaś podobny cel jakim jest poprawa jakości życia mieszkańców, jak też zaspokojenie zbiorowych potrzeb ściśle się wiążą dając możliwość podejmowania wspólnych kroków w celu osiągnięcia poprawy jakości życia mieszkańców.

Na terenie gminy funkcjonuje również Klub sportowy „KORONA” rozgrywający zawody na terenie gminy i w regionie. W zakresie kultury sakralnej gmina należy do diecezji zamojsko – lubaczowskiej. Gmina położona jest w dwóch dekanatach: dekanatu w Łaszczowie i Tyszowcach. Gmina Łaszczów ponadto posiada wiele walorów kultury niematerialnej. Podczas licznych imprez w okresie letnim odbywają się tu cyklicznie: Święto Chleba, jak również Dni Kalafiora i Brokuła. W miejscowości Muratyn obecnie rozwija się garncarstwo. Reasumując, można stwierdzić, że Gmina Łaszczów nie jest gminą typowo turystyczną, ani bogatą w wybitne walory turystyczne, czy obiekty zabytkowe. Jednak posiadane dobra wystarczają do uprawiania turystyki, zwłaszcza weekendowej. Należałoby zatem położyć nacisk na odnowieniu posiadanych dóbr historycznych. Cele ukierunkowane na ochronę i zachowanie wartościowych zasobów dziedzictwa kulturowego oraz harmonijne zagospodarowanie przestrzenne stanowią jedną z osi priorytetowych kierunku rozwoju gminy. Prowadzenie ochrony polegającej na zabezpieczeniu istniejących wartości i przywracaniu świetności obiektom, które uległy zniszczeniu wynikają stricte z kierunku rozwoju wpisanego do Planu Rozwoju Gminy Łaszczów na lata 2007 – 2013. Wszystkie działania jakie planowane są do realizacji mają na celu zachowanie zabytków wraz z jego najbliższym otoczeniem; utrzymanie w miarę możliwości pierwotnych funkcji obiektów zabytkowych; przywracanie w miarę możliwości obiektów dawnej świetności; eksponowanie w krajobrazie i odpowiednie zagospodarowanie terenów otaczających; zachowanie istniejących stref ochrony widokowej; zachowanie w miarę możliwości w celu utrzymania tożsamości kulturowej miejsca; poprawa stanu technicznego i standardu estetycznego; wspieranie inicjatyw kulturalnych; patronat nad organizowaniem przeglądów lub festiwali sztuki ludowej, dożynek, dni miejscowości i innych form działalności lokalnej.

Turystyka i jej obsługa to funkcja dodatkowa, która może stanowić dodatkowe źródło dochodu, a niekiedy i jedyne źródło dochodu. Gmina Łaszczów nie posiada większych odkrytych walorów dla rozwoju turystyki na szerszą skalę. Posiada jednak pewne walory dla rozwoju turystyki kwalifikowanej o znaczeniu lokalnej.

Do takich głównych walorów zaliczamy:

- ✧ położenie na obszarze Grzędy Sokalskiej poprzecinanej dolinami rzeki Huczwy
- ✧ kompleks lasów w okolicach Wólki Pukarzowskiej
- ✧ duże kompleksy stawów rybnych

- ✧ położenie przy drodze wojewódzkiej Nr 852, łączącej przejęci graniczne
- ✧ pozostałości parków podworskich
- ✧ ciekawe obiekty zabytkowe
- ✧ sanktuarium Matki Boskiej w Nabrożu
- ✧ kapitał ludzki

PKT 3. DZIEDZICTWO KULTUROWE - NIEMATERIALNE

W gminie istnieje od 1984 roku Gminny Ośrodek Kultury w Łaszczowie, mieszczący się w obiekcie Straży Pożarnej. W ramach tej instytucji działa też Gminna Biblioteka Publiczna, licząca 18 tysięcy woluminów (stan z 1996 roku), mieszcząca się w budynku przedszkola. Biblioteka obsługuje czytelników na terenie gminy, w tym (w porozumieniu z pracownikami Gminnego Ośrodka Opieki Społecznej) także dostarcza książki dla ludzi chorych, w ramach projektu Książka dla Ludzi Niepełnosprawnych.

Oprócz wypożyczeń księgozbioru pracownicy biblioteki rokrocznie organizują konkurs czytelniczy im. Henryka Sienkiewicza a także prowadzą edycję gminną konkursu recytatorskiego im. Bolesława Leśmiana. W bibliotece organizowana jest również wystawa poświęcona integracji Polski z Unią Europejską. Wielokrotnie mieszkańcy gminy mogą w bibliotece gminnej spotkać się z twórcami kultury na organizowanych tu spotkaniach autorskich.

Gminny Ośrodek Kultury prowadzi zróżnicowaną działalność kulturalno-oświatową, głównie dla dzieci i młodzieży. W jego ramach istnieje koło plastyczne, koło tańca nowoczesnego, ognisko muzyczne dla dzieci oraz dziecięcy teatr „Iskierki”. Każdego roku GOK organizuje liczne konkursy i turnieje: rekreacyjne w czasie ferii zimowych, konkurs plastyczny o tematyce antyalkoholowej, wielkanocny konkurs plastyczny, konkurs plastyczny „Ziemia – planeta wiecznie zielona”, konkurs najładniejszych ozdób choinkowych, turnieje warcabowe dla dzieci ze szkół podstawowych i wiele innych. Przy GOK w Łaszczowie działa Klub Seniora, okresowo działa kino oraz istnieje Łaszczowski Klub Sportowy „Korona”.

Z inicjatywy samorządu gminnego pracownicy GOK uczestniczą w organizowaniu corocznie dożynek gminnych, rozmaitych imprez okolicznościowych w rodzaju Dnia Matki, Dnia Sportu, spotkań andrzejkowych, spotkań opłatkowych, uroczystości z okazji odzyskania niepodległości, wybuchu II wojny światowej, komatanckich w rocznice walk oddziałów partyzanckich i tp. Organizowane są liczne festyny: zawody strażackie, turnieje drużyn sportowych, prezentacje zespołów muzycznych i tanecznych a także turniej klasyfikacyjny mistrzostw województwa lubelskiego w tańcach dyskotekowych (od 1993 roku).

Na terenie gminy istnieje zespół śpiewaczy „Łaszczowianie”, działa malarz amator Jan Drażek z Pukarzowa, rzeźbiarz Zenon Dublowski z Domaniza, pisarka i poetka Franciszka Ogonowska z Dołużka, poetka Irena Kucharska z Kolonii Łaszczów oraz inni, młodzi twórcy.

Środowisko twórców oraz działaczy kultury, jak również oferta kulturalna jest – w porównaniu z innymi ośrodkami gminnymi – bogata i zróżnicowana.

Oprócz materialnych dóbr kultury Łaszczów poszczycić się może również ciekawa i barwną postacią Samuela Łaszczka żyjąca w pierwszej połowie XVII wieku w Łaszczowie. Brał udział w wojnach jakie Rzeczypospolita toczyła w latach dwudziestych w XVII wieku. Zasłynął jako odważny i doświadczony żołnierz. Henryk Sienkiewicz uwiecznił go w epizodzie w powieści „Ogniem i mieczem”, jako strażnika koronnego p. Łaszczka, łącząc jego losy z losami fikcyjnego bohatera – Jana Skrzetuskiego.

Wraz z rozwojem osadnictwa na tych terenach zaznaczyło się współistnienie dwóch wielkich wyznań: łacińskiego i prawosławnego. Kościół katolicki pojawił się na tych terenach w połowie XIV wieku wraz z osadnictwem polskim. Powstała wówczas sieć parafii rzymskokatolickich. Występowały na tym terenie dwa rodzaje fundacji kościelnych: książęca i szlachecka. Ta ostatnia dominowała, ponieważ fundacje książęce obejmowały w zasadzie tylko parafie w stolicach ówczesnych powiatów.

Teren dzisiejszej gminy Łaszczów obejmują dwie parafie: w Nabrożu i Łaszczowie. Obecna **parafia w Łaszczowie** powstała w 1397 roku, pierwotnie jako parafia w Małoniżu, ufundowana przez właściciela Małoniża Andrzeja Morawę i Jaśka z Domaniża. Oni też ufundowali kościół pod wezwaniem Najświętszej Marii Panny i św. Piotra i Pawła. Po założeniu Łaszczowa w 1549 roku przeniesiono również parafię z Małoniża. Ostatni potomek rodu Łaszczów, biskup Józef Łaszcz około 1736 roku sprowadził do Łaszczowa jezuitów, którzy rozpoczęli budowę kolegium i kościoła, którego nie ukończono przed kasatą zakonu w 1773 roku. Parafia w Łaszczowie do 1805 roku należała do diecezji chełmskiej w dekanacie grabowieckim.

W **Łaszczowie** oprócz parafii rzymskokatolickiej istniała parafia grekokatolicka, erygowana przez biskupa Józefa Łaszczka w 1743 roku. W 1760 roku istniała tutaj drewniana cerkiew pw. Św. Trójcy, która należała do dekanatu tyszowieckiego¹¹. Ostatnia drewniana cerkiew była wzniesiona w 1878 roku jako prawosławna, została rozebrana w 1938 roku¹², stała ona w części Łaszczowa zwanej Czerkasy.

PKT 4. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

Gmina oddalona jest znacznie od większych miast, stanowiących ośrodki kultury, mieszkańcy mają więc utrudniony dostęp do usług wyższego rzędu.

Społeczeństwo i władze gminy organizują lokalne imprezy, z których korzystają oprócz mieszkańców gminy również mieszkańcy gmin sąsiednich.

W Łaszczowie działa Gminny Ośrodek Kultury organizujący stałe i okazjonalne imprezy, skupiający twórców ludowych, zespoły artystyczne i tp. Zespoły artystyczne, głównie młodzieżowe biorą udział w festynach, konkursach i tp. na terenie gminy i w regionie.

W Łaszczowie funkcjonuje również bydtnek byłego kina,

Działa klub sportowy „Korona” rozgrywający zawody na terenie gminy i w regionie.

¹¹ W. Kołbuk, *Kościół wschodnie w Rzeczypospolitej około 1772 roku*, Lublin 1998, s. 304.

¹² D. Kawałko, *Cmentarze...*, s. 135-136.

W zakresie kultury sakralnej powiązania wynikają z przynależności gminy do diecezji zamojsko – lubaczowskiej. Gmina położona jest w dwóch dekanatach:

- Łaszczowski, do którego należą parafie: Nowosiółki i Żulice z gminy Telatyn; Grodysławice z gminy Rachanie; Gródek z gminy Jarczów; Rzeplin z gminy Ulhówek; Wiszniów z gminy Mircze; Dołhobyczów i Osznów z gminy Dołhobyczów;
- Tyszowiecki:Nabród z gminy Łaszczów; Czarowiec z gminy Tyszowce.

Kościół parafialne znajdują się w:

- Łaszczowie - do którego należą również parafianie ze wsi Żarniki (gmina Ulhówek);
- Nabród - do którego należą wsie Małożów, Tuczapy i Stara Wieś z gminy Mircze.

PPKT 1. EDUKACJA W GMINIE I MIEJSCOWOŚCI

Usługi z zakresu infrastruktury społecznej, zlokalizowane są głównie w Łaszczowie i obejmują gminy sąsiadujące:

- Liceum Ogólnokształcące im. Stanisława Starowieyskiego o zasięgu regionalnym,
- Gimnazjum i szkoły podstawowe – uczęszcza kilkanaścioro dzieci z gminy Ulhówek (szkoła podstawowa – Zimno), gminy Tyszowce i Mircze (szkoła podstawowa – Nabród), gminy Telatyn (Łaszczów).

PPKT 2. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE, KOMISARIAT I OSP

Bezpieczeństwo publiczne zapewniają m.in.: komisariat policji w Łaszczowie obejmujący gminy Rachanie, Telatyn, Ulhówek, Jarczów, Tyszowce; Strażnica Straży Granicznej obejmująca zasięgiem połowę powiatu tomaszowskiego. W Łaszczowie zlokalizowany jest komisariat policji – rewir Dzielnicowy KPP w Tomaszowie Lubelskim. Obsługuje on obszar gminy Łaszczów oraz gminy sąsiednie: Rachanie, Tyszowce, Telatyn, Ulhówek, Jarczów.

Na terenie Łaszczowa stacjonuje Strażnica Nadbużańskiego Oddziału Straży Granicznej podlegającej Straży w Chełmie. Obsługuje część powiatu tomaszowskiego położonego w strefie przygranicznej – zatrudnionych jest 26 osób.

Na terenie gminy działa 9 jednostek ochotniczej straży pożarnej mające remizy we wsiach: Łaszczów, (łącznie z GOK), Steniatyn, Pieniany, Podlodów, Muratyn, Nabród, Wólka Pukarzowska, Zimno oraz jedna zakładowa – przy OGZ – Pukarzów. Jednostki w Łaszczowie i Nabrożu włączone są do krajowego systemu gaśniczego – posiadają wozy bojowe.

PPKT 3. OPIEKA SPOŁECZNA I ZDROWOTNA

Opiekę zdrowotną mieszkańcom miejscowości Łaszczów zapewniają dwa Niepubliczne Zakłady Opieki Zdrowotnej oraz Centrum Medyczne im. Stanisława Starowieyskiego. Na terenie miejscowości Łaszczów

funkcjonuje 2 apteki. W budynku starego ośrodka zdrowia mieści się Podstacja pogotowia, obsługuje ona część powiatu tomaszowskiego oraz hrubieszowskiego.

Zadania z zakresu pomocy społecznej w omawianej materii realizuje Ośrodek Pomocy Społecznej w Łaszczowie. Wśród działań realizowanych przez Ośrodek należy wymienić m.in.: świadczenie pracy socjalnej na rzecz rodzin oraz przyznawanie zasiłków. Ośrodek ponadto sprawuje opiekę nad Mieszkańcem Chronionym „Dom Seniora”, w którym obecnie przebywa 6 osób.

PKT 5. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

PPKT 1. ROLNICTWO

Gminę Łaszczów charakteryzuje występowanie rozdrobnionych gospodarstwa rolnych charakterystycznych dla województwa lubelskiego – gospodarstwa małe i średnie oraz gospodarki wielkoobszarowej na bazie dawnych gospodarstw państwowych lub spółdzielczych.

Charakterystyczną cechą rolnictwa jest długa tradycja i wysoka jakość uprawianych tu owoców i warzyw. Rozwinięta jest hodowla bydła, trzody i ryb. Gmina posiada bardzo korzystne warunki do produkcji rolniczej. Pod względem jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej uwzględniającej warunki glebowe, agroklimat, warunki wodne i rzeźbę terenu ziemie tomaszowskie klasyfikowane są w czołówce kraju.

Gospodarstwa rolne z terenu gminy charakteryzuje wysoka towarowość. Dotyczy to zarówno produkcji roślinnej i zwierzęcej. Najczęściej uprawia się tutaj buraki cukrowe, fasolę oraz zboża: pszenica, jęczmień, żyto. Podstawowymi warzywami są: cebula, ogórki, marchew, kalafior, pomidory, kapusta, groch, truskawki, brukselka. Struktura upraw rolnych oraz warzyw owoców w sąsiednich gminach jest podobna. Cały region jest więc zapleczem przetwórstwa rolno- spożywczego.

PPKT 2. PRZEMYSŁ

- usługi komercyjne
  - z placówek handlowych i rzemieślniczych korzystają mieszkańcy wsi sąsiednich głównie Ulhówka i Telatyna.
- Finanse
  - Bank Spółdzielczy obsługuje gminy Telatyn i Tyszowce.

Powiązania w zakresie infrastruktury gospodarczej to zakłady przetwórcze lub rolne, które obejmują swoim zasięgiem gminy sąsiednie, a nawet region (skup produktów) lub stanowią filie zakładów położonych w gminach sąsiednich. Są to głównie:

- Zakład Mleczarski Spółka z o.o. w Łaszczowie (eksport produktów do krajów zachodnich);

- Chłodnia „Uren Coldstores” (owoce, warzywa) – eksport do krajów zachodnich i wschodnich – lokalizacja Czerkasy;
- Zakład Wyrobu Oklein Naturalnych „Bracia Mrozik” sp. z o. o. – Łaszczów (kraj i eksport- głównie na wschód);
- Spółdzielnia Kótek Rolniczych Łaszczów – usługi dla gmin sąsiednich;

1) USŁUGI O CHARAKTERZE KOMERCYJNYM

Ważne znaczenie dla gospodarczego funkcjonowania gminy ma rozwój usług o charakterze komercyjnym: bytowych, handlowych, gastronomicznych, rzemiosła itp.

Głównym czynnikiem lokalizacyjnym usług rynkowych jest możliwość osiągnięcia zysku, czyli najlepiej wyposażone w usługi są miejscowości duże, posiadające korzystną strukturę wielu mieszkańców, położone przy głównych trasach komunikacyjnych gminy. Są to: Łaszczów z Domanizem, Łaszczów Kol., Czerkasy, Dobużek. W bilansie usług najszybszy przyrost nastąpił w branżach związanych z przetwórstwem rolno-spożywczym, handlem, usługami bytowymi, branżami budowlanymi oraz obsługą motoryzacji.

Miejscowość gminna położona centralnie w stosunku do reszty obszaru koncentruje na swoim terenie palcówki usług rynkowych takich jak: apteki, sklepy spożywcze oraz szeroki asortyment wielu branż, obiekty gastronomiczne, usługowo-naprawcze, obsługa mieszkańców, obsługa motoryzacji, usługi administracji gospodarczej i inne.

Najszybciej rozwijającą się sferą usług komercyjnych jest handel, który charakteryzuje:

- wysokie tempo przyrostu podmiotów prywatnych;
- wysoki udział małych jednostek detalicznych wielobranżowych;
- rozwój handlu obwoźnego obsługujące tereny, w których brak jednostek detalicznych;
- brak hurtowni.

Największa koncentracja obiektów handlowych występuje w ośrodku gminnym w Łaszczowie.

Rozmieszczenie usług przedstawia się następująco:

Łaszczów – art. przemysłowo-spożywcze (15)

- art. rolno-spożywcze (2)
- kiosk „Ruch” – sprzedaż prasy
- art. spożywcze (6)
- art. motoryzacyjne
- komisowa sprzedaż ciągników i maszyn rolniczych
- sprzedaż środków do produkcji rolnej
- art. chemiczne (2)
- sprzedaż wieńców i akcesorii – usługi pogrzebowe
- sprzedaż pasz treściwych dla zwierząt
- art. hydrauliczno-elektryczne

- sprzedaż części zamiennych do maszyn rolniczych
- art. budowlane
- art. elektryczne
- sklep wielobranżowy, handel art. naftowymi
- pawilon handlowy wielobranżowy
- dom handlowy (meble, dywany, sprzęt AGD,
- targowisko
- Spółdzielnia Pracy „Ogród” – sklep ogrodniczy
- art. papiernicze, kosmetyki
- sprzedaż mat. budowlanych, cementu, węgla
- nasiona, 1001 drobiazgow, art. elektryczne
- kwiaty (2)
- alkohole, napoje, mrożonki
- obuwie, art. przemysłowe

Łaszczów Kol.

- art. spożywczo – przemysłowe (3)
- sprzedaż art. do produkcji rolnej
- sprzedaż drewna, opału
- art. przemysłowe

Czerkasy

- art. przemysłowe, rolnicze, ogrodnicze (2)
- sprzedaż części zamiennych do ciągników i maszyn rolniczych
- rolnicze części zamienne

Domaniz

- sprzedaż opon i dętek
- sprzedaż drewna
- art. spożywcze

Ośrodek gminny jest ośrodkiem, w którym skoncentrowane są usługi na rzecz ludności, tj. usługi fryzjerskie (3), krawieckie, usługi w zakresie edukacji, prowadzenie ksiąg podatkowych (2), Totalizator Sportowy, wizy do Niemiec, naprawa urządzeń chłodniczych, usługowy zakład elektryczny.

2) POTENCJAŁ PRZEMYSŁOWY

Gmina Łaszczów wyróżnia się na tle powiatu tomaszowskiego pod względem wykorzystania i pozyskania jakościowo dobrych surowców dla przemysłu rolno – spożywczego, który odgrywa znaczącą rolę w regionie. Również łatwo dostępne zasoby siły roboczej w obszarze gminy stanowią łatwy i szybki element uaktywnienia obszaru pod warunkiem podniesienia poziomu wykształcenia, który jest relatywnie niski w porównaniu z innymi regionami. Ważnym atutem dla rozwoju gminy jest jej przygraniczne położenie.

Na terenie gminy funkcjonują duże zakłady przetwórstwa rolno – spożywczego (mleczarnia, chłodnia), zakład przetwórstwa owocowo – warzywnego oraz zakłady związane z obsługą rolnictwa. Są to:

- Uren Coldstores Sp. z o.o., Chłodnia Łaszczów w Dobużku, zatrudniająca ok. 150 osób. Jest to spółka z udziałem kapitału zagranicznego (brytyjskiego), której główna działalność to skup kontraktowanych owoców i warzyw, eksport mrożonek do krajów zachodnich;
- Zakład Mleczarski Sp. z o.o. w Łaszczowie – Domanizu zatrudniająca ok. 130 osób, produkująca mleko w proszku, masło, sery twarogowe, sery twarde. wyroby eksportowane są do krajów zachodniej Europy (Holandia, Belgia, Niemcy, Francja);
- Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna w Hopkiem, zatrudniająca ok. 40 osób;
- Spółdzielnia Kótek Rolniczych w Łaszczowie – zatrudniająca ok. 30 osób;

Ponadto bardzo ważne znaczenie dla gospodarczego rozwoju gminy ma rozwój przemysłu związanego z obróbką drewna. W Łaszczowie Zakład Wyrobu Oklein Naturalnych „Bracia Mrozik” Sp. z o.o. (znaczący w skali kraju). Zakład zajmuje się produkcją naturalnych oklein ze szlachetnych gatunków drewna.

3) MIKROSTRUKTURA GOSPODARCZA.

Potencjał gospodarczy gminy stanowią również małe, przeważnie rodzinne, zatrudniające niewielką liczbę osób zakłady przetwórstwa rolno – spożywczego, rzemieślnicze, branży budowlanej, związane z obsługą motoryzacji. Stanowią alternatywną drogę rozwoju dla części gospodarstw rolnych.

PPKT 3. INFRASTRUKTURA DROGOWA

Obsługę komunikacyjną gminy Łaszczów zapewnia system dróg o znaczeniu regionalnym, powiatowym i lokalnym. Drogi powiatowe ogółem 67,3 km, w tym utwardzone 63,1 km. Drogi gminne ogółem 72,4 km, w tym utwardzone 35 km. Droga wojewódzka 10,5 km.

1. UKŁAD DROGOWY

Sieć drogową na obszarze gminy stanowią:

droga wojewódzka Nr 852 – Józefówka – Łaszczów – Nowosiółki – Witków, stanowiące główną oś komunikacyjną gminy na kierunku wschód – zachód, łącząca ośrodek gminny z miastem powiatowym i pośrednio z wojewódzkim.

drogi powiatowe w liczbie stanowią powiązania komunikacyjne z sąsiednimi gminami i tak:

48 309 Nabról – Kmiczyn

48 368 Miętkie (gm. Mircze) – Nabról

48 375 Tyszowce – Dobużek – Łaszczów

48 376 Tyszowce – Muratyn – Łaszczów

48 378 Kol. Muratyn – Wólka Pukarzowska

48 379 od 48 375 - Nabról – Dutrów (gm. Telatyn)

- 48 384 Wólka Pukarzowska – Hopkie – Wierszczyca
 48 385 Łaszczów – Ratyczów – Dyniska (gm. Ulhówek)
 48 387 Łaszczów – Hopkie
 48 388 Podhajce – Steniatyn
 48 389 od drogi 852 – Steniatyn
 48 571 Rachanie – Siennice – Pukarzew – Łaszczów
 48 575 Górno – Podlódów – Telatyn

drogi gminne

- 34 odcinki dróg gminnych układu podstawowego (Gp) i uzupełniającego (Gu) o łącznej długości 67,0 km oraz ulic o łącznej długości 5,170 km.

Droga wojewódzka oraz sieć dróg powiatowych dobrze komunikują obszar gminy z sąsiednimi gminami oraz miastem powiatowym. Transport i komunikację tranzytową generują w zdecydowanej większości – droga wojewódzka i drogi powiatowe. Sieć dróg gminnych układu podstawowego posiada niewielki wpływ na połączenia zewnętrzne gminy lecz stanowi skróty w połączeniach wewnętrznych oraz obsługuje zabudowę zagrodową i mieszkaniową w gminie. Charakterystykę dróg w obrębie gminy oraz poziom urządzenia przedstawiają poniższe tabele:

UKŁAD PODSTAWOWY

Nr ewidenc. drogi	Lokalizacja	Kl. tech	Dł. na obszarze gminy
852	droga wojewódzka Józefów – Łaszczów – Witków	Z	10,500
drogi powiatowe			
48 309	Nabróż – Kmiczyn	L	5,715
48 368	Miętkie – Nabróż	L	1,545
48 375	Tyszowce – Dołużek – Łaszczów	G	5,062
48 376	Tyszowce – Muratyn – Łaszczów	Z	7,540
48 378	Kol. Muratyn – Wólka Pukarzowska	L	4,230
48 379	48 375 – Nabróż – Dutrów	Z	3,100
48 384	Wólka Pukarzowska – Wierszczyce	Z	5,514
48 385	Łaszczów – Dyniska	G	5,595
48 387	Łaszczów – Hopkie	L	7,268
48 388	Podhajce – Steniatyn	L	3,796
48 389	Nr 852 – Steniatyn	Z	4,965
48 571	Rachanie – Siennice – Łaszczów	L	5,875
48 575	Górno – Podhorce – Telatyn	G	7,075
			67,280

UKŁAD UZUPEŁNIAJĄCY

Nr ew. drogi	Lokalizacja	Kl. tech.	Długość na obszarze gminy
Gp 001	Zimno – Korea	L	3,20

Gp 002	Steniatyn – Podhorce	L	3,40
Gp 003	Podlodów	L	2,00
Gp 004	Steniatyn	L	1,20
Gp 005	Kol. Kmiczyn – Dobużek	L	4,10
Gp 006	Kmiczyn	L	1,20
Gp 007	Nabróż (Pochopin)	L	2,50
Gp 008	Nabróż	L	2,00
Gp 009	Steniatyn	L	1,00
Gp 010	Dobużek	L	3,10
Gp 011	Nabróż	L	3,20
Gp 012	Dobużek – Kol. Kmiczyn	L	2,20
Gp 013	Kol. Nadolce	L	3,70
Gp 014	Kol. Pukarzędów	L	1,50
Gp 015	Wólka Pukarzędowska	L	0,90
Gp 016	Kol. Łaszczów – Wólka Pukarzędowska	L	2,30
Gp 017	Hopkie Kol.	L	1,50
Gp 018	Podlodów	L	3,00
Gp 019	Kmiczyn – Nabród	L	1,90
Gp 020	Zimno – Pieniany	L	2,50
Gu 020	Dobużek	D	1,90
Gu 021	Małoniż – Kol. Nadolce	D	1,30
Gu 022	Kol. Nadolce – Muratyn	D	1,20
Gu 023	Kol. Muratyn – Pukarzędów	D	2,50
Gu 024	Pukarzędów	D	1,50
Gu 025	Kol. Łaszczów	D	2,10
Gu 026	Łaszczów - Kol. Łaszczów	D	2,00
Gu 027	Pieniany	D	1,60
Gu 028	Pieniany	D	0,80
Gu 029	Podlodów	D	2,20
Gu 030	Ratyczów	D	1,70
Gu 031	Ratyczów	D	0,50
Gu 032	Zimno	D	0,70
Gu 033	Pukarzędów	D	0,60
ulice bez numerów			5,17
			72,17

2. UKŁAD KOLEI WĄSKOTOROWYCH

Linie oraz stacje kolei wąskotorowej Wschodnia DOKP w Lublinie przeznaczona do likwidacji. Tereny po liniach i infrastrukturze kolejowej zostały przekazane samorządowi dla potrzeb lokalnych.

- droga wojewódzka nr 852 – Józefów – Łaszczów – Witków łączy gminę z Tomaszowem lubelskim, Hrubieszowem oraz lokalnym przejściem granicznym w Uśmierzu;
- drogi powiatowe stanowią dogodne połączenia z gminami sąsiednimi oraz krótsze połączenie z międzynarodowym przejściem granicznym w Hrebennem (Łaszczów – Jarczów – Lubycza Królewska – Hrebenne).

PPKT 4. INFRASTRUKTURA WODOCIĄGOWA

Sieć wodociągowa na terenie gminy jest dość dobrze rozwinięta, objęte nią są wszystkie miejscowości, jej długość wynosi około 105,5 km. i jest do niej podłączonych 1458 gospodarstw. Co stanowi około 96% gospodarstw. Obecnie planowane są modernizacje sieci wodociągowych, które na dzień dzisiejszy nie spełniają norm. Planowana jest także modernizacja ujęć wodnych występujących na terenie gminy.

Obszar gminy został w całości zwodociągowany poprzez 5 wodociągów grupowych.

Mieszkańcy miejscowości Łaszczów korzystają z wodociągu grupowego Łaszczów ze stacją wodociągową (dawne Podhajce). Stacja zrealizowana w latach 1972 – 1976, w 2009 roku zmodernizowana. Główna sieć wodociągowa o długości 19,50 km zasila 532 budynki —593 gospodarstwa domowe w sołectwach Podhajce, Czerkasy, Łaszczów, Łaszczów Kol. Domaniz, Wólka Pukarzowska.

Ponadto na terenie gminy występują:

-**wodociąg grupowy Kmiczyn** - Główna sieć wodociągowa o długości 20,6 km zasila 257 gospodarstw domowych w sołectwach Kmiczyn, Kmiczyn Kol. Dobużek, Dobużek Kol. Nabród, Nabród Kol.

- **wodociąg grupowy Steniatyn** - Główna sieć wodociągowa o długości 10,0 km zasila 110 gospodarstw domowych w sołectwach Steniatyn i Steniatyn Kol.

- **wodociąg grupowy Pukarzew** - Główna sieć wodociągowa o długości 22,0 km zasila 257 gospodarstw domowych w 235 budynkach w sołectwach OHZ Pukarzew, Pukarzew, Pukarzew Kol., Małoniż, Muratyn, Muratyn Kol. i Nadolce.

- **wodociąg grupowy Zimno** - Główna sieć wodociągowa o długości 26,60 km zasila 187 gospodarstw domowych w sołectwach Zimno Kol. Zimno, Ratyczów, Hopkie, a w najbliższym okresie wodociąg będzie realizowany w sołectwach Pieniany i Podlodów.

PPKT 5. SYSTEM GOSPODARKI ODPADAMI

Gminny Zakład Usług Komunalnych swoją działalność rozpoczął z dniem 1 października 2003 roku. Z dniem 01 stycznia 2009 roku GZUK stał się Refereatem Urzędu Gminy w Łaszczowie. Referat wykonuje zadania o charakterze użyteczności publicznej dla ludności Gminy Łaszczów, jak również świadczy te usługi poza terenem gminy. Przedmiotem działania referatu jest m.in.:

- utrzymanie gminnych dróg, ulic, przystanków oraz organizacja ruchu drogowego,
- zapewnienie zaopatrzenia w wodę poprzez jej ujmowania, uzdatnianie i doprowadzenia do odbiorców,
- usuwanie i oczyszczanie ścieków,
- utrzymanie gminnego składowiska odpadów oraz czystości i porządku na terenach komunalnych gminy.

Odpady komunalne są unieszkodliwiane były poprzez ich składowanie na Gminnym Składowisku Odpadów Komunalnych w Zimnie, o powierzchni eksploatacyjnej 1,40ha i zapełnieniu 40%. Całkowita pojemność

składowiska wynosi 12tys.m³. Składowisko to posiada pełne zagospodarowanie z wyjątkiem wagi towarowej, co uniemożliwia pełną ewidencję deponowanych odpadów. Istnieje jednak potrzeba modernizacji składowiska (rozbudowa).

Urządzeniami do gromadzenia odpadów w miejscu ich powstawania są pojemniki. Stan wyposażenia posesji w urządzenia do zbierania odpadów nie pozwala na prowadzenie ich selektywnej zbiórki. Niemniej jednak podejmowane są działania w celu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych. W celu prowadzenia sprawnej polityki ochrony środowiska Gminny Zakład Usług Komunalnych w Łaszczowie (obecnie Referat RGK) został wyposażony w następujący sprzęt: ciągnik, przyczepę do zbioru odpadów stałych, wóz asenizacyjny oraz pojemniki do zbioru odpadów stałych. W ramach obowiązywania Programu Ochrony Środowiska dla powiatu Gmina Łaszczów przewiduje likwidację i rekultywację gminnego składowiska odpadów, a także likwidację dzikich wysypisk śmieci, które w ostatnim czasie stanowią istotny problem. Są to nielegalne składowiska, przede wszystkim odpadów komunalnych pochodzących z gospodarstw domowych. Jest to wynikiem braku świadomości ekologicznej mieszkańców.

1) ODPROWADZANIE I OCZYSZCZANIE ŚCIEKÓW

- Kontrola nad wywozem ścieków z przydomowych zbiorników – Referat posiada własny wóz asenizacyjny do wywozu nieczystości
- Budowa oczyszczalni ścieków wraz z kanalizacją sanitarną

2) GOSPODARKA ODPADAMI STAŁYMI

- Gmina przystąpiła do realizacji programu wdrażania „systemu częściowej segregacji odpadów w miejscu ich powstawania” oraz odzyskiwania surowców wtórnych. W tym celu zakupiła 400 koszy w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich.
- Stopniowo gmina podejmuje działania związane z systematycznym odbiorem śmieci z całego obszaru gminy.

PPKT 6. USŁUGI TELEKOMUNIKACYJNE

Cały obszar gminy został stelefonizowany zgodnie z zapotrzebowaniem mieszkańców. Łącznie na obszarze gminy zainstalowano 1160 aparatów abonenckich. Średnio przypada 6,38 osoby na jeden aparat.

Centralna i wschodnia część gminy posiada telefoniczną sieć doziemną tj. Wólka Pukarzowska, Łaszczów, Dobużek, Kmiczyn, Steniatyn, Zimno i Ratyczów.

Pozostałe sołectwa jak: Nadolce, Hopkie, Pukarzew, Ratyczów, Podlodów, Dobużek Kol., Nabród, Pieniany, Małoniż i Muratyn posiadają telefonizację systemem „Radiowego Dostępu Abonenckiego”.

- telekomunikacja - gmina połączona jest światłowodem z Zamościem oraz objęta siecią telefonii komórkowej: Era, Plus, Idea.

PPKT 7. ELEKTROENERGETYKA

Potrzeby energetyczne gminy są zabezpieczone, istnieje możliwość rozbudowy sieci wg potrzeb. Przez obszar gminy z południowego - wschodu na północny - zachód przebiega tranzytem linia 220 kV Dobrotwór (Ukraina) – Zamość, oraz północnym skrajem gminy linia 110 kV relacji Tyszowce – Poturzyn. Obszar gminy zasilany jest liniami średnich napięć 15kV oraz stacji transformatorowych 15/0,4 kV z rozdzielniami mocy w Tyszowcach i Ulhówku. Istniejąca sieć energetyczna zapewnia zasilanie całego obszaru gminy. Istniejące sieci i urządzenia będą sukcesywnie remontowane i rozbudowywane wg potrzeb gospodarczych i mieszkaniowych gminy.

- elektroenergetyka – przez teren gminy przebiegają linie wysokich napięć:
  - 220 kV – Zamość- Dobrotwór (Ukraina)
  - 110 kV – Tomaszów Lubelski – Ulhówek
Tyszowce - Poturzyn

PPKT 8. CIEPŁOWNICTWO I GAZYFIKACJA

Obszar gminy nie został zgazyfikowany. Dla zaopatrzenia gospodarstw domowych rozprowadzany jest gaz propan-butan w butlach. Zgodnie ze studium zagospodarowania przestrzennego województwa, przewiduje się realizację odgałęzienia gazociągu wysokiego ciśnienia w rejonie Tarnawatki dla zaopatrzenia w gaz przewodowy średnioprężny zespołu gmin wschodnich. Przez obszar gminy przewiduje się realizację gazociągu w kierunku gminy Telatyn oraz z rejonu Dobużka na północ do gminy Tyszowce. W rejonie gospodarstwa rolnego Nadolce projektuje się lokalizację stacji redukcyjnej gazu I^o. Po realizacji gazociągu z Ukrainy Zosin – Werbkowice – możliwa będzie także realizacja odgałęzienia z rejonu Werbkowic. Gmina nie posiada centralnego źródła ciepła oraz sieci ciepłowniczej.

Lokalnie taką sieć posiadają sektory mieszkaniowe byłych PGR. Obiekty użyteczności publicznej będące w gestii gminy wyposażone są w lokalne źródła ciepła na opał stały. Jedynie zespół szkolny ogrzewa zautomatyzowana kotłownia olejowa. Ponieważ obszar gminy nie został zgazyfikowany. Wszystkie gospodarstwa domowe w zabudowie zagrodowej i jednorodzinnej ogrzewane są paliwami stałymi.

Ciepła woda użytkowa ogrzewane jest w urządzeniach elektrycznych oraz węglowych

DZIAŁ 8 OPIS I CHARAKTERYSTYKA OBSZARU O SZCZEGÓLNYM ZNACZENIU DLA ZASPOKOJENIA POTRZEB MIESZKAŃCÓW

OPIS I CHARAKTERYSTYKA OBSZARÓW O SZCZEGÓLNYM ZNACZENIU DLA ZASPOKOJENIA POTRZEB MIESZKAŃCÓW, SPRZYJAJĄCYCH NAWIĄZYWANIU KONTAKTÓW SPOŁECZNYCH, ZE WZGLĘDU NA ICH POŁOŻENIE ORAZ CECHY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNE.

Istotnym elementem opisywanego centrum miejscowości jest jego dobra dostępność komunikacyjna. Zlokalizowane jest ono bezpośrednio przy drodze wojewódzkiej nr 852, oraz drogach powiatowych co zapewnia powiązania w kierunku położonego w bezpośrednim sąsiedztwie miastem Tyszowce oraz Tomaszów Lubelski. Ponadto centrum miejscowości posiada bezpośrednie połączenia drogowe z gminą Telatyn i Ulhówek. W Łaszczowie istnieje zabudowa mieszkaniowa skupiskowa. Ulica Chopina stanowi główny węzeł komunikacyjny miejscowości, łączący centralne obszary mające szczególne znaczenie dla zaspokajania potrzeb mieszkańców. Przy skrzyżowaniu ulicy 3 Maja znajduje się stacja bank oraz kilka podmiotów gospodarczych. Swoistym centrum miejscowości jest skwer, plac targowy, usytuowane w centrum Łaszczowa w niedalekiej odległości od dworca autobusowego.

Dlatego też niezbędnym wyremontowanie placu targowego wraz z infrastrukturą towarzyszącą w postaci chodników oraz nasadzenie w tym miejscu roślin wieloletnich i zamontowanie ławek.

Wykonanie niniejszego zadania przede wszystkim zapewni bezpieczeństwo na placu targowym oraz poprawi warunki estetyczne niniejszego miejsca, a także pozwoli na podniesienie standardu życia mieszkańców wsi. W odległości ok. 2 km znajduje się miejsce do istniejących niegdyś torach kolejowych, usytuowanie w tym miejscu świetlicy wiejskiej (kontenera), a w przyszłości ścieżki rowerowej wpłynie na wzbogacenie usług turystyczno – rekreacyjnych.

Podstawowym dokumentem regulującym ład przestrzenny na terenie gminy Łaszczów jest Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy, który został wcześniej omówiony wraz z dokładnym opisem przeznaczenia gruntów. Uwzględni on zasady rozwoju zrównoważonego rozwoju, nie naruszając przy tym walorów kulturowych, przyrodniczych i krajobrazowych gminy, stanowiących element krajowego systemu obszarów chronionych. W związku z powyższym centrum miejscowości wyznaczono na podstawie cech funkcjonalno – przestrzennych. Podejście takie powinno sprzyjać zaspokojeniu potrzeb mieszkańców oraz nawiązywaniu kontaktów społecznych.

ROZDZIAŁ III. ANALIZA SŁABYCH I MOCNYCH STRON MIEJSCOWOŚCI

DZIAŁ 1. WSTĘPNA OCENA

Informacje na temat podstawowych zasobów charakteryzujących miejscowość Łaszczów sporządzono na podstawie danych z zebranych sołectwach, w których mieszkańcy określili, jak postrzegają swoją miejscowość. Tabela ta przybliży obserwatorowi zewnętrznemu obecny stan wsi i walory, jakie posiada.

Zasoby – to wszelkie elementy materialne i niematerialne miejscowości oraz otaczającego ją obszaru, które mogą być wykorzystane obecnie bądź w przyszłości przy realizacji publicznych i prywatnych przedsięwzięć odnowy miejscowości.

W analizie zasobów brano pod uwagę następujące rodzaje zasobów:

- ✓ środowisko przyrodnicze,
- ✓ środowisko kulturowe,
- ✓ dziedzictwo religijne i historyczne,
- ✓ obiekty i tereny,
- ✓ gospodarka, rolnictwo,
- ✓ sąsiedzi i przyjezdni,
- ✓ instytucje, ludzie, organizacje społeczne.

Rodzaj zasobu	Brak	Znaczenie małe	Znaczenie średnie	Znaczenie duże
Środowisko przyrodnicze				
- walory krajobrazu				X
- walory klimatu			X	
- walory szaty roślinnej (np. runo leśne)			X	
- cenne przyrodniczo obszary lub obiekty				X
- świat zwierzęcy (ostoje, siedliska)			X	
- osobliwości przyrodnicze		X		
- wody powierzchniowe (cieki, rzeki, stawy)			X	
- podłoże, warunki hydrogeologiczne			X	
- gleby, kopaliny			X	
Środowisko kulturowe				
- walory architektury i osobliwości kulturowe			X	
- walory zagospodarowania przestrzennego			X	
- zabytki			X	
- zespoły artystyczne			X	
Dziedzictwo religijne i historyczne				
- miejsca, osoby i przedmioty kultu			X	
- święta, odpusty, pielgrzymki		X		

Rodzaj zasobu	Brak	Znaczenie małe	Znaczenie średnie	Znaczenie duże
- tradycje, obrzędy, gwara		X		
- legendy, podania i fakty historyczne			X	
- ważne postacie historyczne			X	
- specyficzne nazwy		X	X	
Obiekty i tereny				
- działki pod zabudowę mieszkaniową			X	
- działki pod domy letniskowe		X		
- działki pod zakłady usługowe i przemysł			X	
- pustostany mieszkaniowe, przemysłowe		X		
- tradycyjne obiekty gospodarskie (kuźnie, młyny)	X			
- place i miejsca publicznych spotkań			X	
- miejsca sportu i rekreacji				X
Gospodarka, rolnictwo				
- specyficzne produkty (hodowle, uprawy polowe)				X
- znane firmy produkcyjne i zakłady usługowe				X
- możliwe do wykorzystania odpady		X		
Sąsiedzi i przyjezdni				
- korzystne, atrakcyjne sąsiedztwo			X	
- ruch tranzytowy	X			
- przyjezdni stali i sezonowi	X			
Instytucje				
- placówki opieki społecznej				X
- szkoły				X
- Dom Kultury				X
ŁUDZIE, ORGANIZACJE SPOŁECZNE				
- OSP				X
- KGW	X			
- Stowarzyszenia				X

DZIAŁ 2. ANALIZA SWOT

Kierując się zasadami przyjętymi dla kreowania strategii w otoczeniu biznesowym lub samorządowym postanowiono również w przypadku miejscowości Łaszczów posłużyć się bardzo wygodnym narzędziem planistycznym, jakim jest analiza SWOT. Jest to analiza mająca na celu przeprowadzenie inwentaryzacji zasobów oraz ustalenie słabych i mocnych stron miejscowości oraz najbliższego otoczenia społeczno-gospodarczego, infrastrukturalnego i przyrodniczego, które przekłada się bezpośrednio na szanse i/lub zagrożenia wsi w okresie perspektywicznym. Praca nad analizą SWOT miejscowości Łaszczów w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego związanego z przeprowadzeniem diagnozy sytuacji wsi, pozwoliły na uzyskanie opinii, spostrzeżeń, wniosków i uwag odnośnie stanu wyjściowego. Zdobyta wiedza umożliwiła przeprowadzenie dyskusji na temat wewnętrznych atutów,

możliwości i pozytywnych cech miejscowości Łaszczów umożliwiających podejmowanie skutecznych działań służących rozwojowi społeczno - gospodarczego. Wiele uwagi poświęcono także czynnikom hamującym tę działalność. Dyskusja na temat pozytywnego i negatywnego wpływu otoczenia zewnętrznego na proces tworzenia warunków do wzrostu konkurencyjności regionu wiejskiego dotyczyła określenia okazji, możliwości i szans oraz zagrożeń związanych z planowaniem, organizacją, zarządzaniem, a zwłaszcza finansowaniem działań ze środków zewnętrznych w tym z Unii Europejskiej.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - Atrakcje turystyczne i przyrodnicze - Lokalizacja miejscowości niedaleko Tomaszowa Lubelskiego - Potencjał osób w wieku produkcyjnym - W pełni zwodociągowana miejscowość - Nowoczesna infrastruktura społeczna – dostosowana do potrzeb mieszkańców - Brak przemysłu szkodliwego dla środowiska - Miejsca pracy w przemyśle rolnym 	<ul style="list-style-type: none"> - Niezadowalająca jakość dróg lokalnych - Brak bazy noclegowej i punktów gastronomicznych - Słaby rozwój usług turystycznych

SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> - Przygotowane planistycznie tereny przeznaczone pod aktywizację gospodarczą - Pozyskanie zewnętrznych inwestorów - Możliwość pozyskiwania zewnętrznych środków na finansowanie inwestycji w przemyśle i rolnictwie - Możliwość rozwoju agroturystyki – promocja wsi - Poprawa jakości dróg lokalnych 	<ul style="list-style-type: none"> - Brak środków finansowych umożliwiających realizację inwestycji w zakresie infrastruktury technicznej, drogowej, społecznej. - Wzrost zanieczyszczeń komunikacyjnych i pogorszenie ruchu drogowego i pieszego

DZIAŁ 3. DIAGNOZA AKTUALNEJ SYTUACJI WSI

Wyszczególnienie	Opis
Co wyróżnia wieś?	<ul style="list-style-type: none"> - malownicze położenie - dobre usytuowanie (bliskość aglomeracji miejskiej oraz granicy państwa)
Jakie pełni funkcje?	<ul style="list-style-type: none"> - funkcje mieszkalne, rolnicze, usługowe
Kim są mieszkańcy?	<ul style="list-style-type: none"> - społeczność mocno związana z obszarem miejscowości - przedsiębiorczość mieszkańców
W jaki sposób są zorganizowani mieszkańcy i wieś?	<ul style="list-style-type: none"> - zintegrowana społeczność, angażująca się w ważne dla miejscowości Łaszczów
Jakie jest źródło utrzymania?	<ul style="list-style-type: none"> - praca w podmiotach gospodarczych - praca w gospodarwie rolnym - własna działalność gospodarcza

Jakie jest rolnictwo i gospodarka?	- rolnictwo oparte jest na nowoczesnym gospodarowaniu z wykorzystaniem środków finansowych z UE - gospodarka oparta na małych podmiotach gospodarczych prowadzących różne usługi - gospodarka oparta na dużych podmiotach gospodarczych
Jakie obyczaje i tradycje są kultywowane?	- kultywowane są tradycje związane ze świętami kościelnymi, dożynkami
Jaki jest stan zabytków/obiektów użyteczności publicznej?	- wymaga remontów
Jaki jest stan infrastruktury technicznej?	- miejscowość w pełni zwodociągowana - miejscowość w trakcie budowy kanalizacji
Co proponujemy dzieciom i młodzieży?	- imprezy kulturalne
Jakie są powiązania komunikacyjne?	- miejscowość jest obsługiwana przez PKS Tomaszów Lubelski oraz komunikację prywatną

DZIAŁ 4. ZIDENTYFIKOWANE PROBLEMY

Aby miejscowość Łaszczów mogła stanąć do rywalizacji gospodarczej z cywilizacją krajów Unii Europejskiej, musi dążyć do zrównoważonego rozwoju. Niezbędnym, w tej sytuacji, jest zapewnienie przede wszystkim wielofunkcyjności rolnictwa, zwiększenie funkcji gospodarczych i społecznych, ochrony środowiska, poprawy warunków życia ludności. Żeby osiągnąć we wsi poziom zrównoważenia we wszystkich tych dziedzinach, koniecznym jest skoncentrowanie się na rozwiązaniu zidentyfikowanych wcześniej problemów. Zapisy zawarte w Planie Odnowy Miejscowości spełniają warunek zgodności z zapisami zawartymi w dokumentach dotyczących rozwoju gminy tj. Strategią Rozwoju Gminy Łaszczów i województwa oraz zapisami strategii Narodowego Planu Rozwoju na lata 2007 - 2013. Cele i zadania określone w Planie Odnowy Miejscowości są wewnętrznie zgodne, a ich osiągnięcie i realizacja nie powoduje negatywnych skutków dla osiągania celów i realizacji zadań strategii wyższego rzędu. Dla potrzeb gminy Łaszczów opracowano dokumenty strategiczne określające cele rozwojowe, a następnie zadania jakie powinno się zrealizować w ciągu najbliższych lat, aby poprawić sytuację społeczno - gospodarczą miejscowości wchodzącej w skład całej gminy. W celu stworzenia zbioru inwestycji, działań i zadań, jakie należy przeprowadzić w okresie krótkoterminowym i perspektywicznym na terenie miejscowości Łaszczów posłużono się przede wszystkim sugestiami mieszkańców oraz wynikami analizy SWOT (dokonanymi na podstawie ankietyzacji uczestników spotkań i mieszkańców).

Zadania planowane do realizacji mogą zostać przeprowadzone głównie przy dużej aktywności mieszkańców, zaangażowaniu miejscowych liderów, przy odpowiednim zrozumieniu i współpracy ze strony władz samorządowych i lokalnych przedsiębiorców. Oczywiście warunkiem koniecznym jest zapewnienie odpowiedniego poziomu finansowania tych zadań ze strony władz gminnych, samorządów wyższego szczebla, instytucji dysponujących środkami unijnymi, przedsiębiorstw użyteczności społecznej oraz firm prywatnych.

ROZDZIAŁ III. WIZJA I MISJA MIEJSCOWOŚCI

DZIAŁ 1. WIZJA I MISJA MIEJSCOWOŚCI

Wizja miejscowości Łaszczów to miejscowość przyjazna dla mieszkańców

Wyszczególnienie	Opis
Co ma wyróżniać wieś?	<ul style="list-style-type: none"> - dbałość o estetykę - dbałość środowisko naturalne - dbałość i pielęgnowanie dorobku kulturowego
Jakie ma pełnić funkcje?	<ul style="list-style-type: none"> - mieszkalne, - agroturystyczne, - z pełną infrastrukturą drogową, techniczną i społeczną, - dostęp do podstawowych usług lokalnych, - rozwój gospodarki
Kim mają być mieszkańcy?	<ul style="list-style-type: none"> - dobrze zintegrowaną społecznością
W jaki sposób mają być zorganizowani mieszkańcy i wieś?	ważna jest ciągła integracja mieszkańców oraz podtrzymywanie tradycji lokalnych
Co ma być źródłem utrzymania?	<ul style="list-style-type: none"> - nowoczesne zakłady produkcyjne, usługi, handel, nowoczesne rolnictwo ekologiczne
Jakie ma być rolnictwo i gospodarka?	<ul style="list-style-type: none"> - rolnictwo ekologiczne, - - dobrym kierunkiem rozwoju będzie rozwój nowoczesnych zakładów produkcyjnych
Jakie obyczaje i tradycje powinny być kultywowane?	<ul style="list-style-type: none"> - Dożynki, - odpusty
Jaki powinien być stan otoczenia i środowiska?	<ul style="list-style-type: none"> - Pełne skanalizowanie wsi, - wyremontowane obiekty użyteczności publicznej - wyremontowane drogi wraz z infrastrukturą towarzyszącą
Co zaproponujemy dzieciom i młodzieży?	<ul style="list-style-type: none"> - Budowa placów zabaw, - organizacja większej ilości imprez kulturalnych
Jakie mają być powiązania komunikacyjne?	<ul style="list-style-type: none"> - Częstsze połączenia bezpośrednie z Tomaszowem Lubelskim i Łaszczowem

ROZDZIAŁ IV. PLANOWANE ZADANIA

DZIAŁ 1. PLANOWANE DZIAŁANIA

PKT 1. PLANOWANE ZADANIA INWESTYCYJNE

W celu stworzenia zbioru inwestycji i zadań, jakie należy przeprowadzić w okresie 2010-2020 posłużono się przede wszystkim sugestiami mieszkańców, sołtysów oraz radnych. Przedłożyło się to w szczególności na zidentyfikowanie potrzeb lokalnej społeczności, których zaspokojenie przyczyni się do poprawy jakości życia mieszkańców, rozwoju oraz promocji Łaszczowa.

Planowane do realizacji zadania można podzielić według celów jakim mają służyć

Cel 1 - Rozwój turystyki, zagospodarowanie terenów pod rekreację, sport i wypoczynek – zadania przyczynią się do wzbogacenia oferty turystycznej gminy, jednocześnie poprawią estetykę miejscowości przez zagospodarowanie terenów zaniedbanych i zdegradowanych.

Cel 2 - Poprawa infrastruktury i układu komunikacyjnego - inwestycje te rozwiążą problem braku miejsc parkingowych przy coraz większym ruchu samochodowym, poprawią bezpieczeństwo pieszych, a szczególnie dzieci oraz ułatwią przemieszczanie się mieszkańców Łaszczowa, turystów i osób przejeżdżających przez miejscowość, wzrośnie również poziom estetyki miasteczka. Jednolite oznakowanie ulic wpłynie na poprawę ułatwi przemieszczenie się mieszkańcom. Wyremontowany plac targowy będzie dogonym miejscem nie tylko do zakupów, ale i do spotkań.

Cel 3 Ochrona dziedzictwa kulturowego – działania mają na celu ochronę obiektów zabytkowych, o wartościach historycznych, religijnych czy sentymentalnych, świadczących o bogatej historii miasteczka i tradycjach kulturowych jego mieszkańców. Obiekty te stanowią atrakcje turystyczne i punkty docelowe wycieczek.

Cel 4 Rozwój usług społecznych, kulturalnych i edukacyjnych, poprawa bazy lokalowej i infrastruktury – realizacja poniższych zadań poprawi dostęp mieszkańców do wysokiej jakości usług publicznych, w tym edukacji, kultury. Poszerzenie oferty z zakresu świadczonych usług kulturalnych poprzez budowę lub modernizację obiektów świetlic.

Cel 5 Poprawa stanu i rozwój infrastruktury wodociągowej i kanalizacyjnej – inwestycje te zapewnią dostęp wszystkich mieszkańców do wysokiej jakości urządzeń zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków oraz przyczynią się do poprawy jakości wody pitnej. Budowa kanalizacji deszczowej rozwiąże problem odprowadzania wód opadowych z południowo-zachodniej części centrum miasteczka.

Realizacja zamierzonych zadań przyczyni się do podniesienia standardów życia mieszkańców oraz rozwoju miejscowości i turystyki na tym terenie. Z uwagi na atrakcyjne położenie w obszarze Natura 2000, możliwość wytyczenia szlaków turystycznych, liczne zabytki dziedzictwa kulturowego, dostępność

komunikacyjną – Łaszczów ma szansę stać się punktem docelowym ruchu turystycznego. Wzbogacenie oferty turystycznej przy rozwoju odpowiedniej infrastruktury, bazy noclegowej, gastronomii i usług związanych z obsługą ruchu turystycznego, to ogromna szansa na rozwój miejscowości i wzrost poziomu życia jej mieszkańców.

PKT 2. PLANOWANE PRZEDSIĘWZIĘCIA AKTYWIZUJĄCE SPOŁECZNOŚĆ LOKALNĄ

W celu stworzenia zbioru przedsięwzięć aktywizujących społeczność lokalną jakie należy zrealizować w latach 2010 – 2020 posłużono się przede wszystkim sugestiami mieszkańców, potrzebami lokalnej społeczności, których zaspokojenie przyczyni się do poprawy jakości życia mieszkańców, rozwoju oraz promocji Łaszczowa.

PPKT 1. DZIAŁANIA WPŁYWAJĄCE NA ROZWÓJ MIEJSCOWOŚCI

Tabela 2: Wykaza zadań

Nr	Nazwa priorytetu	Czas realizacji	Okres 2016-2020	Koszty realizacji w tys.
A	Zadania inwestycyjne	2010-2015	2016-2020	
1	Remont placu targowego w Łaszczowie wraz z infrastrukturą towarzyszącą	2010-2011	-	400
	Źródła finansowania UE, środki Gm. Łaszczów		CEL 2 – Poprawa infrastruktury i układu komunikacyjnego	
2	Zakup sceny przenośnej	2010-2011	-	25
	Źródła finansowania UE, środki Gm. Łaszczów		Cel 4 Rozwój usług społecznych, kulturalnych i edukacyjnych, poprawa bazy lokalowej i infrastruktury	
3	Remont chodników przy placu targowym	2010-2011	-	150
	Źródła finansowania UE, środki Gm. Łaszczów		CEL 2 – Poprawa infrastruktury i układu komunikacyjnego	
4	Remont budynku kina w Łaszczowie	2011-2013	-	600
	Źródła finansowania UE, środki Gm. Łaszczów		Cel 3 Ochrona dziedzictwa kulturowego	
5	Zagospodarowanie skweru w centrum Łaszczowa	2010-2013	-	600
	Źródła finansowania UE, środki Gm. Łaszczów		Cel 1 - Rozwój turystyki, zagospodarowanie terenów pod rekreację, sport i wypoczynek	
6	Zagospodarowanie dworca autobusowego Łaszczowie	2012-2014	-	100
	Źródła finansowania UE, środki Gm. Łaszczów		CEL 2 – Poprawa infrastruktury i układu komunikacyjnego	

7	Remont karczmy w Łaszczowie	2010-2013	-	900
	Źródła finansowania UE, środki Gm. Łaszczów		Cel 3 Ochrona dziedzictwa kulturowego	
8	Konserwacja lokalnych pomników historycznych i miejsc pamięci	2010-2013	-	200
	Źródła finansowania UE, środki Gm. Łaszczów		Cel 3 Ochrona dziedzictwa kulturowego	
9	Renowacja Kościoła w Łaszczowie	2010-2011	-	220
	Źródła finansowania UE, Parafia w Łaszczowie		Cel 3 Ochrona dziedzictwa kulturowego	
10	Urządzenie i uporządkowanie terenów zieleni oraz parku w Łaszczowie oraz kształtowanie przestrzeni publicznej	2010-2020	-	200
	Źródła finansowania UE, środki Gm. Łaszczów		Cel 1 - Rozwój turystyki, zagospodarowanie terenów pod rekreację, sport i wypoczynek	
11	Budowa chodników w miejscowości Łaszczów	2010-2015	2016-2020	500
	Źródła finansowania UE, środki Gm. Łaszczów		CEL 2 – Poprawa infrastruktury i układu komunikacyjnego	
13	Zakup i montaż kontenera świetlicy wraz z infrastrukturą towarzyszącą Miejscowość Łaszczów – Sołectwo Podhajce	2010-2011	-	200
	Źródła finansowania UE, środki Gm. Łaszczów		Cel 4 Rozwój usług społecznych, kulturalnych i edukacyjnych, poprawa bazy lokalowej i infrastruktury	
14	Doposażenie świetlicy wiejskiej w miejscowości Łaszczów (sołectwo Domaniz, Podhajce)	2011-2012	-	80
	Źródła finansowania UE, środki Gm. Łaszczów		Cel 4 Rozwój usług społecznych, kulturalnych i edukacyjnych, poprawa bazy lokalowej i infrastruktury	
15	Charakterystyczne oznakowanie miejscowości Łaszczów (tablice informacyjne z nazwami ulic)	2010-2011	-	30
	Źródła finansowania UE, środki Gm. Łaszczów		CEL 2 – Poprawa infrastruktury i układu komunikacyjnego	
16	Urządzenie i uporządkowanie terenów zieleni oraz parku w Łaszczowie oraz kształtowanie przestrzeni publicznej	2010-2020	-	200
	Źródła finansowania UE, środki Gm. Łaszczów		Cel 1 - Rozwój turystyki, zagospodarowanie terenów pod rekreację, sport i wypoczynek	
17	Modernizacja – przebudowa Gminnego Ośrodka kultury w Łaszczowie (wraz z wyposażeniem (inwestycja w obiekty pełniące funkcje kulturalne)) - roboty budowlane (w tym m.in. montaż	2018-2020	-	800

	platformy dla osób niepełnosprawnych) - roboty sanitarne (w tym m.in. montaż pompy ciepła i paneli fotowoltaicznych) - roboty elektryczne			
	Źródła finansowania UE, środki Gm. Łaszczów		Cel 4 Rozwój usług społecznych, kulturalnych i edukacyjnych, poprawa bazy lokalowej i infrastruktury	

PPKT 2 OPIS PLANOWANYCH ZADAŃ

DZIAŁ 3. ODBIORCY DZIAŁAŃ

Odbiorcami projektu są mieszkańcy miejscowości Łaszczów w liczbie 2269 osób, przejezdni oraz lokalni przedsiębiorcy i inwestorzy. Ponadto projekt będzie oddziaływał na okoliczne sołectwa.

DZIAŁ 4. OCZEKIWANE REZULTATY

Realizacja zadań w ramach Planu Odnowy Miejscowości Łaszczów przyczyni się do polepszenia wizerunku miejscowości, podniesienia poziomu życia lokalnej społeczności, rozwoju społeczno - kulturowego oraz pobudzenia aktywności sportowo – rekreacyjnej. Ma służyć głównie integracji społeczności lokalnej i wzrostowi lokalnego patriotyzmu, rozwojowi organizacji społecznych, jak i zmniejszeniu problemów w sferze patologii społecznych.

ROZDZIAŁ V. ZARZĄDZANIE

DZIAŁ 1. WDRAŻANIE PLANU ODNOWY MIEJSCOWOŚCI

Stworzenie systemu zarządzania realizacją Planu ma decydujący wpływ na utrzymanie wysokiej dynamiki w całym procesie wdrażania. Stopniowe wygasanie entuzjazmu towarzyszącego procesowi tworzenia Planu wśród samorządu oraz mieszkańców bez odpowiedniego systemu mogłoby „doprowadzić Plan na półkę” wraz z innymi, nieprzydatnymi dokumentami w stosunkowo krótkim czasie. System, o którym mowa, to przede wszystkim:

- doskonalenie istniejących i tworzenie nowych instrumentów realizacji,
- monitorowanie realizacji celów i projektów,
- zmiany i aktualizacja Planu.

Faza wdrażania Planu Odnowy Miejscowości Łaszczów rozpocznie się po przyjęciu dokumentu na zebraniu wiejskim w miejscowości Łaszczów, a następnie zostanie zatwierdzony na sesji Rady Miejskiej w Łaszczowie. Odpowiedzialność za wdrażanie Planu ponosi Burmistrz Łaszczowa.

Najważniejszym narzędziem realizacji Planu jest budżet gminy. Stopniowe tworzenie budżetu zadaniowego powinno usprawnić zarządzanie środkami publicznymi oraz stworzyć czytelny obraz operacji finansowych przeprowadzanych przez Radę Miejską w Łaszczowie. Dynamika wdrażania Planu ma swoje odzwierciedlenie w kolejnych budżetach. Zadania wynikające z Planu realizowane ze środków budżetowych można stosunkowo łatwo zidentyfikować. Kolejnym instrumentem jest tworzenie dobrego klimatu dla rozwoju przedsiębiorczości, wyzwalanie lokalnych inicjatyw gospodarczych. Usatysfakcjonuje to mieszkańców pod względem rynkowym jak i ekonomicznym oraz przysporzy budżetowi kolejnych podatników. Ważne jest także stosowanie tak zwanego „montażu finansowego” przy dużych inwestycjach, to znaczy kumulacji środków pochodzących z różnych źródeł na realizację kolejnych zadań wynikających z planu. Stopniowe przechodzenie od konstruowania budżetu według dotychczasowych reguł do tworzenia budżetu zadaniowego. W końcu istotne jest stworzenie odpowiedniego systemu marketingu miejscowości i gminy jako całości, (osiągnięcia samorządu, lokalnych przedsiębiorców, organizacji społecznych, mieszkańców i zasobów). Ułatwi to prowadzenie promocji wewnętrznej - skierowanej do mieszkańców gminy oraz promocji zewnętrznej.

DZIAŁ 2. MONITOROWANIE

W celu sprawnego i efektywnego wdrażania „Planu Odnowy Miejscowości Łaszczów”, konieczne jest ciągłe monitorowanie efektów rzeczowych projektów wchodzących w zakres Planu oraz wydatków ponoszonych na ich realizację. Proces monitorowania obejmuje analizę danych, które obrazować będą tempo i stan zaawansowania wdrażanych projektów. Monitoring wspomaga proces zarządzania i dostarcza informacji o postępie realizacji i efektywności wdrażania zadań wynikających z Planu - począwszy od pojedynczego projektu, poprzez cel i priorytet, a skończywszy na osiągniętych efektach. W zależności od charakteru dostarczanych danych, monitoring dzielimy na rzeczowy i finansowy.